



Broj: X-KR/06/165

Sarajevo, 24.08.2007. godine

### **U IME BOSNE I HERCEGOVINE!**

*Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Hilme Vučinića kao predsjednika vijeća, te sudija Shireen Avis Fisher i Paul M. Brilmana, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne savjetnice Dženane Deljković Blagojević u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Tanasković Nenada, zbog krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), d), e), f), g), h) i k), u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u postupku odlučivanja povodom Optužnice Tužilaštva BiH broj KT-RZ-146/05 od 29.09.2006. godine nakon održanog javnog i glavnog pretresa, sa kojeg je dijelom bila isključena javnost, u prisutnosti tužioca Tužilaštva BiH, Davida Schwendimana, te lično optuženog Nenada Tanaskovića i branilaca optuženog, advokata Dragana Borovčanina iz Sokoca i Radmile Radosavljević iz Višegrada, nakon vijećanja i glasanja, dana 24.08.2007. godine, donio je i javno objavio slijedeću:*

### **P R E S U D U**

#### **OPTUŽENI:**

*NENAD TANASKOVIĆ* zv. „Nešo”, sin Momira i majke Stanojke, rođen 20. novembra 1961. godine u selu Donja Lijeska, opština Višegrad, JMBG: ..., ..., državljanin .., nastanjen u..., ..., neoženjen, pismen, sa završenom srednjom školom, KV vozač, zaposlen, neosuđivan, odslužio vojni rok 1981. godine u Slavonskoj Požegi, trenutno je u pritvoru na osnovu rješenja Suda BiH ,

#### **K R I V J E**

#### **I. Što je:**

*U periodu od aprila do kraja juna 1992. godine, za vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovni, kao pripadnik rezervnog sastava policije Stanice javne bezbjednosti Višegrad, Centra službi bezbjednosti Trebinje, učestvovao u širokom ili sistematskom napadu pripadnika Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (“vojske”), policije i pripadnika paravojnih formacija na civilno muslimansko stanovništvo na području opštine Višegrad, u skladu sa politikom vojske, policije, paravojnih formacija, Srpske demokratske stranke (“SDS”) i drugih organizacija, a u cilju uklanjanja bosanskih Muslimana sa teritorije*

*opštine Višegrad, pri kojem napadu je na stotine civila ubijeno, mučeno, premlaćivano, nezakonito lišavano slobode, zatvarano i držano u nehumanim uslovima i prisilno premještanu van teritorije opštine Višegrad, a žene silovane, dok je njihova imovina nezakonito oduzimana, uništavana i spaljivana, a sve zbog njihove vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, za koje napade je optuženi znao i učestvovao u njima na način da je:*

*1. Sredinom maja 1992. godine, zajedno sa Nenadom Mirkovićem i nepoznatim vojnikom iz Užičkog korpusa došao crvenim autom marke „Zastava 750“ – „fićo“ u jedno selo na području opštine Višegrad, pred kuću svjedokinje „A“, civila, kojoj je, nakon što joj je ispalio rafal iz automatske puške iznad glave, rekao da upravo nju traži, pa je silom ugurao u auto u kojem joj je prijetio silovanjem psujući je, takođe joj je rekao da će „Moliti Oče naš i krstiti se“, te da je njena porodica više nikada neće vidjeti, pa je zatim došavši pred kuću Vladimira Draškovića u obližnjem selu, napustio auto zajedno sa svjedokinjom „A“ i ušao sa njom u auto tipa „Lada“ vlasništvo Junuza Tufekčića, još jednog civila, kojeg je natjerao da ih vozi do Doma kulture u Višegradu gdje ih je potom natjerao da izađu iz auta i uperivši pušku u njih sproveo ih do policijske stanice u Višegradu, nakon čega je Tufekčić zatvoren u policijskoj stanici zajedno sa drugim zatočenicima gdje je svjedokinja „A“ ispitivana od strane Drage Samardžića, a potom smještena u jednu prostoriju policijske stanice gdje su je silovala dvojica nepoznatih vojnika.*

*2. Dana 23. maja 1992. godine, zajedno sa Novom Rajakom, Milošem Pantelićem i Slavkom Trifkovićem, u naselju Osojnica u Višegradu lišio je slobode civile, braću Suada i Kemala Dolovca koje su odveli u jednu prostoriju mjesne zajednice u selu Donja Lijeska radi ispitivanja, prilikom kojeg je optuženi Tanasković stalno šakama udarao Kemala Dolovca, a potom mu zadao snažan udarac sa cijevi puške u leđa, nekoliko puta je takođe udario Suada Dolovca kojeg je udarao Novo Rajak, nakon čega je optuženi zajedno sa Novom Rajakom odveo Suada i Kemala Dolovca u policijsku stanicu u Višegradu gdje su držani zatočeni četiri dana. Suad Dolovac je bio pušten na slobodu, dok je njegov brat Kemal ostao u kasarni Uzamnica u Višegradu.*

*3. Dana 25. maja 1992. godine, optuženi je, zajedno sa neidentifikovanim vojnicima, u selu Kabernik u opštini Višegrad, prilikom izlaska civila M.M iz šume, istog zgrabio, svezao mu ruke i silom ugurao u jedan manji kamion i odveo ga prema Donjoj Lijeski nakon čega su optuženi i Novo Rajak teško pretučene zatočeničke M.M i njegovog oca H.M sproveli u kasarnu Uzamnica*

*gdje su ostalim zatočenicima u Uzamnici rekli da su ih optuženi i Novo Rajak pretukli.*

*4. Oko 31. maja 1992. godine, optuženi je zajedno sa jednom grupom pripadnika vojske napao nebranjena sela u kojima su živjeli Muslimani, i to sela Osojnica, Kabernik, Holijaci i Orahovci, te su zarobili muške civile tih sela, rekavši im da to čine zbog opasnosti od mina i napada muslimanskih snaga, prijeteci da će ubiti svakoga ko bude pokušao pobjeći, zatim su jednu prodavnicu opljačkali i kuće zapalili, a dvije od njih je zapalio lično optuženi, da bi u toku noći, u prostorijama osnovne škole u Orahovcima gdje su svi prenoćili, Salko Šabanović i još jedan čovjek su prozivani iz prostorije gdje su ovi muškarci bili zatočeni i odvedeni u drugu prostoriju škole gdje su ih teško pretukli Nenad Tanasković i Miloš Pantelić, te još pet ili šest drugih vojnika, da bi sljedećeg dana zatočenike odveli u pravcu mosta prijeteci im da će ih sve pobiti, a potom su odvedeni u kasarnu Uzamnica u Višegradu, odakle su za par sati bili pušteni.*

*5. Dana 14. juna 1992. godine optuženi je bio u jednom od autobusa kojima su civili Muslimani iz Višegrada prebacivani na teritoriju pod kontrolom Armije BiH, a koji su bili prisiljeni da napuste svoja prebivališta zbog nepodnošljivih uslova života i prijetnje da će biti ubijeni ako ne napuste Višegrad, pa je prilikom dolaska do mjesta Išević Brdo, koje se nalazi blizu granice između opština Sokolac i Olovo, naredeno da muškarci ispod 65 godina starosti ostanu u vozilima, te da žene, djeca i muškarci preko 65 godina starosti napuste vozila, što su oni i učinili, a optuženi je uzvikivao grupi žena, djece i staraca koja je napuštala vozila da idu u „Alijinu državu“, a da će muškarci biti oslobođeni kad Armija RBiH oslobodi zarobljene srpske vojnike.*

*7. Dana 16. juna 1992. godine, dok su se Mula Kustura, njen sin Enver Kulovac i Čamil Kapić sa još jednom grupom ... vraćali kući zbog neuspješnog pokušaja napuštanja Višegrada, optuženi je zajedno sa još jednim neidentifikovanim vojnikom, na putu od Starog mosta na Drini do stana gdje je živjela Mula Kustura, naredio Enveru Kulovcu i Čamilu Kapiću da uđu u automobil marke Golf, što su oni i učinili, nakon čega je Tanasković odvezao njih dvojicu, a drugi ljudi su kasnije rekli Muli Kusturi da su joj vidjeli sina u zatvoru.*

*Dakle, kako je gore opisano, u sklopu širokog ili sistematskog napada usmjerenog protiv muslimanskog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad, znajući za takav napad i učestvujući u njemu, te znajući da je svojim*

*radnjama ili nečinjenjem učestvovao u istom tako što je činio ili pomagao, uz namjeru diskriminacije na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj ili vjerskoj osnovi, odgovoran je za zatvaranje Junusa Tufekčića i svjedokinje „A“; za njeno silovanje; mučenje i zatvaranje Suada i Kemala Dolovca; mučenje i zatvaranje M.M i H.M; te mučenje Salke Šabanovića i još jednog čovjeka, paljenje kuća, zatvaranje civila, prisilno preseljenje, zatvaranje muškaraca ispod 65 godina i oduzimanje slobode zatvaranje Enveru Kulovcu i Čamilu Kapiću.*

### **Čime je počinio krivično djelo**

*Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa :*

- 1. tačkom e) (oduzimanje slobode svjedokinji A i Junuzu Tufekčiću), g) (silovanje svjedokinje A), f) (mučenje svjedokinje A koje je rezultat silovanja) u odnosu na tačku 1. optužnice;*
- 2. tačkom e) (oduzimanje slobode Suadu i Kemalu Dolovcu), f) (mučenje Suada i Kemala Dolovca) u odnosu na tačku 2. optužnice;*
- 3. tačkom e) (oduzimanje slobode M.M i H.M) i f) (mučenje M.M i H.M) u odnosu na tačku 3. optužnice;*
- 4. tačke e) (zatvaranje civila), f) (mučenje Salka Šabanovića i još jednog čovjeka i h) progon – uništavanje imovine u odnosu na tačku 4. optužnice;*
- 5. tačkom d) (prisilno preseljenje), e) (zatvaranje muškaraca ispod 65 godina starosti) u odnosu na tačku 5. optužnice;*
- 7. tačkom e) (oduzimanje slobode Enveru Kulovcu i Čamilu Kapiću) u odnosu na tačku 7. optužnice;*

*u vezi sa članom 29. (saizvršilaštvo) u odnosu na tač. 1(e),2, 3, 4, 5 i 7 optužnice, i članom 31. (pomaganje) u odnosi na tač. 1. optužnice (f. i g), sve u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.*

*Stoga ga Vijeće Suda BiH na osnovu odredbe člana 285. ZKP-a BiH, uz primjenu čl. 39, 42., 48. KZ BIH*

## **OSUĐUJE**

### **NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 12 (DVANAEST) GODINA**

*Optuženom se u skladu sa članom 56. KZ BiH u izrečenu kaznu uračunava i vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju ovog Suda, počevši od 11.07.2006. godine pa do upućivanja na izdržavanje kazne.*

*U skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH optuženi se oslobađa od dužnosti naknade troškova ovog krivičnog postupka, te isti padaju na teret Suda BiH.*

*Nasuprot tome, optuženi se u skladu sa članom 284. stav 1. tačka 3. ZKP-a BiH,*

### **OSLOBAĐA OPTUŽBE**

*Da je:*

*6. Dana 16. juna 1992. godine, dok su vojnici izvodili zatočenike iz kamiona na Starom mostu u Višegradu, ubijali ih i bacali u rijeku Drinu, optuženi je tjerao svjedoka C da zajedno sa još jednim starijim Muslimanom (obojica civili) očisti krv i ukloni tijela i dijelove tijela sa mosta u Višegradu, da bi nakon toga optuženi odveo svjedoka C u baštu hotela „Višegrad“ gdje ga je tukao i tjerao da liže krv sa tla, da bi ga potom odveo do Srednjoškolskog centra u Višegradu koji je služio kao zatočenički centar, te zajedno sa još jednim neidentifikovanim vojnikom ponovo pretukao svjedoka C udarajući ga drvenom palicom koja se slomila, a zatim ga je udarao nogama, dok ga je drugi vojnik znatno slabije udarao kundakom, da bi optuženi potom udario suprugu svjedoka C koja je molila da ga prestane tući, pri čemu joj je slomio dva zuba.*

*Čime bi počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke f), h) i k) KZ-a BiH u odnosu na tačku 6. optužnice.*

### **Obrazloženje**

*A. Optužnicom Tužilaštva broj KT-RZ-146/05 od 29.09.2006., koja je potvrđena dana 06.10.2006. godine, optuženi se tereti da je počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a), e), f), g), h) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.*

*B. Optuženi se izjasnio na ročištu pred sudijom za prethodno saslušanje da nije kriv za navedeno krivično djelo.*

*C. Dana 13.03., 20.03., 27.03. i 03.04.2007. godine Vijeće je isključilo javnost sa glavnog pretresa u dijelu u kojem je raspravljano o prijedlogu Tužioca za određivanje mjera zaštite za svjedoke i tokom uzimanja ličnih podataka svjedoka Suada Dolovca, svjedoka „A“, svjedoka „B“, svjedoka „C“ i svjedoka „D“, koji su direktni očevici i žrtve izvršenja radnji za koje se optuženi tereti, pa su svjedok Dolovac, svjedoci „B“, „C“ i „D“ zaštitu tražili zbog postojanja straha za ličnu i sigurnost članova njihovih porodica. Sama svjedočenja ovih svjedoka su se odvijala na ročištima otvorenim za javnost, izuzev sa svjedočenja svjedokinje A kada je javnost bila isključena u dijelu njenog svjedočenja u cilju zaštite intimnog života ovog svjedoka. U skladu sa članom 235. ZKP BiH, Vijeće može isključiti javnost sa dijela glavnog pretresa ako je to potrebno radi zaštite osobnog i intimnog života oštećenog. Obzirom da je ovaj svjedok svjedočio u javnosti o delikatnim i osjetljivim pitanjima, to uvijek predstavlja rizik za privatni i osobni život svjedoka-žrtava, te je Vijeće našlo opravdanim donijeti ovakvu odluku, a sve u cilju zaštite osobnog i intimnog života oštećenog, odnosno zaštite interesa svjedoka. Vijeće je, također, isključilo javnost i sa dijela glavnog pretresa održanog dana 26.06.2007. godine, na kojem je raspravljano po prijedlogu branioca optuženog za određivanje mjera zaštite za svjedoka odbrane „M“, i prilikom uzimanja ličnih podataka ovog svjedoka kojem su određene mjere zaštite iz razloga lične bezbjednosti i zbog posla koji svjedok obavlja. Samo svjedočenje svjedoka M se održalo na ročištu otvorenom za javnost.*

*D. Rješenjem Suda BiH broj X-KR/06/165 od 26. 06. 2007. Godine. na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH prihvaćen je Prijedlog Tužilaštva BiH od 21.12.2006. godine djelomično i prihvaćene su neke od činjenica utvrđenih u pravosnažnoj presudi u predmetu MKSJ-a Tužilac protiv Mitra Vasiljevića (IT-98-32) . To su slijedeće činjenice:*

- 1. „Od 4. aprila 1992. godine, srpski političari su uporno počeli tražiti da se policija podijeli po nacionalnoj osnovi“ (t. 42)*
- 2. „Ubrzo nakon toga, obje suprotstavljene grupe podigle su barikade oko Višegrada, nakon čega je uslijedilo sporadično nasilje uključujući pucnjavu i granatiranje“ (t. 42)*
- 3. „Početkom aprila 1992. jedan građanin Višegrada ... nacionalnosti, Murat Šabanović, preuzeo je kontrolu nad tamošnjom branom i zaprijetio da će otvoriti branu“ (t. 42)*

4. *„Oko 13. aprila 1992. godine, Šabanović je pustio nešto vode čime su nanesene štete imanjima nizvodno“ (t. 42)*
5. *„Narednog dana je intervenisao Užički korpus Jugoslovenske Narodne Armije (JNA), preuzeo kontrolu nad branom i ušao u Višegrad“ (t. 42)*
6. *„Iako je mnogo Muslimana iz Višegrada pobjeglo upravo plašeći se dolaska Užičkog korpusa JNA, kada se to stvarno dogodilo, prisustvo Korpusa je u početku djelovalo umirujuće“ (t. 43)*
7. *„Nakon što su obezbijedili grad, oficiri JNA i muslimanski čelnici pokrenuli su zajedničku kampanju putem sredstava informisanja kako bi ohrabрили stanovništvo da se vrate svojim domovima“ (t. 43)*
8. *„Krajem aprila 1992. mnogi su to zaista i učinili“ (t. 43)*
9. *„JNA je pokrenula i pregovore između dvije strane, u pokušaju da se razriješi međunacionalna napetost“ (t. 43)*
10. *„U sastavu Užičkog korpusa su se nalazili isključivo Srbi“ (t. 43)*
11. *„Organizovani su konvoji iza kojih su mnoga sela ostala bez svog nesrpskog stanovništva. U jednom navratu, na fudbalski stadion u Višegradu dovedene su hiljade pripadnika nesrpskog stanovništva iz sela iz okoline Višegrada s obje strane Drine. Tamo su podvrgnuti pretresu u kojem se tražilo oružje.“ (t. 44)*
12. *„Mnogi stanovnici sa desne obale Drine ostali u Višegradu, odlučili se skrivati ili pobjegli.“ (t. 44)*
13. *„Dana 19.5.1992. godine, JNA se povukla iz Višegrada“ (t. 45)*
14. *„Paravojne jedinice su ostale, da bi odmah nakon odlaska armije iz grada pristiglo još njih“ (t. 45)*
15. *„Priključilo im se nešto lokalnih Srba“ (t. 45)*
16. *„Nesrpsko stanovništvo koje je ostalo na području Višegrada, ili oni koji su se vratili svojim kućama, našli su se u klopci [i] razoružani. (t. 47)*

17. *„U Višegradu se u tom periodu dogodilo i mnogo drugih slučajeva... ubijanja civila. Već početkom aprila 1992. godine počeli su nestajati građani nesrpske nacionalnosti. Tokom nekoliko narednih mjeseci ubijene su stotine pripadnika nesrpskog stanovništva, uglavnom Muslimana - muškaraca, žena, djece i starijih osoba“ (t. 51)*
18. *„Mnogi od ubijenih jednostavno su bačeni u Drinu tako da je nađeno mnogo leševa koji su plutali rijekom.“ (t. 52)*
19. *„Iz masovnih grobnica na teritoriji opštine Višegrad i u njenoj okolini ekshumirane su još stotine muslimanskih civila svih starosnih dobi i oba pola“ (t. 52)*
20. *„Broj nestalih dosegao je vrhunac u junu i julu 1992. godine... Većina, ako ne i svi nestali bili su civili.“ (t. 53)*
21. *„Građani nesrpske nacionalnosti bili su podvrgavani i drugim oblicima maltretiranja i ponižavanja kao što su silovanje i premlaćivanje. Mnogima su oduzete vrijedne stvari. Ozlijeđenim ili bolesnim građanima nesrpske nacionalnosti uskraćivao se pristup liječenju.“ (t. 54)*
22. *„Srušene su dvije gradske džamije u Višegradu“ (t. 55)*
23. *„Krajem 1992. godine u Višegradu je ostalo veoma malo građana nesrpske nacionalnosti“ (t. 56)*
24. *„Danas su stanovnici Višegrada većinom srpske nacionalnosti“ (t. 56)*
25. *„Po omjeru su promjene (u nacionalnom sastavu) koje su se dogodile u Višegradu manje samo od promjena koje su se dogodile u Srebrenici“ (t. 56)*

*U razmatranju prijedloga, Vijeće je saslušalo argumente Tužilaštva prema kojima proizilazi da je članom 4. Zakona o ustupanju predmeta predviđena mogućnost prihvatanja činjenica utvrđenih u presudama MKSJ. U pogledu efekta prihvatanja određene činjenice kao dokazane, Tužilaštvo je navelo da bi takvo prihvatanje predloženih činjenica oslobodilo Tužilaštvo tereta daljnjeg dokazivanja tih činjenica, čime se uspostavlja pretpostavka o istinitosti te činjenice koja se može pobijati i da je svrha člana 4. Zakona o ustupanju predmeta – postizanje ekonomičnosti postupka.*

*Obrana se protivila prihvatanju činjenica koje su „utvrđene“ u postupku MKSJ, ističući da nijedna od tih činjenica ne inkriminiše optuženog kao učinioca u sklopu širokog i sistematskog napada na stanovništvo - bosanske Muslimane iz opštine Višegrad. Obrana je dalje smatrala da bi prihvatanjem takvih činjenica došlo do povrede prava optuženog na pravično suđenje koje garantuje Evropska konvencija čime bi bio prekršen princip pretpostavke nevinosti i dovedena u pitanje nepristrasnost Suda.*

*Član 4. Zakona o ustupanju predmeta propisuje da nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane relevantne činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u bilo kojem drugom postupku pred MKSJ.*

*Vijeće je po ovom pitanju održalo ročište 22.5.2007. godine na kojem su branioci i stranke imale mogućnost da obrazlože svoje stavove, te je nakon razmatranja argumenata donijelo odluku.*

*Na osnovu člana 4., prihvatanje predloženih činjenica predstavlja diskreciono pravo Suda. Zakon o ustupanju predmeta i ZKP BiH ne propisuju kriterije na osnovu kojih bi Sud mogao koristiti ovo diskreciono pravo. Vijeće se u donošenju odluke rukovalo kriterijima koje je smatralo odgovarajućim za primjenu prilikom korištenja svog diskrecionog prava iz člana 4. Ovi kriteriji uzimaju u obzir prava optuženih zaštićena zakonima BiH, a koji uključuju osnovna prava zaštićena Evropskom konvencijom. U isto vrijeme, vijeće je uzelo u obzir dosadašnju praksu MKSJ u tumačenju pravila 94. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ. Vijeće ističe da pravilo 94. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ i član 4. Zakona o ustupanju predmeta nisu identični i da sud nije vezan odlukama MKSJ. Međutim, očito je da su neka pitanja sa kojima se suočavaju Tribunal i ovo vijeće slična kad se razmatraju utvrđene činjenice i da će, stoga, razmišljanja također biti slična. Nakon razmatranja ovih kriterija u kontekstu argumenata koji su izneseni u ovom predmetu, vijeće i dalje smatra da kriteriji u potpunosti štite interese stranke koja je podnijela prijedlog, prava optuženog, svrhu Zakona o ustupanju predmeta i integritet sudskog postupka.*

*Shodno navedenom, Sud je imao u vidu slijedeće kriterije prilikom odlučivanja o ovom pitanju:*

- 1. Činjenica stvarno mora biti „činjenica“ koja:
  - a) je dovoljno određena, konkretna i prepoznatljiva;**

- b) nije zaključak, mišljenje ili usmeno svjedočenje;
- c) nije karakterizacija pravne prirode.

2. Činjenica mora sadržavati bitna utvrđenja MKSJ-a i ne smije se značajno mijenjati.
3. Činjenica ne smije direktno ili indirektno potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog.
4. Međutim, činjenica koja je prihvaćena kao istinita u tolikoj mjeri da je postala općepoznata i koja nije podložna razumnom pobijanju može se prihvatiti kao presuđena činjenica čak i ako se odnosi na element krivične odgovornosti.
5. Činjenica mora biti 'utvrđena pravosnažnom odlukom' MKSJ-a, što znači da je ista ili potvrđena ili utvrđena u postupku po žalbi, ili ista nije pobijana u žalbi, a daljnja žalba više nije moguća.
6. Činjenica mora biti utvrđena u postupcima pred MKSJ-om u kojima optuženi protiv koga je činjenica utvrđena i optuženi pred Sudom BiH imaju isti interes u pogledu pobijanja određene činjenice. Shodno navedenom, činjenice koje su navedene u dokumentima koji su predmet sporazuma o krivici ili dobrovoljnog priznanja u postupku pred MKSJ se ne prihvataju jer optuženi u takvim predmetima imaju interese koji su drugačiji, a često i suprotni, od interesa onih optuženih koji su iskoristili svoje pravo na suđenje.
7. Činjenica mora biti utvrđena u postupku pred MKSJ-om u kojem je optuženi protiv koga je činjenica utvrđena imao pravnog zastupnika kao i pravo i mogućnost da se brani. Dakle, jasno je da prihvatanje činjenice koja je proizašla iz postupka u kojem optuženi tu činjenicu nije testirao svojim dokaznim instrumentima nije prihvatljiva za ovo vijeće, tim prije što je tačnost takve činjenice upitna jer optuženi nije imao priliku (ili je takva prilika bila nedovoljna) da se izjasni u pogledu te činjenice i da je pokuša osporiti.

Sve činjenice koje se prihvataju kao dokazane ispunjavaju uslove navedenih kriterija. Naročito, sve ove činjenice su relevantne za predmet protiv optuženog zbog toga što su krivična djela koja su utvrđena u predmetu protiv Vasiljevića počinjena u isto vrijeme i na istom geografskom području kao i djela za koje se optuženi tereti.

*Cilj zakonodavca prilikom davanja diskrecionog prava sudu da prihvati 'kao dokazane' utvrđene činjenice obuhvata ekonomičnost postupka, promovisanje prava optuženog na suđenje u razumnom roku i uvažavanje svjedoka kako bi se smanjio broj sudova pred kojima oni moraju da ponove svoja svjedočenja koja često predstavljaju traumu za njih. Svrha Zakona o ustupanju predmeta da se optuženom omogući suđenje u razumnom roku, se može promovisati u skladu sa pravom optuženog na suđenje bez odlaganja kako to propisuje član 13. ZKP BiH i član 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, svrha ekonomičnosti postupka i uvažavanja svjedoka mogu ugroziti pravo optuženog na pravično suđenje i pretpostavku nevinosti. Prema tome, sud može promovisati navedene ciljeve samo na način kojim će se poštivati navedena prava. Kriteriji su i osmišljeni da i imaju ovu funkciju. U protivnom, dokazni postupak bi se de facto okončao na štetu optuženog i prije neposrednog izvođenja svih dokaza u predmetu. Vijeće je u konkretnom predmetu uzelo u obzir član 6. Evropske konvencije, te član 3., 13. i 15. ZKP prilikom korištenja svog diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju predmetu.*

*Prihvatanje utvrđenih činjenica 'kao dokazanih' prema navedenim kriterijama ne oslobađa tužioca tereta dokazivanja niti umanjuje vrijednost pretpostavke nevinosti iz člana 3 ZKP. Prihvatanje činjenica utvrđenih u pravosnažnim presudama MKSJ-a 'kao dokazanih' samo znači da ja tužilac ispunio uslov izvođenja dokaza vezano za konkretnu činjenicu i da istu ne mora više dokazivati u okviru izvođenja svojih dokaza. Prihvatanje bilo koje činjenice ni na koji način ne utiče na pravo optuženog da pobija bilo koju prihvaćenu činjenicu prilikom iznošenja svoje odbrane kao što bi to uradio sa bilo kojim činjeničnim prijedlogom u vezi kojeg je tužilac izveo dokaze. Također, ovo ne sprečava Tužilaštvo da iznese dodatne dokaze kojima se pobijaju dokazi odbrane. Isto tako, poštuju se odredbe člana 15. ZKP jer Sud nije obavezan da zasnuje presudu na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana. Utvrđene činjenice koje su ovdje prihvaćene razmotrene su zajedno sa svim ostalim dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu.*

*E. Tužilaštvo BiH je provelo dokaze saslušanjem svjedoka i izvođenjem materijalnih dokaza. U toku glavnog pretresa saslušani su slijedeći svjedoci: Rahima Zukić, Islam Cero, Suad Dolovac, Salko Šabanović, Fazila Cero, Ramić Sabaheta, Mula Kustura, Ferid Spahić, te svjedoci pod pseudonimom „A“, „B“, C“ i „D“.*

*Vijeće je izvršilo i uvid u slijedeće materijalne dokaze Tužilaštva BiH: Karta Opštine Višegrad, Promjene u nacionalnom sastavu stanovništva Opštine*

*Višegrad od 1991. do 1997. godine, autori Ewa Tabeau i Jakub Bijak; Potvrda AD „Višegradtrans“ broj 9/07 od 23.04.2007 godine; Rješenje DP „Višegradtrans“ broj 155-31/98 od 22.05.1998. godine o rasporedu na radno mjesto Nenada Tanaskovića; Rješenje DP „Višegradtrans“ broj 255/32 od 23.08.1996.. godine o rasporedu na radno mjesto Nenada Tanaskovića; Rješenje Ministarstva odbrane Republike Srpske, Odsjek Višegrad broj 01-208-9/95 od 01.12.1995. godine o rasporedu na radnu obavezu Nenada Tanaskovića; Rješenje DP „Višegradtrans“ broj 140/91 od 18.09.1991. godine o razmještaju radnika za Nenada Tanaskovića; Rješenje DP „Višegradtrans“ broj 16/91 od 17.05.1991. godine o rasporedu na poslove i radne zadatke za Nenada Tanaskovića; Rješenje SOUR „Centrotrans“ RO „Višegradtrans“ od 10.10.1986. godine o razmještaju radnika Nenada Tanaskovića; Rješenje SOUR „Centrotrans“ RO „Višegradtrans“ broj 99/82 od 06.09.1982. godine o rasporedu na poslove i druge radne zadatke za Nenada Tanaskovića; Potvrda o podnesenoj prijavi/odjavi osiguranika za Nenada Tanaskovića od 06.03.2004. godine; Potvrda o podnesenoj prijavi/odjavi osiguranika za Nenada Tanaskovića od marta 2004. godine; Fotografija Doma kulture Višegrad; Fotografija stare policijske stanice; Dvije fotografije Višegrada; Fotografija mosta Mehmed paše Sokolovića; Tri fotografije hotela Višegrad iz različitih uglova; Fotografija Trga palih boraca; Dvije fotografije Kulovac Envera; Fotografija novog mosta u Višegradu; Zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri-421/00 od 09.10.2000. godine; Crtež lica mjesta Odjeljenja za kriminalističku tehniku Sektora kriminalističke policije MUP-a Kantona Sarajevo broj 2493/00-2625/00; Fotodokumentacija Odjeljenja za kriminalističku tehniku Sektora kriminalističke policije MUP-a Kantona Sarajevo broj 2589/00; Obdukcijski izvještaj slučaj broj SP01/421B od 03.11.2000. godine; Zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri-414/00 od 09.10.2000. godine; Crtež lica mjesta Odjeljenja za kriminalističku tehniku Sektora kriminalističke policije MUP-a Kantona Sarajevo broj 2493/00-2625/00; Fotodokumentacija Odjeljenja za kriminalističku tehniku Sektora kriminalističke policije MUP-a Kantona Sarajevo broj 2582/00; Obdukcijski izvještaj slučaj broj SP01/414B od 07.05.2001. godine; Zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri-447/00 od 09.10.2000. godine; Izvod iz matične knjige umrlih za M. M. broj 202-16682/06 od 02.10.2006. godine; Izvod iz matične knjige umrlih za M. H. broj 202-16683/06 od 02.10.2006. godine; Popratno pismo MUP-a Republike Srpske broj 02-7652/06 od 11.09.2006. godine; Spisak pripadnika rezervnog sastava Milicije Stanice javne bezbjednosti Višegrad od 10.06.1992. godine; Dopis Tužilaštvu BiH Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, Policijska stanica Višegrad 13-1-11/02-235-152/06 od 07.08.2006.godine; Izvod iz kaznene evidencije za Tanasković Nenada broj 13-1-11/02-235-152/06*

*od 07.08.2006. godine; Prijemni list Gradska groblja Visoko broj 189/03 od 29.04.2003. godine;*

*F. Odbrana je također izvela dokaze saslušanjem svjedoka Dragiše Trifkovića, Boška Asića, Suada Dolovca, Ahmeta Sejdića, Solomuna Janjića, Ace Nikitovića i svjedoka „M“, te je prezentirala materijalne dokaze i to: Katastarska mapa opštine Višegrad sa naznačenim kretanjem optuženog; Katastarska mapa opštine Višegrad; Fotografija brdo Vlasinj; Fotografija Počivala; Fotografija Počivala – Butrove stijene; Fotografija - put za Počivala; Fotografija – Počivala, Butrove stijene, Kabernik; Fotografija – Butkove stijene – austrijska kasarna; Fotografija – Butkove stijene, Počivala, Volijaci; Fotografija – Pretiša, Kabernik, Fotografija – tabla; Fotografija Česko Asib; Fotografija – Kabernik, Čančari; Fotografija – Dom kulture Donja Lijeska; Fotografija – Donja Lijeska; Fotografija – Osojnica stambene zgrade; Fotografija – Osojnica put; Fotografija optuženog Nenada Tanaskovića; Set fotografija područja Višegrada; Potvrda AD „Višegradtrans“ broj 6/07 od 28.03.2007. godine; Potvrda AD „Višegradtrans“ broj 9/07 od 19.04.2007. godine; Kopija Vojne knjižice na ime Tanasković Nenada broj 129427; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ninković Ljubomira broj 03-202-198/07 od 25.05.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Gluhović Vojina broj 03-202-197/07 od 25.05.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Nešković Josipa broj 03-202-199/07 od 25.05.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Savić Novice broj 03-202-220/07 od 19.06.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Mirković Veljke broj 03-202-221/07 od 19.06.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Trifković Vlatka broj 03-202-46/07 od 07.02.2007. godine; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Lugonja Tomislava broj 03-202-142/07 od 10.04.2007. godine; Potvrda Direkcije policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije broj 015.1-02/07 od 12.02.2007. godine; Uvjerenje Centra javne bezbjednosti Srpsko Sarajevo, Policijska stanica Višegrad broj 13-1-11/05-222-40/07 od 06.02.2007. godine. Konačno, optuženi Nenad Tanasković je lično dao iskaz u korist svoje odbrane na glavnom pretresu.*

*G. Vijeće je dana 16.07.2007. godine posjetilo mjesta izvršenja krivičnog djela na teritoriji opštine Višegrad i to lokaciju kasarne „Uzamnica“, Dom kulture u selu Donja Lijeska, Trg palih boraca, Hotel „Višegrad“, Most Mehmed paše Sokolovića, staru Policijsku stanica, muslimansko groblje i zgradu u kojoj je stan posjedovala Mula Kustura.*

*H. U završnoj riječi Tužilaštvo BiH je navelo da je Tužilaštvo izvelo dokaze koji dokazuju van razumne sumnje da je širok i sistematičan napad na civilno stanovništvo bio u toku u vrijeme dešavanja obuhvaćenih optužnicom; da je Nenad TANASKOVIĆ znao za takav napad; i da je u kontekstu ovoga napada direktno učestvovao u određenim radnjama i postupcima koji su zabranjeni članom 172. KZ BiH, to jest, da je protuzakonito i prisilno uklonio dijelove stanovništva sa mjesta na kojima su imali pravo da budu; da je oteo, zatvorio ili na drugi način učestvovao u radnjama koje su uzrokovale teško oduzimanje slobode ljudi; da je izvršio progon ljudi na osnovu njihove nacionalne i vjerske pripadnosti; da je mučio druge ljude premlaćujući ih i nanoseći im ekstremno veliku duševnu bol i tako uzrokovao snažan bol i patnju; te, da je pomagao i podržavao druge u pripremama za počinjenje ili u počinjenju djela zabranjenih članom 172.KZ BiH; da je pomagao i podržavao silovanje i ubistvo; da je pomagao i podržavao progon.*

*Svjedoci Tužilaštva Rahima Zukić, Ferid Spahić, Mula Kustura su detaljno svjedočili o tim „čistkama” i konvojima, svjedoci Islam Cero, Suad Dolovac, Svjedok D o tome kako su prisiljeni da napuste svoju imovinu i vođeni u živi štit, svjedoci Salko Šabanović, Islam Cero, Svjedok D kako im je lična imovina pljačkana i spaljena, svjedokinja A o silovanju, svjedok C o ubistvima,svjedoci Mula Kustura, Sabaheta Ramić, Rahima Zukić, Ferid Spahić, svjedoci B, Fazila Cero, Suad Dolovac, Mula Kustura, Sabaheta Ramić, Ferid Spahić, Rahima Zukić, Islam Cero o otmicama koje su završile ubistvom,svjedoci Suad Dolovac, Islam Cero, Salko Šabanović, Svjedok C o zatočavanju, mučenju i smrti. Svi ovi rezultati pokazuju da je glavna svrha napada na građane nesrpske nacionalnosti u opštini Višegrad bila da se eliminiše nesrpsko stanovništvo, a u opštini stvore okolnosti koje nesrpsko stanovništvo ne bi ohrabrivale na povratak. Optuženi je naveo da zna da je broj muslimanskog stanovništva u opštini Višegrad sveden na minimum. Naveo je da je u maju 1992. godine mobilizovan i raspoređen kao vojni policajac, a to je pozicija koju teško da je mogao izbjeći, poznavajući razmjere ili zamisao onoga što se oko njega dešavalo, uprkos njegovom poricanju da je često išao u Višegrad. On je priznao da je čuo da ubijaju ljude i bacaju ih u Drinu. Znao je da ljude sakupljaju i protjeruju iz Višegrada, ali tvrdi da nije znao da je cilj bio riješiti se Muslimana; uprkos veoma uočljivoj činjenici da su sve te protjerane osobe iz Višegrada bili Muslimani. Zbog svega navedenog Tužilaštvo predlaže da Vijeće optuženog oglasi krivim i da mu izrekne kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 25 godina.*

*I. U završnoj riječi koje je prezentirala odbrana najprije se osporava primjena KZ BiH, kao zakona koji je nepovoljniji za optuženog, te smatra da je*

*neophodno primjeniti shodno načelu zakonitosti i principu zabrane retroaktivne primjene zakona, zakon koji je blaži za učinioca, a to je u svakom slučaju krivični zakon koji je važio u vrijeme navodnog izvršenja djela od strane optuženog. Odbrana ukazuje također i na obavezu primjene ovog principa i u skladu sa članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama (u daljem tekstu: Evropska konvencija). Također, odbrana navodi da je upoznata sa odlukom Ustavnog suda BiH u predmetu broj 1785/06, ali smatra da jedna odluka u pojedinačnom slučaju nikako ne znači generalan i obvezujući stav. Kada je u pitanju svaka pojedina tačka optuženja kojom se optuženom stavlja na teret da je počinio između ostalog i krivično djelo progona, Tužilaštvo nije ponudilo dokaze kojim bi dokazalo osnovni element djela progona, a to je diskriminatornu namjeru.*

*Kada je u pitanju 1. tačka optužnice, optuženi nije imao nikakvu kontrolu nad dešavanjima u policijskoj stanici, a iz dokaza ne proizilazi da je on i počinio inkriminaciju silovanja. Ova tačka optužnice se zasniva na izjavi samo jednog svjedoka i to zaštićenog svjedoka, a osudu nije moguće zasnovati na takvom iskazu.*

*U vezi sa tačkom 2. optužnice, odbrana ističe da niti jednim dokazom nije dokazano da je optuženi počinio ubistvo Kemala Dolovca. Dokazi koji se odnose na premlaćivanje braće također nisu pouzdani. Optuženi je izjavio da jeste izvršio odvođenje braće Dolovac na ispitivanje, a po naređenju Vlatka Trifkovića. Također, optužba za držanje u nehumanim uslovima ne stoji protiv optuženog jer on nije imao mogućnosti da kontroliše ili nameće uslove u kasarni Uzamnica niti u tom smislu postoje pouzdani dokazi.*

*Kada je u pitanju tačka 3. optužnice, odbrana smatra da nema odgovornosti optuženog ni u vezi sa ovom tačkom optuženja. Postoje određene kontradiktornosti u iskazu svjedokinej B i Fazile Cero u vezi sa odvođenjem M.M. i svjedočenje Suada Dolovca u vezi sa odvođenjem H.M. Također, Tužilaštvo nije dokazalo bilo kakvu umješnost optuženog u ubistvo M.M i H.M.*

*Niti okolnosti iz tačke 4. nisu dokazane u vezi sa optuženim Tanaskovićem. Najprije inkriminacija koja se odnosi na deportaciju i prisilno preseljenje ne može biti jasna iz provedenih dokaza, zbog toga što Tužilaštvo nije dokazalo namjeru optuženog da zaista prisilno preseli ljude. Također, jasno je da su ljudi koji su se kretali u grupi prema školi u Orahovcima, nakon izvjesnog vremena vratili svojim kućama. Kada je u pitanju učešće optuženog, odbrana ističe da je pratnja grupe do škole bila po naređenju pretpostavljenih i da je*

*bila vojno opravdana. U vezi sa navodima o paljenju kuća od strane optuženog, iz iskaza svjedoka Tužilaštva nije jasno utvrđeno ko je i na koji način zapalio predmetne kuće, niko nije vidio optuženog kako to radi. Također, odbrana neprihvata kvalificiranje kolone kao „živog štita“. U odnosu na tačku 4. optužnice odbrana ističe da prije svega, u kontekstu radnji koje se optuženom stavljaju na teret, ne postoji nikakav napad na nebranjena sela, niti se djela opisana u optužnici mogu smatrati deportacijom i prisilnim preseljenjem. Vojno sposobni muškarci su regularno, uz vojnu pratnju u koju je bio uključen i optuženi i u čemu se ogleda njegovo učešće, sprovedeni do škole u Orahovcima i kasarne Uzamnica, nakon čega su pušteni kućama, što potvrđuju iskazi svjedoka optužbe. Razlog zatvaranja civila bio je posve legitiman, a vojna pratnja je obezbijedena u skladu sa narednjima nadređenih struktura, dok je samo sprovođenje provedeno je u skladu sa odredbama IV Ženevske konvencije. Nadalje, ne može se govoriti o uništavanju privatnog vlasništva, budući da je riječ o jednom izolovanom slučaju uslovljenom vojnom potrebom, a i u slučaju navodnog paljenja kuća, iz iskaza svjedoka proizlazi da optuženi nije izvršio navedenu radnju. Konačno, u odnosu na optužbu o postojanju živog štita sama činjenica da su civili išli prvi, ispred vojske ne znači ništa.*

*Odbrana smatra da je krivična odgovornost optuženog, u odnosu na tačku 5. optužnice, u potpunosti isključena. Prije svega, očigledno je da se optuženi ne spominje kao organizator navodne deportacije, niti je dokazana njegova aktivnost u vezi sa spornim radnjama. Nije jasno da li je optuženi bio na licu mjesta, a ako jeste do kojeg momenta, kao ni da li je imao kontakt sa prisutnim licima, pa je samim tim upitno postojanje plana i diskriminatorne namjere za djelo koje se stavlja na teret.*

*Nadalje, odbrana osporava identificiranje optuženog kao počnioca djela iz tačke 6. optužnice, budući da sama identifikacija nije sprovedena na zakonom propisani način. Svjedok C, koji je identifikovao optuženog kao izvršioca radnji iz navedene tačke optužnice, jedini je svjedok optužbe koji je svjedočio na okolnosti iz ove tačke, s tim da optuženog nije poznavao od ranije, a po mišljenju odbrane postoje određene nedosljednosti u njegovom iskazu, pa je time identifikacija optuženog upitna.*

*Konačno, odbrana napominje da je optuženi, u periodu od 15.- 17.06. 1992. godine boravio u Mladenovcu u Srbiji, gdje je otišao po humanitarnu pomoć, a koje je nekoliko stotina kilometara udaljeno od Višegrada, pa je samim tim jasno da ne može biti krivično odgovoran za radnje iz navedene tačke optužnice. Nadalje, između iskaza svjedoka optužbe postoje određene razlike,*

*kako u pogledu izgleda optuženog u vrijeme navodnog izvršenja djela, tako i odnosu na radnje optuženog, pa je time upitna identifikacija optuženog od strane ovih svjedoka. Shodno tome, sasvim je jasno da se ne može van svake razumne sumnje utvrditi da je lice odgovorno za odvođenje Envera Kulovca i Ćamila Kopića optuženi. Povrh svega, odbrana ističe da ne postoji veza između navodnog odvođenja navedenih lica od strane optuženog i činjenice da su kasnije ubijeni, pa shodno tome odbrana optuženi ne može biti krivično odgovoran niti za odvođenjeniti za ubistva navedenih lica.*

*J. Vijeće je provelo dokaze saslušanjem svjedoka optužbe i odbrane, te izvršilo uvid u predložene materijalne dokaze. Cijeneći sve dokaze pojedinačno i u njihovoj sveukupnoj povezanosti, odluku kao u izreci Vijeće je donijelo iz slijedećih razloga:*

*Optuženi se temeljem optužnice Tužilaštva tereti da je počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1.KZ BIH. Navedena odredba u relevantnim tačkama glasi:*

*(1) „Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:*

- lišenje druge osobe života;*
- prisilno preseljenje stanovništva;*
- zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;*
- mučenje;*
- silovanje;*
- progon bilo koje grupe ljudi nacionalnoj, vjerskoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana;*
- druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,*

*kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. “*

*1. Tužilaštvo je bilo dužno da utvrdi najprije slijedeće, opće elemente ovog krivičnog djela koji su:*

- 1.1 Postojanje širokog ili sistematičnog napada;*
- 1.2 Usmjerenog protiv civilnog stanovništva.*

1.3 „Nexus“ između radnji optuženog i ovog napada, to jest, da su zabranjene radnje počinjene kao dio ovog napada i da je optuženi znao za takav napad;

Razmotrivši dokaze Tužilaštva, Vijeće zaključuje da je periodu relevantnom za optužnicu - od aprila do juna 1992. godine - postojao širok i sistematičan napad Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (VRS), policije i paravojnih formacija, posebno „Belih orlova“, usmjeren protiv muslimanskog civilnog stanovništva opštine Višegrad.

1.1 Na osnovu naročito iskaza svjedoka Tužilaštva, Vijeće zaključuje da je od aprila do juna 1992. godine, postojao širok napad Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (VRS), policije i paravojnih formacija usmjeren protiv muslimanskog stanovništva opštine Višegrad. Tako je na primjer, svjedokinja tužilaštva Rahima Zukić opisala kako je njeno selo Dobrun bilo pješadijski i artiljerijski napadnuto 6. aprila 1992. godine od strane Srba iz okolnih sela Dobrunska i Tasići. Slično njenom svjedočenju, svjedok Islam Cero je opisao kako je pobjegao iz sela Osojnice sredinom aprila 1992. godine zbog pucanja i granatiranja svuda oko Kabernika. Užički korpus Jugoslovenske narodne armije (JNA) je ušao u Višegrad, a potom otišao. Nakon toga deseci nenaoružanih Muslimana, uglavnom muškaraca, nezakonito su lišeni slobode. Svjedokinja Mula Kustura i svjedok A su oboje svjedočili da su mnogi od ovih muškaraca nestali. Ovo lišenje muškaraca slobode je često bilo praćeno proizvoljnim zatočenjem tokom kojeg su civili bili maltretirani i izloženi zlostavljanju na etničkoj osnovi tako što su, na primjer, bili prisiljavani da pjevaju srpske nacionalističke pjesme. Sela su napadana bez povoda i tokom ovih napada ljudi su proizvoljno ubijani. Muslimanske kuće su sistematski paljene i šest svjedoka je u svom iskazu navelo da im je imovina zapaljena. Nasilje od strane vojske i paravojnih snaga je stvorilo atmosferu straha, koja je navela mnoge civile da pobjegnu u šumu. Opisana dešavanja su izvršena na cijeloj opštini Višegrad, uključujući sela i naselja Kabernik, Osojnica, Okolišta, Crnča, Počivala, Smriječje, Zagre, Veletovo i Dobrun. Stoga je očigledno da je napad na muslimansko stanovništvo bio širok.

Vijeće nadalje zaključuje da je napad bio sistematičan. Jasno je da je od momenta ulaska Užičkog korpusa postojalo udruženo nastojanje lokalnih Srba da razoružaju i regulišu aktivnosti muslimanskog stanovništva. U mnogo prilika je postojao jasan obrazac postupanja sa zarobljenicima, na primjer, nakon što su prvo lišeni slobode, vođeni su u kasarnu Uzamnica ili zgradu SUP-a na daljnje ispitivanje i premlaćivanje. Nadalje, razmjer kasnijih incidenata, poput onih detaljno opisanih u vezi sa tačkama 4 i 5. optužnice, po

*svojoj prirodi nisu radnje koje su smislili pojedinci, nego su zasnovane na udruženom nastojanju VRS, koja je djelovala zajedno sa paravojnim grupama i policijom.*

*Razmatrajući prirodu napada na muslimansko stanovništvo u opštini Višegrad, Vijeće je također uzelo u obzir i neke od utvrđenih činjenica nabrojanih gore u dijelu D., naročito činjenice pod brojevima 11., 17., 18., 21., 22.*

*1.2 Kada je u pitanju status lica prema kojima je dokazano da su počinjene radnje iz optužnice, Vijeće najprije ukazuje na opću odredbu na osnovu koje se definira pojam civilne osobe.*

*Član 3. stav 1. tačka a) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba definiše kategoriju civila kao „lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, rane, lišenja slobode, ili iz kojeg bilo drugog uzroka.”*

*Ovim članom je propisano da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati u svakoj prilici, čovečno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, veri ili ubeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili kome bilo drugom sličnom merilu.*

*Iskazi svjedoka tužilaštva, naročito svjedoka A i Islama Cere, između ostalih, dokazuju da cilj napada nisu bile bošnjačke vojne formacije, već civilno muslimansko stanovništvo. Tako da, ako se iskazi ovih svjedoka analiziraju u kontekstu člana 3. stav 1. tačka a) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba iz 1949. godine koji kategorizira lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, kao civilima, jasno je da je djelovanje optuženog bilo usmjereno prema civilima.*

*1.3 U smislu uspostavljanja veze između radnji optuženog i širokog i sistematskog napada, jasno je da su se njegove radnje opisane u tačkama optužnice za koje je utvrđena njegova odgovornost, a koje su se ogledale u lišavanju slobode pojedinaca, pomaganju u silovanju, saizvršilaštvu u mučenju, prisilnom preseljenju, uništavanju muslimanske imovine, odvijale u periodu neposredno nakon započinjanja širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo općine Višegrad, te da su bile dio tog napada i imale za cilj doprinijeti ovom napadu. Utvrđeno je da je optuženi bio involviran u dovođenje civila na ispitivanje, koje bi rezultiralo nehumanim i degradirajućim tretmanom dovedenih, bilo od samog optuženog ili drugih lica.*

*U vezi sa tačkama optužnice od 1-3, ovo je očigledno iz činjenice da je optuženi namjerno predao svoje civilne zarobljenike drugim vlastima, bilo policiji ili vojsci, koji su učestvovali u napadu. Stoga, ova interakcija i saradnja sa drugim učesnicima u napadu služi da dokaže da su radnje optuženog bile dio šire slike napada, kao i da je optuženi znao da njegove radnje čine dio ovakvog napada. I pokušaji optuženoga da iznudi priznanja od nekih žrtava pokazuju da su radnje optuženoga činile dio napada i da je optuženi bio upoznat sa ovom činjenicom. Izrazito veliki razmjer incidenata sadržanih u tački 4 i 5 optužnice pokazuje da su ovakvi incidenti po svojoj prirodi bili dio većeg napada. Učešće optuženog u ovim događajima je jasno utvrđeno. S obzirom na događaje koji su prethodili lišavanju slobode Envera Kulovca i Ćamila Kopića, nesumnjivo je da je njihovo pritvaranje od strane optuženog trebalo da posluži zlonamjernoj svrsi napada, odnosno da je bilo urađeno sa namjerom da se uklone civili Bošnjaci iz opštine Višegrad. Verbalni napadi i karakterizacije koje je koristio optuženi kada se susretao sa ..., uključujući pojedince koji su bili njegove žrtve, poput svjedoka A, Suada Dolovca i Rahime Zukić, pokazuju njegovu jasnu namjeru da diskriminira pojedince na osnovu njihove bošnjačke nacionalnosti. Uočljivo je da su sve njegove žrtve zaista bile bošnjačke nacionalnosti, ista grupa koja je bila meta širokog i sistematičnog napada u opštini Višegrad. Vijeće nalazi da ovo nije slučajnost, nego je prije rezultat jasne motivacije optuženog da vrši diskriminaciju na etničkoj i vjerskoj osnovi. S obzirom na prisustvo optuženog na mjestu zbivanja raznih incidenata opisanih optužnicom, a koji su detaljno navedeni u daljnjem tekstu, posebno njegovo učešće u odvođenju civila oko 31.5.1992. godine i prisilnom preseljenju 14.6.1992. godine, nesumnjivo je da je on znao za veći napad koji je bio usmjeren protiv muslimanskog stanovništva. Nadalje, veoma vidljiva i javna priroda progona ovog stanovništva, posebno posljedice ubistava, su morale ukazati optuženom na opseg i prirodu takvog napada. Optuženi je naveo da je ušao u grad Višegrad u kritično vrijeme i da je bio u blizini mosta i stanice policije. Dokazi ukazuju na to da su se na tim lokacijama dešavala naročito brutalna premlaćivanja od strane policije i paravojnih snaga. Optuženi je takođe svjedočio da je dosta vremena proveo na komandnom mjestu u Donjoj Lijesci, tako da je on sasvim izvjesno znao za vojni napad koji se odvijao i njegovu usmjerenost protiv muslimanskog stanovništva. Stoga je nesporno i da je optuženi znao da njegove radnje potpomažu napad na muslimansko civilno stanovništvo Višegrada.*

*I status optuženog za vrijeme počinjenja krivičnog djela govori u prilog činjenici da je optuženi izvršio radnje kojima se čini krivično djelo, kao dio širokog i sistematičnog napada koji je bio u toku i za koji je znao. Iz provedenih dokaza proizilazi da je optuženi bio pripadnik rezervnog sastava*

*policije Stanice javne bezbjednosti Višegrad, Centra službi bezbjednosti Trebinje. Optuženi tokom svog svjedočenja, te svjedoci odbrane Momčilo Trifković i Boško Arskić, navode da je u vrijeme relevantno za optužnicu, optuženi bio pripadnik Vojske Republike Srpske. Međutim, kako to proizilazi iz evidencije MUP-a Republike Srpske, u dopisu MUPa RS, Banja Luka broj 02-7652/06 od 11.09.2006. godine koji je Tužilaštvo BiH predočilo kao materijalni dokaz u dokaze navodi se da je optuženi naveden kao pripadnik rezervnog sastava milicije tadašnjeg SJB Višegrad na spisku od 10.06.1992. godine i da se također prema evidenciji CJB Trebinje nalazi na platnom spisku SJB Višegrad za mjesec juni 1992. godine. Tvrdnja da je optuženi bio pripadnik policijskih snaga je takođe potkrijepljena iskazom svjedoka D, Sahabete Ramić i Mule Kusture. Oni su vidjeli optuženog u društvu policajaca rezervnog sastava, u policijskom autu i u policijskoj uniformi. Vijeće je uvjereno da je u svim vremenskim periodima koje pokriva optužnica, optuženi bio pripadnik rezervnog sastava policije. U tom svojstvu, optuženi je učestvovao u napadu na muslimansko civilno stanovništvo. Nasuprot tome, optuženi je u svom iskazu rekao da je njegova uloga u VRS tokom mjeseca maja i juna bila ograničena na dostavljanje hrane na prve linije i vožnju komandira svoje čete u Donjoj Lijesci. S obzirom na koherentne i dosljedne iskaze svjedoka optužbe koji ukazuju da je optuženi bio uključen u krivične aktivnosti, te uzimajući u obzir i materijalne dokaze Tužilaštva koji nepobitno utvrđuju da je optuženi bio pripadnik rezervne policije, Vijeće nalazi da je ova tvrdnja neodrživa.*

*Zbog svega navedenog, Vijeće sa sigurnošću zaključuje da su se inkriminirane radnje dogodile u vrijeme širokog i sistematičnog napada od strane Vojske Republike Srpske, policije i paravojnih formacija na civilno stanovništvo opštine Višegrad, te da je optuženi djelovao svojim radnjama u sklopu takvog napada i znao da su njegova djela dio takvog napada.*

*2. Kada je u pitanju sama radnja izvršenja krivičnog djela, svjedoci tužilaštva koji su svjedočili na okolnosti radnji izvršenja iz tačaka optužnice, su uglavnom neposredni očevidci događaja, a od kojih su neki i direktne žrtve.*

*2.1 U vezi sa tačkom 1) optužnice, optuženi se tereti da je počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačke e), g), f) i h) KZ-a BiH Vijeće nalazi da je optuženi odgovoran kao saizvršilac za počinjenje ovog krivičnog djela u vezi sa radnjom izvršenja: tačka e) (oduzimanje slobode svjedokinji A i Junuzu Tufekčiću), te kao pomagač u vezi sa radnjom izvršenja: g) silovanje svjedokinje A i f) mučenje svjedokinje A koje je rezultat silovanja.*

*Vijeće nalazi da je ova inkriminacija dokazana na osnovu svjedočenja svjedokinje A, te djelomično i na osnovu svjedočenja svjedoka Dragiše Trifkovića. Svjedokinja A je žrtva ovog krivičnog djela i svjedočila je upravo na okolnosti ove inkriminacije.*

*Prema iskazu svjedokinje A proizilazi da je optuženi kritičnog dana 14.5.1992. godine, dok je ona stajala na razgraničenju između njenog i susjednog imanja, došao automobilom Fićo, crvene boje rekavši: „Tebe tražimo“. Optuženi je tada pokazao na svjedokinju i rekao joj da priđe. Došao je sa izvjesnim Nenadom Mirkovićem. Bio jako agresivan i pucao je iz puške kojom je bio naoružan u zrak, te šutao nogama njene namirnice koje je kupila taj dan. Nakon toga naredio joj je da uđe u vozilo sa kojim je došao, što je ona i uradila. Svjedokinja je navela da je čitavim putem ćutala i nije bila sigurna da će preživjeti. Nije se osjećala slobodnom da izađe iz vozila. Zatim su otišli sa svjedokinjom A do kuće Vladimira Draškovića gdje je optuženi u društvu sa Nenadom Mirkovićem prisilio Junuza Tufekčića da uđe u automobil Ladu. Svjedokinja A je izjavila da ni Junuz Tufekčić nije dobrovoljno ušao u vozilo. Optuženi je potom naredio Tufekčiću da njega i svjedokinju A vozi dalje, a Nenad Mirković je otišao svojim automobilom. Svjedokinja A je ponovo sjela na zadnje sjedište Lade kojom su se dalje odvezli prema zgradi gdje je policijska stanica u Višegradu gdje su bili zatvoreni narednih 48 sati. Optuženi u vrijeme kad ih je lišio slobode i natjerao da uđu u automobil, ni njoj ni Tufekčiću nije objasnio zbog čega su lišeni slobode ili gdje ih vodi.*

*Optuženi se u ovoj tački optužnice tereti za krivično djelo definisano članom 172. stav 1. tačka e) KZ BiH koje sadrži slijedeće elemente:*

- *Zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode;*
- *Suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;*
- *Sa direktnim ili eventualnim umišljajem.*

*Uzimajući u obzir gore opisane činjenice, lišenje slobode svjedokinje A i Junuza Tufekčića nije bilo dobrovoljno i učinjeno je u okolnostima koje kod razumne individue izazivaju strah i neizvjesnost, te zabrinutost za život i općenito bezbjednost. Očigledno je da je ovim činom, imajući na umu činjenicu da je bio agresivan i da je pred svjedokinjom A pucao u vazduh, optuženi vrlo lako uspostavio kontrolu nad kretanjem svjedokinje A i kasnije Junuza Tufekčića od samog momenta kada im je prišao. Ovim radnjama optuženi je imao cilj da se obje žrtve prestraše, osiguravajući da oni budu svjesni da nemaju drugog izbora nego da poslušaju optuženog i sa njim krenu prema stanici policije. Pri čemu im nije dato obrazloženje zbog čega se*

*lišavaju slobode i gdje će biti odvedeni. Čak šta više, činjenica da se svjedokinja A nije usuđivala da progovori tokom cijele ove epizode, strahujući za svoj život, je pokazatelj stepena njene potčinjenosti i lišenja slobode.*

*Svjedokinja A do današnjeg dana nije dobila obrazloženje za svoje lišavanje slobode. Iz tog razloga, neosporno je da je pritvaranje svjedokinje A bilo proizvoljno i bez zakonskog osnova.*

*Na osnovu opisa događaja koji je dala svjedokinja A, Vijeće je zaključilo da je optuženi na isti način sa istom posljedicom po žrtvu (lišenje slobode i odvođenje u stanicu policije) proizvoljno i namjerno lišio slobode i Junuza Tufekčića, bez da je dao bilo kakvo objašnjenje ili informaciju zašto ga lišava slobode i gdje će ga odvesti.*

*Imajući u vidu obaveze koje propisuje gore pomenuti član 3. IV Ženevske konvencije, postupanje optuženog u pogledu lišavanja slobode je bilo suprotno pravilima međunarodnog prava. Također, vrijedi spomenuti da je u praksi MKSJ može se govoriti o „proizvoljnom zatvaranju, odnosno lišavanju slobode pojedinca ukoliko je do toga došlo bez redovnog pravnog postupka, u sklopu rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.”<sup>1</sup>“Ako se radnje optuženog dovedu u kontekst izrečenog, jasno je da je oduzimanje slobode i naknadno pritvaranje ova dva lica bilo zaista proizvoljno i bez zakonskog osnova, te suprotno pravilima međunarodnog prava.*

*Optuženi se tereti da je opisano djelo počinio kao saučinitelj. Prema članu 29. KZ-a BiH, saučinitelj je osoba koja sa više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi izvršenju krivičnog djela, zajednički učini krivično djelo.*

*Kako je to opisano u iskazu svjedokinje A, optuženi je bio sa Nenadom Mirkovićem kada je odveo svjedokinja A, zatim sa Mirkovićem je došao po Junuza Tufekčića i u njegovom društvu i Tufekčića natjerao da uđe u automobil Ladu i da ih odveze. Saučesništvo optuženog se ogleda ne samo u činjenici da je djelujući zajedno sa Nenadom Mirkovićem lišio slobode ova dva lica, već i u činjenici da je optuženi na odlučujući način doprinjeo njihovom naknadnom zatočenju za vrijeme koje su proveli u stanici policije, gdje su kontrolu nad njima preuzele druge osobe, čemu je on kako je opisano na odlučujući način i doprinjeo.*

---

<sup>1</sup> MKSJ, Kordić i Čerkez (Pretresno vijeće), 26.02.2001, p. 302-303;

*Pri tome je optuženi bio svjestan djela i htio je njegovo učinjenje, pa je dakle postupao sa direktnim umišljajem u učinjenju djela u odnosu na obje žrtve. To je dodatno potkrijepljeno činjenicom da je, kad je došao do kuće svjedokinje A, izričito naveo da nju traži. Stoga, Vijeće nalazi da je počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka e) oduzimanje slobode svjedokinji A i Junuzu Tufekčiću KZ-a BiH u svojstvu saučinitelja.*

*2.2) Nadalje, prije nego što su oboje dovedeni do zgrade policijske stanice, optuženi je svjedokinji rekao: „Sad’ ćeš vidjeti kako Karadžić i njegova vojska jebu. Alija i njegova vojska nisu znali jebati dobro, pa ćeš sada vidjeti“, zatim joj je također rekao da će se sada „moliti Oče naš i kristiti se“. Nakon što ih je optuženi sproveo do zgrade MUP-a, nju je odveo u sobu gdje je bio izvjesni Drago Samardžić. Samardžić je svjedokinju A ispitivao, i to je trajalo oko četrdeset pet minuta. Tada joj je govorio da se nikada neće vratiti na posao ili kući jer joj je kuća bila uništena pošto je bila puna oružja. Ispitivanje se naročito odnosilo na to gdje se nalazi brat svjedokinje A, za kojeg su pretpostavljali da je učestvovao u borbi. Nakon toga ju je Samardžić poslao u jednu od prostorija u zgradi MUP-a. Svjedokinja je u svom iskazu navela da je u toj prostoriji provela narednih 48 sati. Još isto večer kada je dovedena, rano naveče, nepoznati muškarci počeli da ulaze u prostoriju u razmacima od petnaest minuta. Pripadnici Užičkog korpusa su takođe dolazili u prostoriju i pitali šta svjedokinja radi tamo. Tokom narednog dana, u sobu su ušla dva maskirana vojnika koji su svjedokinji rekli da se skine. Pokušala je da se odupre, pa su je oni udarili i poderali joj čarape, dok su se i oni sami skinuli. Jedan vojnik je tada izvršio penetraciju penisom u njenu vaginu prije nego što ju je drugi natjerao da stavi njegov penis u usta i da ga oralno zadovolji. Vojnici su se potom zamijenili i natjerali je da ponovi te radnje. Svjedokinja A je navela da je puštena iz Stanice policije sutradan, a u isto vrijeme je puštena i njena sestra, za koju je saznala da je bila zatvorena na spratu sa Junuzom Tufekčićem u isto vrijeme.*

*Optuženi se u vezi sa ovom tačkom optužnice tereti i za Zločin protiv čovječnosti učinjen radnjom silovanja. Prema definiciji iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ-a BiH inkriminirana radnja silovanja postoji ukoliko postoji, između ostalog prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo (...) na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju.*

*Iz opisa djela koji je svjedokinja navela jasno je da su se u radnjama ova dva vojnika stekli elementi krivičnog djela iz tačke g) člana 172. stav 1. KZ BiH. Za vrijeme svjedočenja tokom glavnog pretresa, Vijeće je primjetilo da je*

*svjedokinja bila vidno potresena dok je opisivala ta silovanja. Dakle, ako se uzme u obzir da je ovaj čin izvršen dok se svjedokinja nalazila u zaključanoj prostoriji bez mogućnosti da pobjegne, te da su se vojnici nasilno ophodili prema njoj i da se ona pokušala odbraniti od njihovih napada, očigledno je da su te radnje izvršene sa njihovim znanjem da ona nije pristala na seksualni odnos.*

*Optuženi se tereti da je ovo krivično djelo počinio u svojstvu saučinitelja. Međutim, Vijeće ne prihvata ovakvu kvalifikaciju prirode njegovih radnji, jer sam optuženi nije direktno učestvovao radnji izvršenja. Optuženi je postupao u svojstvu pomagača, jer je koristeći dostupna mu sredstva – naoružanje kao sredstvo prinude da svjedokinja uđe u automobil kojim se dovezao znajući da će je odvesti da bude silovana i koristeći automobil kao sredstvo transporta učinio radnje koje su potpomogle kasniji čin silovanja od strane nepoznatih vojnika.*

*Prema članu 31. KZ-a BiH proizilazi da je pomagač lice koje drugom s umišljajem pomogne u učinjenju krivičnog djela.*

*Kada se analizira priroda radnji optuženog, jasno je da do ovog inkriminiranog događaja ne bi ni došlo da optuženi nije poduzeo radnje naređivanja svjedokinji da pođe sa njim i njeno dovođenje na mjesto gdje je djelo izvršeno. Jasna je uzročno-posljedična veza između radnji optuženog i nastupjele posljedice, i posmatrajući događaj kao cjelinu, evidentno je da je optuženi indirektno odgovoran za krivično djelo silovanja i to kao pomagač, a ne kao saizvršilac.*

*Ova radnja optuženog nesumnjivo je obuhvaćena njegovim direktnim umišljajem. Vijeće to zaključuje na osnovu komentara koji joj je optuženi uputio prije nego što je doveo u stanicu policije i koji joj je ukazivao da će biti silovana. To ukazuje na zaključak da je optuženi imao svjest o djelu koje čini i da je htio izvršenje djela, iako nije direktno bio involviran u sam nasilni čin. Stoga je optuženi imajući svjest o djelu koje čini i htijući izvršenje tog djela, poduzimajući radnje kojima se pomaže učinjenju krivičnog djela, djelo počinio s direktnim umišljajem kao pomagač, prema tome optuženi je kriv za počinjenje krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ-a BiH.*

*2.3) Optuženi se tereti i za inkriminiranu radnju mučenja iz tačke f) stav 1. člana 172. KZ-a BiH koje je rezultat silovanja. Prema definiciji krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka f) podrazumjeva:*

- Nanošenje snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje;
- Osobi zadržanoj od strane optuženog ili pod nadzorom optuženog
- Sa namjerom („namjerno nanošenje“)

*Pored gore navedenih elemenata, MKSJ i Međunarodni krivični sud za Ruandu („MKSR“) utvrdili su da je po međunarodnom običajnom pravu neophodno da nanošenje ovog snažnog bola ili patnje bude „u svrhu dobijanja informacija ili priznanja, ili u svrhu kažnjavanja, zastrašivanja ili prisiljavanja žrtve ili treće osobe, ili u svrhu diskriminacije, po bilo kojem osnovu, žrtve ili neke treće osobe“<sup>2</sup>.*

*Silovanje svjedokinje A takođe predstavlja i njeno mučenje, jer silovanje neizbježno podrazumijeva nanošenje snažnog bola i patnje<sup>3</sup>. Pored toga, svjedokinja A je opisala mentalnu patnju i gađenje koje je ovaj događaj izazvao i dalje nastavlja da izaziva u njoj čak i nakon petnaest godina. Kako je svjedokinja A navela, ona je dovedena u stanicu policije i naknadno silovana u cilju dobijanja detaljnijih informacija o njenom bratu ili u cilju kažnjavanja zbog toga što u toku razgovora sa Samardžićem nije dala informacije o tome gdje se njen brat nalazi. Ponovo se pozivajući na činjenicu da je sestra svjedokinje A takođe bila zarobljena, jasno je da je dio planirane svrhe ovog zarobljavanja i silovanja bilo i iznuđivanje informacija od svjedokinje A i/ili kažnjavanje zbog njene povezanosti sa njenim bratom, koji je navodno bio borac. Iz razloga koji su već navedeni, ova svjedokinja je takođe bila napadnuta i zato što je bila Bošnjakinja po nacionalnosti. Uzevši u obzir činjenicu da je optuženi lično zarobio i svjedokinju A, a kako je navela, navodno i njenu sestru, iz toga proizilazi da je optuženi bio upoznat sa svim nedozvoljenim ciljevima zbog kojih će svjedokinja A biti silovana i da je priželjkivao takav ishod. Vijeće također želi istaći da su kumulativne osude za silovanje i mučenje koje se zasnivaju na istom ponašanju, dopuštene zato što ta krivična djela sadrže elemente za koje je potreban različit činjenični dokaz. Naime, kod silovanja to je seksualna penetracija, a kod mučenja nedozvoljena svrha<sup>4</sup>.*

*Za ovu radnju optuženi se tereti da je počinio u svojstvu saizvršioca, međutim, kao i za inkriminaciju silovanja, Vijeće zaključuje da je optuženi djelovao kao pomagač u izvršenju inkriminiranje radnje mučenja koje je rezultat silovanja.*

<sup>2</sup> Tužilac protiv Akayesu-a, pretresno vijeće MKSR-a, 2.9.1998. godine, paragraf 594, Tužilac protiv Kunarca i drugih, pretresno vijeće MKSJ-a, 22.2.2001. godine, stav 485. i 497.

<sup>3</sup> Žalbeno vijeće u predmetu Kunarac, stav 149, 150.

<sup>4</sup> Presuda Suda BiH, Janković X-KR-05/161, Pretresno vijeće, str. 59.

*Dakle, na osnovu svega navedenog, Vijeće zaključuje da su se u ovim radnjama optuženog stekli elementi krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1.tačka f) KZ-a BiH - mučenje, te da je optuženi postupao i u odnosu na ovu tačku u svojstvu pomagača.*

*Da je sve gore opisane radnje učinio upravo optuženi Nenad Tanasković svjedokinja A je potpuno sigurna. Navela je da je optuženog Tanaskovića poznavala od prije rata i da su odrasli zajedno. Nadalje, svjedokinja je znala da je optuženi bio konduker i da je njegov otac Momir, imao prodavnicu u kojoj je bila nebrojeno puta. Svjedokinja je takođe poznavala Radu Tanaskovića, kojeg je poznavala kao vozača autobusa i izjavila je da može razlikovati ovu dvojicu muškaraca.*

*Kao djelimični potkrepljujući dokaz svjedočenju svjedokinje A je i iskaz svjedoka Dragiše Trifkovića. Ovaj svjedok je svjedočio kao svjedok odbrane, ali njegov iskaz djelimično potkrepljuje iskaz svjedokinje A, koja je navela da nakon što su ona i njena sestra puštene iz zgrade stanice policije, na putu kući su prošle pored kuće svjedoka Trifkovića sa kojim je tada bio i otac svjedokinje A, koji ih je počeo dozivati nakon što ih je ugledao. Svjedok Dragiša Trifković je upravo potvrdio ovu činjenicu da je svjedokinjin otac, njegov bivši kolega sa posla, došao kod njega da traži pomoć u pronalaženju svojih kćerki koje su zarobili Srbi. Dok su njih dvojica razgovarali u dvorištu, njegove dvije kćerke su prošle pored kuće i otac svjedokinje A je potrčao za njima dozivajući svjedokinju A po imenu. Ovaj opis događaja je dosljedan iskazu svjedokinje A.*

*Vijeće je uzelo u obzir prigovore odbrane u smislu ove tačke optužnice. Prigovor odbrane je bio da optuženi nije imao nikakvu kontrolu nad dešavanjima u policijskoj stanici. Vijeće je već obrazložilo da optuženi nije izvršilac, niti saizvršilac radnje silovanja i mučenja svjedokinje A, niti ga optužnica tereti kao izvršioca. Kako je već obrazloženo, radnje optuženog se ograničavaju samo na činjenicu da je on koristeći dostupna sredstva, pomogao učinjenje djela, bez čijeg poduzimanja, izvršenje djela ne bi bilo moguće, znajući da će njegove radnje proizvoljnog lišenja slobode i odvoženja u stanicu policije, rezultirati njenim silovanjem. Također, odbrana je prigovorila da se ova tačka optužnice zasniva na izjavi samo jednog svjedoka i to zaštićenog svjedoka, a osudu nije moguće zasnovati na takvom iskazu. Vijeće napominje da je slobodno u ocjeni dokaza, a shodno članu 15. ZKP-a BiH pravo je Suda da ocjenjuje postojanje ili nepostojanje činjenica i nije vezano posebnim formalnim dokaznim pravilima. Prema mišljenju Vijeća, ukoliko je određeni dokaz zakonit i validan, te ukoliko je vjerodostojan i*

*kredibilan, takav dokaz može biti dovoljan da utvrdi počinjenje krivičnog djela, čak i ako takav dokaz proizilazi iz iskaza samo jednog svjedoka. Krivično djelo silovanja se rijetko kad počini pred svjedocima. Vijeće je primijetilo da je svjedokinja A, dala po nju samu jako emotivan i bolan iskaz, te da je iskaz dat na jasan i koherentan način i da u njenom iskazu nema nedosljednosti u pogledu djelovanja samog optuženog i onoga što joj se kasnije desilo. Također dio njenog svjedočenja je potkrijepljeno iskazom svjedoka Dragiša Trifkovića. Važno je također naglasiti da se pojava silovanja dešavala u Višegradu, a na što ukazuje utvrđena činjenica br. 21 gore, koju je vijeće prihvatilo: „Gradani nesrpske nacionalnosti bili su podvrgavani i drugim oblicima maltretiranja i ponižavanja kao što su silovanje i premlaćivanje.“*

*Vijeće također napominje da je identitet ovog svjedoka bio poznat optuženom i odbrani, te da je ovaj svjedok svjedočio neposredno na pretresu, a optuženi i odbrana su imali priliku da unakrsno ispitaju ovog svjedoka, što su oni i učinili. Nakon unakrsnog ispitivanja Vijeće je bilo još sigurnije u vjerodostojnost njezinog svjedočenja.*

*Nadalje, u vezi sa ovom tačkom optužnice, Vijeće je zaključilo da iz dokaza koji su izvedeni, proizilazi nešto drugačije činjenično stanje od onog kako se optužnicom opisuje. Navedeno je najprije da je optuženi došao sa izvjesnim Nenadom Markovićem. Međutim, u postupku je dokazano da se to lice zapravo zvalo Nenad Mirković.*

*Zatim, u optužnici je navedeno da je optuženi Tanasković ispucao tri rafala iz automatske puške iznad glave svjedokinje A. Međutim, svjedokinja A nije to sa sigurnošću potvrdila, već je navela da je to bilo pucanj iznad glave. Također, optuženi nije svjedokinji rekao da će biti pokrštena, te da se moliti u crkvi i da će ljubiti krst. Svjedokinja je navela izričite riječi koje su joj u tom smislu upućene, te je činjenično stanje optužnice svemu ovome u presudi i prilagođeno.*

*Konačno, Vijeće nije sa sigurnošću moglo utvrditi da li je Junuz Tufekčić bio zatvoren u potkrovlju policijske stanice ili na trećem spratu, ali iz iskaza svjedokinje A zaključuje da je to bila policijska stanica, te je činjenično stanje iz optužnice i u tom dijelu prilagođeno u presudi.*

**3.** *U vezi sa tačkom 2. optužnice koja optuženog tereti za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), e), f), h) i k) KZ-a BiH, Vijeće je saslušalo iskaze svjedoka Tužilaštva, Suada Dolovca i Islama Cere.*

*Svjedok Suad Dolovac je svjedočio da je dana 23.5.1992. godine, oko 9.30 sati ujutru, putem ispod kuće njegovog oca u Osojnici, prošlo je vozilo Reno iz lokalne fabrike terpentina. Pošto je čuo priče kako Bijeli orlovi kupe ljude, ovaj prizor je kod Suada Dolovca i njegove porodice izazvao strah i oni su se povukli u kuću. U toj grupi civila nalazio se i Kemal Dolovac, Suadov brat, koji je do izbijanja konflikta bio pripadnik JNA. Deset ili petnaest minuta kasnije, čuli su glasne povike kojima se „Dolovcima“ naređivalo da izađu iz kuće. Kao odgovor na tu galamu, porodica Dolovac, uključujući i Suadovu malu djecu, oca, majku i snahu koja je bila u drugom stanju, izašli su iz kuće gdje su ugledali vojnike sa puškama uperenim u njih. Napolju, pred vratima, stajali su optuženi i Novo Rajak. Optuženi je bio naoružan automatskom puškom i nosio je maskirnu uniformu. Novo Rajak i optuženi su naredili ovim civilima da podignu ruke, obraćajući im se pogrđnim riječima „Balija“. Oko kuće su se nalazila još trojica drugih naoružanih muškaraca: Goran Trifković je stajao 2-3 metra iznad kuće, Miloš Pantelić sa strane, a izvjesni Slavko, za koga je rečeno da je Pantelićev mlađi brat, je bio 6-7 metara dalje, pored štale. Ovi civili su izvedeni na put, 30 metara dalje od kuće. U međuvremenu, optuženi se, zajedno sa majkom Suada Dolovca, vratio da pretraži kuću, tjerajući je da se popne i provjeri tavan. U kući nije pronađeno ništa. Novo Rajak je zatim rekao svjedoku da će morati poći sa njima i on se vratio u kuću da se obuče. Kada je izašao iz kuće naišao je na brata Kemala i optuženog. Optuženi je rekao njegovom bratu da i on mora poći sa njima, ali mu nije dozvolio da se presvuče prije nego što su ih obojicu natjerali da krenu prema putu. Kada su stigli na put, Suad i Kemal Dolovac su stavljeni na zadnje sjedište vozila koje su prethodno vidjeli. S obje strane pored njih je sjeo po jedan vojnik, dok je treći sjeo u prtljažnik automobila koji je bio otvoren.*

*Svjedok Islam Cero, njihov prvi komšija iz Osojnice je potvrdio činjenicu da je optuženi odveo Kemala i Suada Dolovca, izjavivši da je vidio optuženog kako sjedi na suvozačevom mjestu u ovom vozilu. Sjeća se da su braća bila pozadi i da su još najmanje dva naoružana vojnika bila u vozilu.*

*Svjedok Suad Dolovac je rekao da su on i brat Kemal potom odvedeni u zgradu mjesne zajednice u Donjoj Lijesci. Novo Rajak, a posebno optuženi su ih stalno vrijeđali. Bile su to uvrede na vjerskoj osnovi na račun Muslimana, psovali su džamije, balijsku majku i govorili da je „došlo njihovo vrijeme“.*

*Novo Rajak i optuženi su uveli braću u Dom kulture gdje ih je dočekaao Vlatko Trifković. Svjedok Suad Dolovac je ispričao kako im je Vlatko Trifković, koji je sam sjedio za stolom naredio da sjednu za sto i potom ih je počeo ispitivati.*

*Novo Rajak je sjeo između dvojice braće, dok je optuženi hodao oko njih. Ispitivanje se odnosilo na to ko napada položaje bosanskih Srba i pali zastave. U početku je to bilo usmeno ispitivanje, međutim, nakon svakog odgovora koji im se nije svidio, a posebno zato što je Suad Dolovac uglavnom ćutao, uslijedili bi udarci Nove Rajaka i optuženog. Svjedok Dolovac je izjavio da ga je Novo Rajak više udarao, međutim rekao je i da ga je optuženi takođe tukao. Potom je optuženi uhvatio Kemala Dolovca, dao mu je papir da napiše svoju izjavu i gurnuo ga prema drugoj prostoriji. Zatim je, koristeći cijev svoje automatske puške, udario Kemala Dolovca u leđa. Kemal je zateturao prema vratima. Svjedok kaže kako ga je ovaj prizor istinski uznemirio. Optuženi se zatim obratio Suadu Dolovcu rekavši „šta ti gledaš, jebem li ti majku?“ Potom je svjedoku ponovo opsovao majku i džamiju i onda ga udario po glavi.*

*Optuženi je zatim odveo Kemala u drugu prostoriju. Druga dvojica su ostala sa svjedokom Dolovcem pokušavši da ga prisile da da izjavu, međutim, on je rekao da ne može napisati ono što od njega traže. U jednom momentu, optuženi se vratio sa Kemalom Dolovcem, koji je bio napisao 2-3 strane izjave, a svjedok Suad je pristao da takvu izjavu potpiše i ne pročitavši je. Nakon što je potpisao izjavu, Novo Rajak je zgrabio Suada Dolovca za rame i izveo ga napolje, gdje mu je prislonio pištolj na grudi. Suad Dolovac u svome svjedočenju kaže da je mislio da je on tom radnjom namjeravao da ga uplaši da bi od njega iznudio još informacija. Svjedok Suad Dolovac navodi da se nakon toga našao sa bratom za koga kaže da je bio sav crven i modar što ukazuje na to da su ga još tukli kada je ostao u prostoriji sa optuženim i Vlatkom Trifkovićem. Ovo zatočenje i premlaćivanje je trajalo najmanje sat vremena.*

*Svjedok je također naveo da su nešto poslije podneva, Novo Rajak i optuženi su odvezli braću u Stanicu policije u Višegradu, tokom koje vožnje su ponovo uslijedile psovke. Novo je ušao u zgradu, dok je optuženi Tanasković ostao napolju sa braćom. Kada su ušli u stanicu policije, Novo Rajak i optuženi su odveli braću u jednu ćeliju sa metalnim rešetkama na vratima. Prostorija je imala jedan prozor. Spavali su na drvenom podu. U početku je u toj prostoriji bilo pet muškaraca, da bi se trećeg ili četvrtog dana taj broj povećao na četrnaest ili petnaest. Svjedok Dolovac izjavljuje da su u stanici policije bili zatočeni najmanje tri dana, a vjerovatno i tokom treće noći. Tokom tog vremena, pošto je Milan Lukić bio tu, često su morali pjevati četničke pjesme i bili su provocirani. Konkretno, Suad Dolovac opisuje jedan događaj kada je jedan čovjek po imenu Salko, koji je bio teško pretučen, ubačen u njihovu ćeliju, nakon što je prethodno šutan i premlaćen u uskom hodniku ispred ćelije. Kaže da su čuli njegovo vikanje i uvrede koje su mu upućene. Krv mu je*

*curila iz ušiju i usta. Ipak, Suad Dolovac opisuje da je on sam bio toliko uplašen da se bojao ovom čovjeku pomoći da se uspravi u sjedeći položaj da ne bi i on bio premlaćen zbog toga.*

*Naveče 25. ili 26.5.1992. godine, jedan policajac ih je sve prevezao u kasarnu Uzamnica. Odveli su ih u zgradu koja se nalazila otprilike 50 metara od kapije kompleksa i koja je imala metalna dvokrilna vrata. Sljedećeg jutra, Suad Dolovac je vidio da se nalaze u nekom hangaru sa betonskim podom, a u ćošku su se nalazili neki madraci i deke. Prozori na hangaru su bili mali, otprilike 80 x 140 cm, i bili su pozicionirani visočije od običnih prozora. Svaki dan u hangar su dovođeni novi ljudi. Svjedok opisuje da su ti ljudi bili teško pretučeni.*

*Dana 6.6.1992. godine, nekih deset ili jedanaest dana kasnije, jedan pripadnik Užičkog korpusa je došao u hangar i pročitao imena dvanaest ljudi, uključujući i Kemala Dolovca. Narednog jutra, Suad Dolovac i još pet muškaraca su izdvojeni da idu na predloženu razmjenu. Od onih dvadeset koji su ostali neki su kasnije identifikovani među leševima koji su pronađeni u rijeci Drini u Žepi. Svjedok Dolovac je naveo da od tada više nije video brata i do danas ne zna šta se s njim dogodilo. Iz njegovog svjedočenja je očigledno da i dalje osjeća bol usljed traume koju je doživio zbog gore opisanih događaja.*

*3.1 Tačka 2. optužnice tereti optuženog između ostalog i za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka e) lišenje slobode Kemala i Suada Dolovca.*

*Gore utvrđene činjenice jasno pokazuju da se, kada im je pod prijetnjom oružjem naređeno da izađu iz kuće, Kemal i Suad Dolovac nisu dobrovoljno predali optuženom i Novi Rajaku. Umjesto toga, opkoljavajući kuću porodice Dolovac naoružanim vojnicima i zastrašujući njihove rođake agresivnim i naređivačkim ponašanjem, optuženi i Novo Rajak su namjerno stvorili situaciju u kojoj su vladali strah i uznemirenost što je za cilj imalo isticanje njihovog položaja moći i kontrole. Konkretno, svojim postupanjem sa majkom Suada Dolovca, optuženi je dodatno naglasio svoj autoritet i postigao da Kemal i Suad Dolovac shvate da nemaju izbora nego da pođu sa njim. Kada su braća primorana da uđu u vozilo, oni su lišeni slobode i njihova sudbina je u potpunosti zavisila od optuženog i Nove Rajaka, što potvrđuju naknadni događaji. Okruživanjem braće naoružanim vojnicima nakon što su ušli u vozilo, oduzeta im je sloboda kretanja i onemogućeno bjekstvo. Postupci kojim su bili izloženi tokom vožnje do Donje Lijeske, kada ih je optuženi vrijeđao i*

*ponižavao, dalje ukazuju na težinu i obim potčinjavanja braće i njihovog lišavanja slobode. Braći nije dato nikakvo objašnjenje za njihovo hapšenje i zatvaranje. Pored toga, iz očigledne uznemirenosti članova njihove porodice može se zaključiti da nikakvo objašnjenje nije uslijedilo i da je bilo nejasno šta će se nakon toga dogoditi sa Kemalom i Suadom Dolovcem.*

*Iz opisane situacije, a primjenjujući zakonsku definiciju iz člana 172. stav 1. tačka e) KZ BiH oduzimanje slobode, jasno je da su se u radnjama optuženog stekli elementi inkriminirane radnje oduzimanja slobode Suadu i Kemalu Dolovcu. Braća Dolovac su lišena slobode, bez da im je objašnjeno zbog čega se lišavaju slobode i gdje će biti odvedeni. Svjedok Suad Dolovac je neposredni očevidac i žrtva dešavanja kritičnog dana i u njegovom iskazu nema nedosljednosti u pogledu konkretnog djelovanja optuženog.*

*3.2 Ova tačka optužnice optuženog tereti također i za počinjenje Zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) mučenje koje se odnosi Kemala i Suada Dolovca. U pogledu postupanja sa braćom tokom njihovog ispitivanja u Domu kulture, Vijeće zaključuje da su Suad i Kemal Dolovac bili zadržani od strane optuženog i Nove Rajaka. Optuženi je povukavši Kemala Dolovca iz sjedećeg položaja, a potom ga udarivši u leđa koristeći cijev automatske puške toliko jako da se ovaj zateturao, istom nanio snažnu tjelesnu bol. Čak šta više, kada je napustio Dom kulture, Kemal Dolovac je krvario i bio sav u modricama. Stoga je jasno da je, dok je bio sam u prostoriji sa Vlatkom Trifkovićem i optuženim, Kemal Dolovac ponovo premlaćen i da je pretrpio dodatnu bol i patnju. Ponašanje optuženog koje je prethodilo tome, navodi Vijeće na zaključak da je ovo dodatno premlaćivanje došlo od strane optuženog, naročito ako se ima u vidu pasivna uloga Vlatka Trifkovića u ispitivanju obojice braće. U svakom slučaju, jasno je da su ova trojica vojnika djelovala zajedno da bi od braće iznudili izjave. Dakle, optuženi je namjeravao da Kemalu i Suadu Dolovcu nanese snažnu tjelesnu bol i patnju i svojim postupcima je značajno doprinio tome.*

*Što se tiče Suada Dolovca, jasno je da je on, usljed toga što je gledao kako optuženi maltretira njegovog brata kao i činjenice da su obojica, Novo Rajak i optuženi, tukli i njega samog i agresivno postupali sa njim, doživio veliku psihičku traumu, toliku da je bio izuzetno zabrinut za svoju vlastitu sudbinu. Usprkos činjenici da je Suad Dolovac tokom svjedočenja minimizirao ozbiljnost svojih povreda, Vijeće zaključuje da je nezamislivo da Suad Dolovac nije pretrpio snažnu bol ili patnju usljed toga što je dva puta bio premlaćen u periodu od najviše sat vremena. Kao što je prethodno rečeno, optuženi je bio dio zajedničkog plana da se braća namjerno zlostavljaju, te stoga*

*premlaćivanje koje je on vršio zajedno sa činjenicom da je bio prisustan i samim time ohrabrivao Novu Rajaka dok je ovaj udarao Suada Dolovca, predstavlja značajan doprinos fizičkom mučenju Suada Dolovca.*

*Radnje optuženog nedvojbeno pokazuju da je on namjeravao da Kemalu Dolovcu i Suadu Dolovcu nanese tešku bol i patnju koja je uslijedila, a što je uključivalo i psihičku patnju koja je nanesena Suadu Dolovcu time što je posmatrao fizičku patnju koja je nanešena njegovom bratu. Braća su podvrgnuta premlaćivanju da bi se postigla zabranjena svrha, naime da bi se dobile informacije, a oni kaznili zato što nisu bili dovoljno susretljivi. Uvrede na vjerskoj osnovi koje im je uputio optuženi takođe pokazuju da su braća maltretirana zbog toga što su bili Muslimani. Stoga, na osnovu prethodno rečenog, radnje optuženog ispunjavaju zakonske uslove neophodne za postojanje krivičnog djela mučenja.*

*Dakle, ako se uzmu u obzir elementi krivičnog djela mučenja, naznačeni gore u vezi sa tačkom 1. optužnice, jasno je da su se u radnjama optuženog stekli elementi krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. u vezi sa tačkom f) mučenje u odnosu na Suada i Kemala Dolovca.*

*U pogledu prepoznavanja optuženog, Suad Dolovac izjavljuje da ga je dobro poznavao i kao konduktera i iz zajedničkih druženja. Kaže da sa optuženim nikada nije imao nikakvih problema. Takođe zna čime se bavio otac optuženog Momir. Na osnovu jasnog prepoznavanja, Vijeće nesumnjivo zaključuje da je optuženi osoba koja je uhapsila Suada i Kemala Dolovca i da je on, stoga, prisustvovao gore opisanim događajima. Ovu činjenicu potvrđuje i prepoznavanje koje je izvršio svjedok Islam Cero.*

*Obje ove radnje obuhvaćene su direktnim umišljajem optuženog, obzirom da je prema svjedočenju svjedoka Dolovca, koji je u svom opisu dešavanja bio dosljedan i kredibilan, optuženi znao šta radi, odnosno bio je potpuno svjestan radnji učinjenja oba djela koje čini (kako radnje oduzimanja slobode, tako i mučenja braće Dolovac) i htio je učinjenje tih djela.*

*Također, optuženi u izvršenju obje ove radnje nije djelovao kao jedini i isključivi izvršilac, ali hapseći braću Dolovac i kasnije ih premlaćujući u namjeri da iznudi izjave od njih, na odlučujući način je svojim radnjama doprinjeo učinjenju krivičnog djela i zajednički ga učinio sa Novom Rajakom, zbog čega je optuženi odgovoran kao saizvršilac u počinjenju ovog krivičnog djela u skladu sa članom 29. KZ BiH.*

3.3 Optužnica optuženog tereti i za krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačkama a) ubistvo Kemala Dolovca i k) druga nečovječna djela - nehumano postupanje sa Kemalom i Suadom Dolovcem, odnosno njihovo premlaćivanje i zatvaranje u nehumanim uslovima, te h) progon.

Kada je u pitanju optužba u vezi sa inkriminiranom radnjom ubistva Kemala Dolovca, zaista, prema svjedočenju njegovog brata Suada, koji Kemala više nikad od kada su se razdvojili u kasarni nije vidio, proizilazi da je njegov brat Kemal ostao u kasarni. Međutim, Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi učestvovao ili znao šta se kasnije događalo sa Kemalom Dolovcem. Braća Dolovac su isti dan lišeni slobode, zajedno su boravili u policijskoj stanici i nakon toga su premješteni u kasarnu Uzamnica u Višegradu. Optuženi čak nije ni učestvovao u premještaju braće u kasarnu Uzamnica. Svjedok Suad Dolovac je pušten iz policijske stanice, a kasnije i iz kasarne Uzamnica. Kako su braća Dolovac lišena slobode istog dana, te Vijeće zaključuje da je umišljaj optuženog identičan u odnosu na oba brata Dolovac, jer dalje dijele istu sudbinu, dok se nalaze pod kontrolom optuženog. Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi imao namjeru da dođe do ubistva Kemala Dolovca, a što je potkrijepljeno činjenicom da Vijeće nema saznanje kada, kako i gdje se ubistvo Kemala Dolovca i desilo. Sve ove okolnosti su bitne za utvrđenje krivične odgovornosti optuženog i njegovog doprinosa kao mogućeg saučinioca ili pomagača u ubistvu Kemala Dolovca. Bez utvrđenja ovih bitnih okolnosti, Vijeće nije moglo van razumne sumnje zaključiti da je optuženi odgovoran za ovo ubistvo.

Optuženi se dodatno navedenom tereti za ostala nečovječna djela, tj. nehumano postupanje sa braćom Dolovac odnosno njihovo držanje u nehumanim uslovima. Međutim, Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi znao kakvim uslovima će braća biti podvgrnuta u kasarni, naročito jer ih optuženi nije ni doveo u kasarnu. Vijeće sa sigurnošću nije moglo zaključiti koliki je i da li uopće postoji doprinos optuženog za neodgovarajuće uslove boravka braće Dolovac u kasarni Uzamnica. U vezi sa ovom inkriminacijom, odgovornost optuženog se prema mišljenju Vijeća ograničava samo na radnje oduzimanja slobode i mučenja braće Dolovac i završava se onoga momenta kada su braća Dolovac dovedena u policijsku stanicu.

Vijeće je zaključilo da u vezi sa ovom tačkom optužnice, iz dokaza koji su izvedeni, proizilazi nešto drugačije činjenično stanje od onog kako se optužnicom opisuje. U tom smislu Vijeće nije utvrdilo da je optuženi udario Kemala Dolovca kundakom puške, već sa cijevi puške kako je to opisao svjedok Suad Dolovac.

*U vezi sa tačkom 2. optužnice, odbrana je prigovorila da dokazi koji se odnose na premlaćivanje braće nisu pouzdani. Optuženi je izjavio da jeste izvršio odvođenje braće Dolovac na ispitivanje, a po naređenju Vlatka Trifkovića. S tim u vezi Vijeće ističe da je osuda po ovoj tački zasnovana na iskazu svjedoka Suada Dolovca, koji je sam žrtva ove radnje optuženog. Iskaz ovog svjedoka je u ključnom dijelu potkrijepljen iskazom svjedoka Islama Cere koji je neposredni očevidac odvođenja braće Dolovac. U iskazima ova dva svjedoka postoje manje nedosljednosti: prema sjećanju Islama Cere vozilo u kojem su braća Dolovac odvedena je crveni „Passat“, dok Suad Dolovac kaže da se radilo o „Renault-u 21“, čija je boja bila nešto između plave i zelene. Pored toga, prema sjećanju Islama Cere, u prtljažniku ovog automobila su se nalazila dva vojnika. No međutim, Vijeće nalazi da su ove nedosljednosti nebitne za suštinu ove tačke optužnice i da se iskazi svjedoka neizbježno moraju razlikovati u nekim nevažnim stvarima, naročito ukoliko se ima na umu protek vremena. Kao takve, ove nedosljednosti ne dovode u pitanje pouzdanost iskaza svjedoka Suada Dolovca, koji je u svom iskazu detaljan, dosljedan i pouzdan.*

*Odbrana je pozvala Suada Dolovca kao svjedoka odbrane. Međutim, Vijeće zaključuje da ovaj iskaz Suada Dolovca nema nikakvog značaja za konkretne događaje koji se navode u ovoj tački optužnice.*

*4. U vezi sa tačkom 3. optužnice koja optuženog tereti za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), e), f), h) i k) KZ BiH, Vijeće je saslušalo iskaz svjedoka Tužilaštva i to: svjedokinje B, Fazile Cero i Suada Dolovca.*

*Najprije, Vijeće napominje da su svjedokinji B određene mjere zaštite shodno Zakonu o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka i da je zaštita identiteta jedna od mjera zaštite koje su dodjeljene svjedokinji. Kako su žrtve inkriminirane radnje srodnici ove svjedokinje, Vijeće je radi zaštite njenog identiteta odlučilo koristiti pseudonime žrtava umjesto njihovog punog imena i prezimena. Ime svjedokinje B i žrtva poznato je Vijeću, strankama i braniocima optuženog.*

*Svjedokinja B i Fazila Cero su izjavile da je određenog dana 1992. godine, iz pravca spomenika u Kaberniku naišao tamić koji se zaustavio na livadi ispod kuće Fazile Cero. Svjedokinja B je izjavila da je datum bio 25.5.1992. godine, datum koji se ranije slavio kao Dan mladosti. Nakon što je ugledala tamić, Fazila Cero opisuje kako je otišla da upozori svoju stariju rodbinu da ne*

govore ništa ukoliko neko dođe do kuće, a potom se sakrila u poljski WC. Ova svjedokinja je potom ugledala optuženog i još trojicu muškaraca kako se približavaju njenoj kući. Obje svjedokinje su izjavile da su svi muškarci koji su došli do kuće Fazile Cero, uključujući i optuženog, bili naoružani. Njenu strinu su potom dva puta pitali gdje se nalazi kuća Mede Cere, prazna kuća u kojoj su svjedokinja B i njena porodica boravili tokom dana nakon što je njihova kuća spaljena. Spavali su u kući Fazile Cero. Fazila Cero je izjavila da je u tom trenutku optuženi lično rekao „govori baba đe (...) kuća, đe stanuje H.M, da jade ne radimo!“. Svjedokinja se bojala da ne zapale štalu sa sijenom, pa je izašla iz svog skrovišta pred optuženog. Prilikom unakrsnog ispitivanja, Fazila Cero nije bila sigurna koji muškarac je progovorio prvi, ali je naglasila da je optuženi Tanasković lično izgovorio prethodno navedeni komentar. Vijeće zaključuje da je, zbog zloslutne prirode komentara i činjenice da je ova svjedokinja poznavala optuženog prije ovog događaja, njeno sjećanje o tome ko je izgovorio te riječi pouzdano i tačno.

Ubrzo nakon dolaska optuženog, na mjesto događaja stigla je svjedokinja B. Ona je izjavila da joj je optuženi rekao da traži njenog sina i muža, u protivnom „će ih sve zapaliti“. Svjedokinja B je odgovorila da njen muž i sin nisu tu, ali joj je optuženi rekao da ih potraži. On je zatim svjedokinji B rekao da su oni prethodno uhapsili njenog muža koji im je rekao da se njihov sin nalazi u toj kući. Fazila Cero je potvrdila da se optuženi obratio svjedokinji B i ispitivao je ko su njen sin i muž i gdje se nalaze, pominjući pri tom njihova imena. Dalje se sjetila da, kada je svjedokinja B odgovorila da je njen muž na poslu, da se optuženi nasmijao pitajući da li je sigurna u to.

Očigledno je iz iskaza i svjedokinje B i Fazile Cero da je svjedokinja B tada primorana da sa optuženim i najmanje još jednim čovjekom krene u pravcu šume i potoka na kraju livade. Prema riječima Fazile Cero, svjedokinja B je podigla ruke ispred sebe da bi ih spriječila da je odvedu, ali bezuspješno. Svjedokinja B je opisala kako ju je u jednom momentu dok se sve to dešavalo optuženi udario kundakom prije nego što ju je natjerao prema potoku rekavši da traži sina. Kada je svjedokinja B odbila i rekla da ubiju nju umjesto njega, optuženi je rekao „Neću ubiti tebe, već tvog sina“. Svjedokinja B je izjavila kako je bila zbunjena, uplašena i kako se bojala za svog sina dok su je vodili na livadu i istovremeno tukli.

Nakon otprilike dvadeset pet minuta, svjedokinja B je stigla do šume pored potoka, kilometar ispod kuće Fazile Cero. Optuženi ju je natjerao da zove sina i kaže mu da izađe. U jednom trenutku, njen sin, koji je tu pobjegao dan ranije, je izašao iz šume. Optuženi mu je zavezao ruke. U posljednjem pokušaju da

*spriječi sinovo zarobljavanje, svjedokinja B je rekla „Nemoj Nešo. To mi je sin jedinac, kao što si ti svojoj majci“. Optuženi je odgovorio, „Neće mu ništa biti, možda će samo izgubiti glavu“. U tom trenutku, svjedokinja B se onesvijestila i nije znala šta se oko nje dešava. Sin svjedokinje B je potom stavljen u tamić, koji je u međuvremenu dovezen niz potok, i odveden. Fazila Cero je izjavila da je tamić otišao putem prema Donjoj Lijesci prije nego što je prošao spomenik i izgubio se iz vida. Fazila Cero je opisala stanje očaja u kojem se svjedokinja B nalazila kada se konačno vratila kući. Svjedokinja B je izjavila da je kasnije viđala optuženog kako prolazi kroz Kabernik, „dok nisu pohapsili sve ljude“. Dva ili tri dana kasnije, ona i veliki broj njenih komšila Muslimana zauvijek su napustili Kabernik.*

*I svjedok Suad Dolovac indirektno potvrđuje iskaz svjedokinje B o tome šta se dogodilo u šumi. Kada je zarobljen u Uzamnici, razgovarao je sa suprugom svjedokinje B koji je rekao da su, nakon što su zarobili njega, Novo Rajak i optuženi otišli po njegovog sina. Sin svjedokinje B je takođe izjavio da su ga zvali po imenu i da se predao i izašao iz šume gdje se krio.*

*Suprug svjedokinje B, H.M je takođe tog dana odveden sa posla. Vijeće dolazi do tog zaključka na osnovu sljedećih dokaza: svjedokinja B je izjavila da je njen suprug bio pobjegao u šumu, ali da je bio pozvan da se javi na posao. Odveden je tog dana, poslije čega ga ona više nikada nije vidjela. Svjedok Suad Dolovac je izjavio da mu je suprug svjedokinje B rekao da su ga Novo Rajak i optuženi odveli iz fabrike u kojoj je radio. Činjenicu da je suprug svjedokinje B bio na poslu potvrđuje i iskaz Fazile Cero, koja je potvrdila da su njen suprug i suprug svjedokinje B zajedno otišli na posao to jutro. Dva ili tri dana kasnije, svjedokinja B je otišla kod Nove Rajaka da se raspita gdje su joj sin i muž, a on joj je tada rekao svjedokinji B da su oni prvo odvedeni u Stanicu policije. Suad Dolovac je potvrdio da su između 26 i 28. maja 1992. godine, H.M suprug i M.M sin svjedokinje B dovedeni u hangar u Uzamnici, gdje su on i još najmanje 15 muškaraca bili zatvoreni. Suad Dolovac je poznavao sina i supruga svjedokinje B, živjeli su u susjednim selima. Suad Dolovac je naveo da su Nešo Tanasković i Novo Rajak doveli ovu dvojicu u hangar i da su obojica muškaraca su bila u lošem fizičkom stanju. On je opisao sina svjedokinje B kao osobu krupne građe, ali su mu nos i lice bili otečeni i krvavi od premlaćivanja. Pored toga, sin i suprug svjedokinje B rekli su Suadu Dolovcu da su ih tukli optuženi i Novo Rajak, izjavivši „Nešo je više tukao [H], ali i onog drugog je, ali je više [H], dok je Novo udarao [M]“. Suad Dolovac je razdvojen od sina i supruga svjedokinje B dana 7.6.1992. godine, kada su on i još pet zarobljenika razmijenjeni. Sin i suprug svjedokinje B su ostali u kasarni i kasnije su ubijeni. Njihova tijela je svjedokinja B kasnije*

identifikovala, a provedena je i DNK analiza njihovih eksuminarnih ostataka, na osnovu koje su izdate umrlice kojima se potvrđuje smrt sina i supruge svjedokinje B.

Što se tiče prepoznavanja optuženog, svjedokinja B je izjavila da je optuženog poznavala dvadeset pet godina koliko je živjela u opštini Višegrad i zvala ga je po nadimku „Nešo“. Živjeli su blizu jedno drugog i ona je potvrdila da je on radio kao kondukter i da bi ga viđala kada god bi išla u grad. Pored toga, sjetila se da je njegov otac Momir Tanasković koji je radio u prodavnici koja se nalazila u jednoj zgradi u blizini škole u Donjoj Lijesci. To prepoznavanje potvrđuje i Fazila Cero koja je takođe prepoznala optuženog na osnovu svojih prijeratnih susreta s njim. Ponekada ga je viđala u svojstvu konduktera kada je išla u grad, a često je odlazila u prodavnicu njegovog oca. Pored toga, znala je kako se njegov otac zove, a takođe je opisala Vijeću kako se Rade Tanasković razlikovao od optuženog po fizičkom izgledu. Prepoznavanje koje je izvršio Suad Dolovac je takođe vjerodostojno iz razloga datih prethodno pod tačkom 2. Stoga, Vijeće nalazi da je neosporno da je optuženi, Nenad Tanasković bio prisutan i prilikom hapšenja sina svjedokinje B i u kasarni Uzamnica kada je on, zajedno sa svojim ocem, bio zatvoren.

Tačka 3. optužnice tereti optuženog za (i) ubistvo M.M i H.M<sup>5</sup>, (ii) oduzimanje slobode M.M i H.M, (iii) premlaćivanje M.M i H.M, (iv) premlaćivanje M.M i H.M, te zatvaranje M.M i H.M i držanje u nehumanim uslovima i (v) progon.

4.1 Iz gore navedenih činjenica proizilazi da je, dok se krio u šumi i slušao uplašeno dozivanje i povike svoje majke, sin svjedokinje B, M.M doveden je u nezavidan položaj, gdje nije imao drugog izbora nego da napusti svoje skrovište. Stoga, odgovarajući na dozivanje svoje majke, sin svjedokinje B se nije dobrovoljno predao optuženom, a uz to optuženi je tom prilikom bio i naoružan. Prisiljavajući sina svjedokinje B da izađe iz svog skrovišta i vezujući mu ruke prije nego što ga je stavio u tamić, optuženi je lišio slobode sina svjedokinje B, civila. Činjenica da se radi o teškom lišenju slobode proizilazi iz događaja koji su se kasnije desili sinu svjedokinje B, a naročito iz njegovog zatočeništva u kasarni Uzamnica. Na osnovu iskaza svjedokinje B i Fazile Cero utvrđeno je da sinu svjedokinje B nije ponuđeno nikakvo obrazloženje za njegovo hapšenje, niti je poštovana osnovna zakonska procedura. Stoga je njegovo zatvaranje bilo proizvoljno. Pored toga, dokazi jasno ukazuju na to da je optuženi namjerno lišio slobode sina svjedokinje B. Također, kada je došao pred kuću Fazile Cero, optuženi je u više navrata ponovio da konkretno traži gdje stanuje H.M, otac od M.M na taj način

---

<sup>5</sup> Napomena, identitet sina i supruge svjedokinje B poznat je sudu i svim stranama u postupku.

*pokazujući da je isključivo za njega zainteresiran. Čak šta više, okrutno postupanje optuženog sa svjedokinjom B, pri čemu ju je tukao, podrugljivo ispitivao o tome gdje joj se nalazi suprug, svjesno ignorišući tokom hodanja niz livadu, njene povike i molbe da ostavi njenog sina na miru, nepobitno ukazuju na to da je optuženi postupao proračunato sa namjerom da sina svjedokinje B liši slobode.*

*Dok za zarobljavanje supruga svjedokinje B, H.M od strane optuženog na radnom mjestu postoje samo posredni dokazi, Suad Dolovac je bio očevidac kada ga je optuženi naknadno doveo u kasarnu Uzamnica. Suprug svjedokinje B je bio u vrlo lošem stanju kada je ušao u hangar, jedva je hodao. Da bi potom bio zatvoren u bijednim uslovima. Na osnovu tih činjenica, Vijeće osnovano zaključuje da je njegovo zatvaranje bilo proizvoljno. Pored toga, namjerni čin dovođenja i supruga svjedokinje B u hangar je bio očigledno smišljen od strane optuženog.*

*Primjenjujući definiciju „lišenja slobode“ prema članu 172. stav 1. tačka e) KZ BiH, Vijeće zaključuje da je optuženi lišio slobode supruga i sina svjedokinje B, M.M i H.M protivno navedenom članu, te da su se u opisanim radnjama optuženog i okolnostima izvršenja djela, stekli elementi ovog krivičnog djela. Prilikom izvršenja ove radnje optuženi je bio u društvu sa drugim vojnicima sa kojima je zajedno lišio slobode M.M i H.M. Pri tome je bio svjestan djela i htio je učinjenje djela, što se može zaključiti iz činjenice da je optuženi rekao da upravo traži M.M i H.M kada je došao ispod kuće Fazile Cero.*

*4.2 Svjedok Suad Dolovac opisuje teške fizičke povrede koje su nanesene M.M i H.M, a naročito bol koju je suprug svjedokinje B, H.M pretrpio i kako je preplašeno izgledao. Dokazi koji idu u prilog tvrdnji da su te povrede nanijeli optuženi i Novo Rajak su posredni, a izvedeni su iz iskaza svjedoka Suada Dolovca, koji nije bio očevidac premlaćivanja ali Vijeće ne nalazi razloga da sumnja u njihovu tačnost. I sin i suprug svjedokinje B su bili konkretni u onome što su rekli, u smislu da su naveli da je optuženi teže pretukao supruga svjedokinje B, ali da je takođe udarao i njenog sina, koga je uglavnom tukao Novo Rajak, a pored toga, to je rečeno u vrijeme kada je došlo do tog premlaćivanja. Činjenica da je svjedok Suad Dolovac isto rekao i svjedokinji B kada je pušten iz zatvora ide u prilog tačnosti ovog iskaza. Iako svjedok Suad nije bio očevidac premlaćivanja, Vijeće nalazi da su njegova saznanja koja proizilaze iz onoga što mu je saopštio sin svjedokinje B, pouzdana i vjerodostojna. Vijeće smatra da je svjedok Suad kredibilan svjedok čiji konzistentni iskaz o onome što mu je žrtva saopštila ostaje nepromjenjen u*

*odnosu na ono što je saznao neposredno nakon događaja. Iskaz sam po sebi ukazuje na dovoljno pouzdanih indicija kako bi se Vijeće oslonilo na njega naročito jer se precizno osvrće na činjenice zbog toga što: postoje direktni dokazi da je optuženi uhvatio sina svjedokinje B, M.M; postoji dovoljno direktnih dokaza da je optuženi doveo obje žrtve u hangar; postoji dovoljno direktnih dokaza da je je u vrijeme kada je optuženi obojicu M.M i H.M doveo u hangar, bili su teško povrijeđeni; ima dovoljno direktnih dokaza da povrede odgovaraju onim koje mogu biti nanešene premlaćivanjem, te da dok su bili u tom stanju uspjeli su se povjeriti svjedoku Suadu, a vrijeme, mjesto i osoba kojoj su se povjerili su bili takvi da oni nisu imali motiv da fabrikuju činjenice.*

*Činjenica da su sina i supruga svjedokinje B zarobili optuženi i drugi vojnici takođe ide u prilog toj tvrdnji, da su ova lica bila u poziciji da uspostave moć i kontrolu nad zarobljenim. Na osnovu ponašanja optuženog tokom dvije sedmice koje su prethodile tome, kao što je utvrđeno u tačkama 1. i 2, Vijeće zaključuje da su ovi muškarci uhapšeni i pretučeni samo zbog toga što su bili bošnjačke nacionalnosti. U prilog ovom zaključku ide i činjenica da su oni, tokom svog zatočeništva, ispitivani o svom učešću u napadima na srpske položaje.*

*Dakle, optuženi je namjerno nanio tešku patnju i bol M.M sinu i H.M suprugu svjedokinje B čime su ispunjeni zakonski elementi krivičnog djela mučenja iz člana 172. stav 1. tačka f) KZ BiH.*

*Također, i u vezi sa ovom tačkom optužnice, nesumnjivo je dokazan direktni umišljaj optuženog Tanaskovića pri izvršenju ovih inkriminacija. On nije jedini neposredni počinilac ovog djela, on je svojim radnjama, na odlučujući način dobio izvršenju ove inkriminacije i zajednički sa Novom Rajakom učestovao u izvršenju djela, stoga je odgovoran kao saizvršilac.*

*4.3 Nadalje, optužnica optuženog tereti za zatvaranje supruga i sina svjedokinje B u lošim uslovima u kasarni Uzamnica u smislu počinjenja ostalih djela nehumanog postupanja iz člana 172. stav 1. tačka k) KZ BiH. Svjedok Suad Dolovac je svjedočio da je optuženi doveo supruga i sina svjedokinje B, Međutim, Vijeće sa sigurnošću nije moglo zaključiti koliki je i da li uopće postoji doprinos optuženog za neodgovarajuće uslove boravka M.M i H.M u kasarni Uzamnica. Također nema dokaza da je optuženi znao za uslove u kasarni Uzamnica kojima će M.M i H.M biti podvrgnuti niti da je imao kontrolu nad objektom.*

*U pogledu ubistva supruga i sina svjedokinje B, optužnica tereti optuženog kao saizvršioca u počinjenju i ovog djela. Postoje jasni dokazi da M.M. i H.M nisu živi. Dokazi jasno ukazuju na to da je sin svjedokinje B bio zatvoren u skladu sa prethodno smišljenim planom koji je uključivao više osoba, uključujući i optuženog. No nema dokaza da je optuženi lično bio umiješan u lišenje ovih ljudi života. Informacija o njihovoj sudbini bila je poznata za vrijeme boravka Suada Dolovca u kasarni, međutim o njima se nakon toga više ništa nije znalo. Između dovođenja M.M i H.M u kasarnu Uzamnica od strane optuženog i napuštanja kasarne od strane Suada Dolovca, protekao je izvjesni vremenski period. Svjedok Dolovac nije naveo da je za to vrijeme optuženi dolazio u kasarnu i da je bio u kontaktu sa M.M i H.M. Evidentno je da je optuženi doveo ova lica, ali Tužilaštvo nije Vijeću prezentiralo dokaze šta se dešavalo sa njima dalje, nakon što je kasarnu napustio Suad Dolovac. Evidentno je da ova lica danas više nisu među živima, ali niti jedan dokaz Tužilaštva ne upućuje zaključak u pogledu bilo na direktne ili indirektno involviranosti optuženog u ubistvo ovih lica.*

*Konačno, optužnicom se optuženi tereti da je uhvatio M.M, sina svjedokinje B sa još dvojicom neidentifikovanih vojnika. Međutim, konačan broj vojnika koji se sa optuženim u tom trenutku nalazio, Vijeće nije sa sigurnošću moglo utvrditi, ali ova činjenica sama po sebi, nema poseban značaj za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog.*

*Kada je u pitanju tačka 3. optužnice, odbrana prigovara da nema dokaza o odgovornosti optuženog niti u vezi sa ovom tačkom optuženja i da postoje određene kontradiktornosti u iskazu svjedokinje B i Fazile Cero u vezi sa odvođenjem M.M. i svjedočenje Suada Dolovca u vezi sa odvođenjem H.M.*

*Vijeće je razmotrilo ovaj prigovor odbrane i zaključilo da i pored toga što je njihovo sjećanje na glavne događaje isto, iskazi svjedokinje B i Fazile Cero nisu dosljedni u pogledu određenih pitanja, kao na primjer vrijeme kada je sin svjedokinje pobjegao u šumu, ili kada je naišao kamion Tamić. Treće, svjedokinja B prepoznaje čovjeka koji je bio sa optuženim kao Nenada Mirkovića, dok Fazila Cero tvrdi da se radi o Predragu Mirkoviću, njegovom bratu. Konačno, svjedokinja B je izjavila da su njena kćerka i snaha ostale u kući, dok Fazila Cero kaže da je njegova supruga (odnosno, snaha svjedokinje B) bila prisutna na livadi. No međutim, sama svjedokinja B je izjavila da je u tim trenucima bila strašno potresena i nesvjesna stvari koje se oko nje dešavaju. Naravno, uzevši u obzir paniku i uznemirenost koju su obje žene osjećale u to vrijeme, protek vremena od 1992. godine pa do dana svjedočenja, kao i ratne i zastrašujuće okolnosti u kojima su se ova dešavanja*

*odvijala, neizbježno je da se njihovi iskazi razlikuju u pogledu nekih manje važnih činjenica. Ove irelevantne kontradiktornosti ne utiču na kredibilnost i pouzdanost ovih svjedoka i zasigurno nisu relevantne za opažanja vezana za same radnje optuženog.*

*5. U vezi sa tačkom 4. optužnice koja optuženog tereti za Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke d), e) i f), h) i k) KZ-a BiH, Vijeće je saslušalo iskaze sljedećih svjedoka Tužilaštva: svjedoka D, Islama Ceru, Salka Šabanovića i Suada Dolovca.*

*Iskazi svjedoka D, Islama Cere i Salka Šabanovića potvrđuju da su oni bili u koloni od oko četrdeset Muslimana civila koji su sprovedeni iz svojih kuća do škole u Orahovcima oko 31.5.1992. godine. Ovi svjedoci opisuju kako su tog dana između 8.30 i 9 sati ujutru, do njihovih kuća došli naoružani ljudi i naredili im da se predaju.*

*Svjedok Islam Cero je naveo da je preko megafona čuo naređenje da izađe iz kuće. U izdavanju naredbi putem megafona su se smjenjivali izvjesni Jovo Zečević i optuženi Nenad Tanasković kojeg je odmah prepoznao. Svjedok Cero je poznavao optuženog još iz vremena kako navodi, kada je odlazio na igranke u Donju Lijesku gdje je viđao optuženog. Takođe je znao da je optuženi bio konduker. Kada je izašao iz kuće dočekali su ga naoružani vojnici i ugledao je veliki broj svojih komšija muslimana iz okolnih sela kako stoje na putu, koju činjenicu potvrđuju i svjedok D i Salko Šabanović. Mada im niko od vojnika nije izričito objasnio koja je svrha toga, Islam Cero kaže da pretpostavlja da je cilj ove formacije bio da zaštiti vojnike od ranjavanja u slučaju napada muslimanske vojske, dok svjedok Salko Šabanović izjavljuje da je takođe imao utisak da je njihovo prisustvo trebalo da spriječi napad na srpske vojnike.*

*Ovi svjedoci izjavljuju da su cijelo vrijeme dok su oni bili u toj koloni, vojnici pucali iznad njihovih glava u pravcu okolnih šuma, te da su cijelim putem nailazili na muslimanske kuće u plamenu. Nakon kraćeg vremena, nekolicini starijih muškaraca je dozvoljeno da izađu iz kolone i vrate se svojim kućama, međutim, drugi Muslimani civili, svi muškarci, natjerani su da se priključe koloni dok se ona kretala kroz naselje Orahovci. Ovi svjedoci takođe opisuju kako se njihova kolona usput spajala sa drugim grupama vojnika, na primjer u Butkovim Stijenama i Bukovici. Kada je kolona stigla u Orahovce, svjedoci D, Salko Šabanović i Islam Cero opisuju kako su vojnici provalili u prodavnicu u blizini džamije i opljačkali je uzevši namirnice, uključujući hranu i alkohol. Kolona je zatim odvedena u osnovnu školu u Orahovcima. Ovi svjedoci se slažu da su pješačili barem četiri sata i da su u školu stigli nekada popodne,*

*prije mraka. Sva tri svjedoka izjavljuju da je veliki broj drugih vojnika bio prisutan u školi. Prema iskazima sva tri svjedoka, škola je bila okružena naoružanim vojnicima, a svjedok D i Islam Cero izjavljuju da je na vratima učionice u koju su smješteni stajao stražar te oni tako nisu imali nikakve mogućnosti da pobjegnu.*

*Svjedok D i Salko Šabanović obojica izjavljuju da su vidjeli optuženog najprije u Butkovoju Stijeni, sjedio je zajedno sa grupom vojnika. Svjedok Salko Šabanović izjavljuje da je optuženi tada bio naoružan automatskom puškom i nema dileme u pogledu njegovog identiteta jer ga je poznavao prije sukoba.*

*Svjedok D je naveo da je optuženog poznavao još od vremena kada su se družili i zajedno igrali fudbala. Stoga, Vijeće nedvojbeno zaključuje da je dokazana činjenica da optuženi bio jedan od vojnika koji su pratili ovu grupu ka školi Orahovcima zajedno sa ostalim vojnicima.*

*Svjedok D je dalje u iskazu izjavio da je vidio optuženog kako lično prilazi vratima kuće Šabana Ajanovića i da je repetiravši pušku, počeo psovati i tada je naredio Šabanu Ajanoviću da se priključi grupi. Svjedok D i Islam Cero takođe izjavljuju da su vidjeli optuženog da lično učestvuje u paljenju kuća. Svjedok Islam Cero izjavljuje da je u Počivalama, vidio optuženog i jednog vojnika, kojeg prepoznaje kao Miloša Pantelića, kako pale štalu i kuću koje su pripadale Muslimanima. Pantelić je nosio kanister goriva. Svjedok D opisuje kako su optuženi i još jedan vojnik, dalje usput, u Vlasinu, prišli nekim civilima i raspitivali se ko je vlasnik određene kuće. Grupa vojnika prije njih je već bila zapalila većinu kuća, međutim ta kuća nije bila zapaljena, samo obližnja štala. Kada je optuženi saznao da se radi o muslimanskoj kući, on i još jedan vojnik su krenuli prema toj kući, koja je bila nekih 30 metara dalje. Svjedok D je vidio optuženog kako ulazi u kuću, dok je vojnik koji je bio sa njim ostao na vratima. U roku od nekoliko minuta, kuća je bila u plamenu. Svjedok nije vidio optuženog kako izlazi iz kuće, pošto su civili u međuvremenu bili premješteni. Kasnije ga je ponovo vidio u školi u Orahovcima, kada je kamionom tamićem dovezao je cigarete i hljeb vojnicima za večeru.*

*Svjedok Salko Šabanović takođe potvrđuje da je zajedno sa ovom grupom muškaraca i on odveden u školu u Orahovcima. Niko im tada nije saopštio zašto i gdje ih odvode. Svjedok dalje navodi da je tokom tog dana optuženog vidio najprije kod Butkovih stijena na putu do škole, a te iste večeri kada su dovedeni u školu, optuženi je zajedno sa Milošem Pantelićem došao na sprat u salu gdje je Salko Šabanović bio zatvoren i odveo ga u učionicu u prizemlju zgrade. U učionici u prizemlju je bilo više vojnika i oni su počeli da ispituju*

svjedoka Šabanovića, pokušavajući da ga prisile da prizna da je švercovao oružjem. Svjedok Šabanović je naveo da su ga onda počeli tući, šutajući ga u leđa. To je trajalo 7-8 minuta. Svjedok navodi da ga je tada udarao Miloš Pantelić i ostali, dok optuženi Tanasković nije. Narednog jutra, oko 7.30 sati, Salko Šabanović je ponovo odveden na još jedno ispitivanje, po njega su došli ponovo Pantelić i Tanasković i odveli ga u istu prostoriju u kojoj je bio pretučen i prethodne večeri. Svjedok Šabanović je izjavio da ga je i taj drugi put tukao Pantelić, dok je optuženi samo tu bio prisutan. Svjedok navodi da je sa njim u školu doveden i izvjesni Esad Džananović iz Rogatice, ali da iako mu je lijeva strana vilice bila modra, on nije pretučen te večeri. Svjedok je također naveo da je sutra dan grupa zatvorenih civila puštena iz škole, osim njega i Džananovića. Nakon što su njih dvojica izdvojeni iz grupe, zatvoreni su u građevinski kontejner u Lijesci dok se ne obavi dalja istraga u vezi sa njihovim postupcima tokom prethodnih sedmica. Za vrijeme boravka u tom građevinskom kontejneru, ulazili su nepoznati vojnici u grupama i tukli ih, nakon čega su ih ubrzo i pustili odatle.

Svjedok D izjavljuje da je on, sa mjesta na kojem se nalazio van zgrade, vidio optuženog i Pantelića u učionici u prizemlju škole u Orahovcima gdje su dovođeni civili i gdje su premlaćivani. On takođe potvrđuje da su u toj prostoriji bili i Salko Šabanović i Esad Džananović kojeg lično poznaje i za kojeg navodi da je iz Rogatice. Svjedok je također naveo da je tu u školi vidio kada je doveden Esad Džananović, kojeg je u školu zajedno sa izvjesnim Remzijom Ajanovićem, doveo Aco Dragičević njihov kućni prijatelj. Svjedok D je naveo da je optuženog te večeri kad su stigli, vidio u školi. Optuženog je ponovo kasnije vidio sa ostalim vojnicima ispred škole dok je svjedok po naređenju ostalih vojnika okretao ražanj gdje su se pekla janjad. Ubrzo zatim Tanasković je otišao u učionicu u prizemlju zgrade i svjedok je tada vidio kada su nakon toga izvedeni iz te učionice Esad Džananović i izvjesni Ramo Mlinarević. Svjedok je siguran da je u toj učionici bio Tanasković dok su Šabanović, Džananović i Mlinarević pretučeni, jer je Esad Džananović kad je izašao iz prostorije bio modar od udaraca i oči su mu bile zatvorene, a siguran je da u vrijeme kada je doveden Džananović, na njemu se nisu vidjeli tragovi bilo kakvih povreda. Svjedok je također naveo da je čuo je i glasove Šabanovića i Džananovića iz te učionice, a lično mu je Esad Džananović rekao kako su ga optuženi i Pantelić pretukli. Sutra dan, prema kazivanju svjedoka ostale su pustili, osim Salke Šabanovića, Rame Mlinarevića i Esada Džananovića koji su odvedeni u Lijesku na daljnje ispitivanje.

Svjedok Islam Cero izjavljuje da je optuženog jedanput vidio u školi i to kada je optuženi ušao u jednu salu. Nakon toga svjedok navodi da su počela

*odvođenja iz te sale, najprije su odveli ovog čovjeka iz Rogatice, a onda se vratili po Šabanovića, iz te druge prostorije su se potom začuli jauci. Odvođenja su vršena na način da odvedu najprije jednog, za to vrijeme vojnik čeka ispred sale, a potom kad završe sa prvim, pozovu drugog čovjeka. Optuženi je bio u toj kancelariji cijelo vrijeme tok su vršena premlaćivanja. Svjedok je naveo da su oni više puta izvođeni i premlaćivani, a već nakon prvog odvođenja primjetne su im bile modrice ispod očiju.*

*Na okolnosti ove tačke optužnice svjedočio je i svjedok Suad Dolovac koji je naveo da su jednog dana dok je on boravio u kasarni Uzamnica, optuženi i Novo Rajak došli u hangar i doveli nekog čovjeka iz Rogatice, za koga svjedok kaže da je zet Abdulaha Kešmera. Ovaj čovjek je Suadu Dolovcu ispričao kako su ga optuženi i Novo Rajak ispitivali i tukli, a potom ga doveli u Uzamnica u istom kamiončiću koji su koristili za prevoz sina i supruga svjedokinje B. Prema riječima ovog svjedoka, čovjek iz Rogatice je imao vidljive znake koji su ukazivali na to da je bio tučen. A da je osoba koja je dovedena u Uzamnica, zaista Esad Dženanović i da je zet izvjesnog Kešmera, potvrđuje iskaz svjedoka D, koji dio zbog zaštite identiteta svjedoka D Vijeće neće dodatno elaborirati, a o čemu postoje dokazi u spisu i o čemu su stranke upoznate.*

*U vezi sa ovom tačkom optužnice, optuženi izjavljuje da je po naređenju svog komandanta, Vlatka Trifkovića, dovezao hranu vojnicima u školi u Orahovcima i da se tamo zadržao samo kraće vrijeme. Optuženi je izjavio da je do škole došao preko Butkove Stijene i Holijaka. Usput je primijetio samo jednu zapaljenu kuću.*

*Tačka 4. optužnice tereti optuženog za (i) prisilno odvođenje zatočenih civila, (ii) zatvaranje civila, (iii) premlaćivanje Salke Šabanovića i još jednog čovjeka, (iv) progon i (v) korištenje civila kao živog štita.*

*5.1 Primijenjujući ranije navedene definicije oduzimanja slobode iz člana 172. stav 1. tačka e) KZ BiH, jasno je da su se u radnjama optuženog stekli elementi bića ovog krivičnog djela u vezi sa ovom radnjom izvršenja. Optuženi je djelujući zajedno sa ostalim vojnicima učestvovao u prikupljanju civila prolazeći kroz sela, da bi ih konačno sproveo do osnovne škole u Orahovcima, pri čemu je, bar jednog od civila, lično on prisilio da se priključi koloni (Šaban Ajanović). Nesumnjivo, on je bio je dio grupe koja je odvodila civile, svjedoci su ga prepoznali i u vrijeme kada su ga vidjeli bio je naoružan. Optuženi za vrijeme sprovođenja ove aktivnosti nije niti jednom od odvedenih objasnio zašto ih i gdje vode. Ovo je potkrijepljeno svjedočenjima gore*

*navedenih svjedoka, koji su bili neposredni očevici i koji su se i sami nalazili u koloni koja je sprovedena u školu.*

*Pri tome radnja optuženog je obuhvaćena njegovim direktnim umišljajem jer je bio svjestan radnje činjenja djela i htio njegovo učinjenje, na što dodatno ukazuje činjenica da je lično on smjenjujući se sa izvjesnim Jovom Zečevićem pozivao civile da napuste svoje kuće. Čineći ove radnje postupao je u svojstvu saizvršioca u smislu člana 29. KZBiH jer je na odlučujući način doprinjeo izvršenju djela, zajednički djelujući sa ostalim saizvršiocima.*

*5.2 Nadalje, optuženi se tereti za mučenje Salke Šabanovića i još jednog čovjeka također zatvorenog u školi u Orahovcima. Iskaz samog svjedoka Šabanovića ne tereti direktno optuženog za premlaćivanje. Svjedok Šabanović samo navodi da su ga dva puta za vrijeme boravka u školi optuženi Tanasković i Pantelić odveli iz sobe u kojoj je boravio, u učionicu u prizemlju gdje je pretučen i da je oba puta optuženi za vrijeme njegovog premlaćivanja (jednom u toku večeri, drugi put ujutro) bio prisutan u prostoriji gdje se premlaćivanje odvijalo. Da su navodi svjedoka Šabanovića u pogledu njegovog premlaćivanja tačni, potvrđuje svjedok Islam Cero koji je opisao kako je Salko Šabanović odvođen u prostoriju u kojoj se premlaćivanje odvijalo i kako je imao modrice oko očiju kada se vratio već nakon prvog odvođenja.*

*Također, optuženi se tereti da je pretukao i još jednog čovjeka. Prema izvedenim dokazima proizilazi da je to bio izvjesni Esad Džananovića, zet izvjesnog Abdulaha Kešmera. Iako su Vijeću predloženi posredni dokazi o premlaćivanju još jednog čovjeka osim Salke Šabanovića, i to putem iskaza tri svjedoka koji nisu zapravo očevici, Vijeće bez obzira na to nalazi da su iskazi svjedoka D, svjedoka Islama Cere i Suada Dolovca u vezi s ovom okolnošću pouzdani i precizni. Dodatno tome, postoji više nego dovoljno neposrednih dokaza da je još jedno lice osim Salke Šabanovića premlaćeno i da je izvedeno iz sobe, te da su optuženi i to drugo lice bili u sobi, kao i Pantelić, te da kada se to lice vratilo iz sobe gdje su se premlaćivanja odvijala, na njemu su se jasno vidjeli znakovi teške tjelesne povrede takve prirode koja se može dovesti u vezu sa premlaćivanjem. Dodatno izjavi na temelju koje se optuženi identifikuje kao jedan od učinilaca, to dokazuje i sama izjava Džananovića koju je dao ubrzo nakon što je premlaćen i dok je još uvijek proživljavao posljedice takvog postupanja. Džananović je rekao svjedoku D da su ga pretukli Pantelić i Tanasković bez da ga je ovaj i pitao i to je rečeno u okolnostima pod kojima osoba nema razloga da laže. Postoji dovoljno indicija i potkrijepljujućih dokaza koje se odnose na sporedne okolnosti, zbog čega Vijeće nalazi da su iskazi svjedoka D, Suada Dolovca i Islama Cere pouzdani*

*da se Vijeće može na njih osloniti. Nasuprot navedenom, svjedok Šabanović tvrdi da Esad Džananović nije pretučen te večeri. Ali ako se uzme u obzir iskaz svjedoka Cere koji je rekao da su se osobe koje su premlaćivane smjenjivale u sobi gdje se to odvijalo (dakle da se nije moglo desiti da su dvojica u isto vrijeme u istoj sobi), te da je svjedok Šabanović sam direktna žrtva ovog premlaćivanja od koje se ne može očekivati da bude sposobna zapamtiti detalje bilo koje druge osim onih koje ga direktno ugrožavaju, Vijeće nalazi da su iskazi ostale trojice svjedoka, iako ne očevidaca, pouzdaniji i konzistentniji od iskaza Šabanovića koji tvrdi suprotno.*

*Dakle, imajući na umu definiciju mučenja prema KZ BiH (tačka 2.3 gore), proizilazi da su se u odnosu na radnje usmjerene prema svjedoku Salki Šabanoviću i drugom čovjeku stekli elementi djela mučenja.*

*Naime, radnjama premlaćivanja Salki Šabanoviću i ovom drugom čovjeku nanešen je snažan tjelesni bol, obzirom da je više puta u dva dana premlaćen. Svjedok D je naveo da ga je vidio nakon jednog od tih premlaćivanja i da je Salko Šabanović bio u jako lošem fizičkom stanju, kao i ovaj drugi čovjek, Esad Džananović.*

*Optuženi je kako proizilazi iz iskaza svjedoka Cere bio prisutan za vrijeme ovih premlaćivanja. Pri tome obje žrtve su bili civili, u potpunosti pod kontrolom lica od strane kojih su zadržani u školi u Orahovcima. Sam svjedok Šabanović je naveo da je neposredno prije prvog premlaćivanja doveden od strane optuženog u jednu od učionica u školi i da je ispitivan o navodnoj trgovini oružjem, tokom kojeg ispitivanja su nastojali od njega iznuditi priznanje, a isto se dogodilo sa istim ciljem i Esadu Džananoviću kojeg su naknadno zajedno sa Šabanovićem sproveli u Lijesku radi dodatnog ispitivanja.*

*Dakle, radnje premlaćivanja su počinjene sa namjerom koja je imala dvostruki cilj: pokušati iznuditi priznanje od žrtve, odnosno kazniti žrtvu zbog "nesaradnje". Time je iskazana namjera i cilj zbog kojeg su ova lica premlaćena.*

*Također, važno je napomenuti da sam svjedok Šabanović nije naveo da ga je optuženi Tanasković tukao, već izvjesni Miloš Pantelić. No međutim, ako se uzme u obzir kontinuitet svih radnji optuženog počinjenih tog dana, dakle da je bio jedan od mnogobronih vojnika koji su prolazili kroz sela i proizvoljno lišavali slobode civile muškarce, da je pri tome njegovo djelovanje bilo svjesno i voljno, zatim da je putem kako je nailazio palio muslimanske kuće i konačno da je viđen u školi gdje su zarobljeni civili muškarci smješteni nakon*

zarobljavanja, uz činjenicu da je svjedok Šabanović potvrdio da je optuženi bio prisutan dva puta kada je ovaj premlaćen, Vijeće nesumnjivo zaključuje da je optuženi odgovoran za mučenje Šabanovića kao saizvršilac. Ne treba zanemariti ni činjenicu šta je za lica koja su tukla Šabanovića i drugog čovjeka značilo prisustvo optuženog u tim trenucima. Samo njegovo prisustvo se mora tumačiti kao njegovo odobravanje takvog čina, a u odnosu na druge osobe koje vrše premlaćivanje, njegovo prisustvo djeluje ohrabrujuće na njih kao direktne izvršioce. Optuženi Tanasković je u svakom slučaju imao izbor, najmanje jedan, odbiti prisustvovati maltretiranjima, ali on to nije učinio. Čak šta više, prema navodima svjedoka Šabanovića, on ne samo da je jednom bio prisutan, nego je to učinio i drugi put za vrijeme njegovog ponovnog premlaćivanja jutro poslije.

U odnosu na premlaćivanje još jednog čovjeka, uzevši u obzir prethodno navedeno uz činjenicu da su tri svjedoka potvrdila kako im je lično Džananović ispričao da su ga tukli Pantelić, a i Tanasković, Vijeće nalazi da su se elementi krivičnog djela za koje je optužen u ovoj tački optuženice stekli i u odnosu na još jednog čovjeka, pored Salke Šabanovića, za čije mučenje je odgovoran Tanasković kao saizvršilac. Zbog svega navedenog, Vijeće nalazi da je optuženi odgovoran za krivično pravnu radnju mučenja u vezi sa krivičnim djelom Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. ZKP-a BiH i to kao saizvršilac.

5.3 Nadalje, optužnicom se optuženi tereti da je zapalio neke od muslimanskih kuća, međutim iz iskaza dva svjedoka koja su o ovome svjedočila, proizilazi da je optuženi dok su se kretali u koloni prema školi u Orahovcima, zapalio konkretno dvije kuće koje su pripadale muslimanima. Najprije, to je bila kuća u Počivalama kojem paljenju je svjedočio svjedok Islam Cero. Optuženi je tada bio u društvu sa još jednim od vojnika, Milošem Pantelićem kojom prilikom su zapalili kuću i štalu. Slijedeća kuća koju je optuženi zapalio, bila je također kuća jednog od muslimana u Vlasinu. Ovome je svjedočio svjedok D, koji je naveo da optuženi ni u toj prilici nije bio sam, već sa jednim od vojnika. Dakle, na temelju svjedočenja ovih svjedoka koji su dali vjerodostojne iskaze, Vijeće zaključuje da je optuženi počinio oba ova djela.

Da to nije bio izdvojen incident uništavanja muslimanske imovine, potvrđuju iskazi svjedoka Islama Cere i svjedoka D koji su naveli da su cijelim putem prema Orahovcima nailazili na muslimanske kuće u plamenu, a bilans cjelokupnih dešavanja na području Višegrada kada je u pitanju uništavanje imovine i kulturnih spomenika je i da su srušene dvije džamije u Višegradu, što

*proizilazi i iz utvrđene činjenice broj 22, prihvaćene već pomenutim rješenjem Vijeća.*

*Po svojoj prirodi, djela optuženog koja se odnose na paljenje dvije kuće spadaju u djela progona - uništavanje imovine. Prema definiciji iz člana 172. stav 2. progon se definira kao: namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti određenoj skupini.*

*Primjera radi, i MKSJ je ovakva slična djela okvalificirao kao progon: "Krivično djelo pregona obuhvata, kako povrede tjelesnog i duševnog integriteta i lišavanje slobode, tako i djela koja su naizgled manje teška, na prim. djela protiv imovine, ako su osobe koje su žrtve takvih djela bile posebno odbrane iz razloga njihove pripadnosti nekoj određenoj zajednici." (Blaškić (Pretno vijeće MKSJ-a), 03.03.2000., p.233).*

*Dakle, optuženi je najprije pribavio informaciju čija je kuća koju namjerava zapaliti, da bi tome i pristupio kada bi se ispostavilo da je u pitanju kuća muslimana. Jasno je da su se u radnjama optuženog stekla obilježja ovog krivičnog djela. Obzirom da je pravo na imovinu jedno od osnovnih prava i da je uništavanje imovine koje je namjerno i teško i kao takvo, suprotno međunarodnom pravu. Obje radnje paljenja kuća u Vlasinu i Počivalama obuhvaćene su direktnim uništavanjem optuženog koji je bio svjestan djela koje čini i htio je učinjenje tog djela. U oba slučaja optuženi nije djelovao sam, već sa Milošem Pantelićem i još jednim vojnikom. Dakle svojim radnjama je na odlučujući način doprinjeo izvršenju djela zajednički djelujući na tom planu.*

*Zbog svega navedenog, Vijeće nalazi da su se u radnjama optuženog koje su ovdje opisane stekla obilježja bića krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačka e), f) i h) KZ BiH.*

*U odnosu na optužbu da je počinio krivično djelo prisilnog preseljenja, Vijeće nije moglo prihvatiti ovu kvalifikaciju iz prostog razloga što ne nalazi da postoje elementi bića krivičnog djela prisilnog preseljenja obzirom na zakonsku definiciju ovog djela. Deportacija ili prisilno preseljenje postoji ukoliko je došlo do zabranjene posljedice koja se ogleda u prisilnom iseljenju osoba sa teritorije na kojoj su zakonito prisutni. Iz sprovedenog dokaznog postupka proizilazi da su barem dva civila muškarca puštena u Višregradu prije odlaska u osnovnu školu u Orahovcima. Također, svi ostali civili muškarci koji su lišeni slobode i nalazili se u Orahovcima su također pušteni i vraćeni na isti prostor na kojem su živjeli prije odvođenja u Orahovicu. Čak*

*šta više, nema dovoljno dokaza ni da se radilo o odgođenom prisilnom preseljenju, tj. da su se civili vratili svojim kućama, ili na prostor gdje su ranije živjeli, ali da su usljed ovog događaja u Orahovicama, odmah napustili teritoriju Višegradu.*

*Također, Vijeće smatra da Tužilaštvo nije dokazalo da aktivnosti u kojima su muškarci civili bili primorani da učestvuju na dan 31.05.1992 ili oko tog datuma, predstavljaju njihovo "korištenje" od strane srpske vojske u smislu živog štita, pa Vijeće zaključuje da se inkriminacija za 'druga nečovječna djela' na osnovu provedenih dokaza ne može utvrditi. Iako je jasno da su civili bili primorani učestvovati u svojevrsnom "maršu" prema Orahovcima i da su na taj način lišeni slobode od strane optuženog i ostalih saučesnika, dokazi su pokazali da oni nisu odvedeni u minirana područja, na njih nije pucano niti im je prijećeno od strane trupa koje pripadaju suparničkim u odnosu na one pod čijom su kontrolom bili, i konačno nisu bili u strahu za svoje živote od bilo kojih drugih trupa, osim od onih pod čijom su kontrolom bili.*

*Prema navodima optužnice, optuženi je 31. 05.1992 godine zajedno sa grupom pripadnika paravojske napao muslimanska sela. Međutim, na temelju izvedenih dokaza proizilazi da se inkriminacija desila na dan 31. 05 ili oko tog datuma. Također, evidentno je da je optuženi bio sa vojnicima koji su napali sela, ali da li se radilo isključivo o pripadnicima paravojskih formacija, također se nije moglo sa sigurnošću utvrditi. Ova činjenica međutim nema nikakav značaj u vezi utvrđivanja krivične odgovornosti optuženog.*

*Razmotrivši prigovore odbrane u vezi sa ovom tačkom optužnice, kojima se navodi da ni okolnosti iz tačke 4. nisu dokazane u vezi sa optuženim Tanaskovićem i da je pratnja grupe do škole bila po naređenju pretpostavljenih i da je bila vojno opravdana, vijeće primjećuje da su odvedena lica bila civili, da su bili nenaoružani i u civilnoj odjeći. Nadalje, dokazi su pokazali da su ovi ljudi u školi bili premlaćivani od strane vojnika. Kako je članom 3. Ženevske konvencije izričito propisano koje radnje se prema ovoj kategoriji zabranjuju, to je prigovor odbrane o vojnoj opravdanosti ovih radnji neosnovan u cjelosti.*

*Odbrana je također prigovorila na navodima o paljenju kuća od strane optuženog, jer smatra da iz iskaza svjedoka Tužilaštva nije jasno utvrđeno ko je i na koji način zapalio predmetne kuće, niko nije vidio optuženog kako to radi. S tim u vezi, Vijeće napominje da su dva svjedoka svjedočila o paljenju dvije kuće od strane optuženog. Najprije je to bilo u selu Počivale, a zatim u Vlasinu. Kad se uzme u obzir da su dva različita svjedoka navela da su vidjela*

*kako je optuženi u oba slučaja lično zapalio kuće, a njihov iskaz ukazuje na već utvrđen obrazac postupanja optuženog (da najprije sazna čije su kuće, pa da zatim ode u kuće i zapali ih), Vijeće ne nalazi razlog da sumnja u njihovu kredibilitnost. Svjedok D zaista nije naveo da je vidio lično kako optuženi pali kuću, ali je vidio kako se optuženi raspituje čija je kuća, kako ulazi u kuću nakon čega je vidio dim koji izlazi iz kuće.*

*Konačno, Vijeće nalazi da navodi samog optuženog koji je izjavio da je po naređenju svog komandanta, Vlatka Trifkovića, dovezao hranu vojnicima u školi u Orahovcima i da se tamo zadržao samo kraće vrijeme, ne predstavljaju dovoljnu osnovu za osporavanje pouzdanih iskaza svjedoka D, Salke Šabanovića i Islama Cere, posebno imajući u vidu da pravac kojim se optuženi kretao potvrđuje njegovo prisustvo na mjestima na kojima je viđen toga dana kada su civili sprovedeni u Orahovce. Nadalje, izjava optuženog prema kojoj je on stigao u školu u 7.30 ujutro, samo potvrđuje činjenicu da su ga svjedok D, Salko Šabanović i Islam Cero vidjeli tog jutra.*

6. *U vezi sa tačkom 5. optužnice, koja optuženog tereti za počinjenje krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke d), e) i h) KZ-a BiH, Vijeće je saslušalo iskaze svjedoka Tužilaštva, Rahime Zukić i Ferida Spahića.*

*Rahima Zukić opisuje kako su 14.6.1992. godine, petorica ili šestorica lokalnih srpskih vojnika, uključujući i Ljubka Tasića i njegovog sina Željka, dovezli autobuse na put ispod Dubovika i naredili im da moraju ići za Olovo. Ova naredba se odnosila na muslimansko stanovništvo u Duboviku. U autobuse su ušli i vojnici i oni su potom odvezeni na trg ispred hotela „Višegrad“. Autobus u kojem je bio svjedok Ferid Spahić je došao na taj isti trg. Oba svjedoka izjavljuju da je došlo na trg puno autobusa iz različitih sela, koja pripadaju opštini Višegrad. Ovim autobusima priključili su se i autobusi u kojima su bili ljudi iz samog Višegrada. Rahima Zukić se sjeća da je bilo 8 autobusa i 4 kamiona. Ferid Spahić nije mogao sa sigurnošću reći koliko ih je bilo, međutim sjeća se da je vozač rekao da 700 do 800 Muslimana vode na „njihovu teritoriju“. Oba svjedoka opisuju da je trg bio pun vojnika. Ljubko Tasić je naredio da se u svakom autobusu napravi spisak ljudi koji su se u njemu nalazili i ti spiskovi su odneseni u hotel „Višegrad“, gdje se, prema riječima Rahime Zukić, nalazila komanda Bijelih orlova. Civili su, tokom tog postupka, koji je trajao između jedan i dva sata, uglavnom, ostali u autobusima. Konvoj je zatim krenuo sa trga i zaputio se prema Sijemiću, a ne prema Makedoniji, što je bila destinacija koju su Ferid Spahić i drugi iz njegovog autobusa izabrali. Ovaj svjedok izjavljuje da je autobus krenuo*

*planinskim putem kroz srpska naselja, a ne glavnim putem za Sarajevo. Rahima Zukić se sjeća da je na čelu kolone bilo policijsko vozilo, na kojem je bila zastava Crvenog krsta, a da je na začelju bio tamić na koji je bio postavljen mitraljez. Svjedok Ferid Spahić potvrđuje da je vidio slično vozilo kada je kasnije konvoj stigao na Išević Brdo. Oba svjedoka izjavljuju da su se u pratnji konvoja nalazili naoružani vojnici.*

*Svjedokinja Rahima Zukić izjavljuje da je prvi put vidjela optuženog u Donjoj Lijesci, ubrzo nakon što su krenuli na put. Vidjela ga je kako prolazi pored njihovog autobusa noseći pušku. Išao je prema školi gdje su vojnici i vozači, navodno, uzimali sendviče. Svjedokinja izjavljuje da je optuženog poznavala nekih deset godina prije rata, a naročito tokom četiri godine kada je redovno putovala na posao u fabriku namještaja „Varda“. U to vrijeme, viđala je optuženog barem jednom sedmično u svojstvu konduktera.*

*Prošavši, između ostalog, kroz Rogaticu i Sokolac, konvoj je stigao do Išević Brda. U jednom trenutku, prije nego što je konvoj stigao do Išević Brda, i svjedok Ferid Spahić je takođe vidio optuženog. Svjedok ga je poznao iz prilika kada su dolazili jedan kod drugog na posao i povremeno išli na piće zajedno. Prema riječima oba svjedoka, svi autobusi koji su krenuli iz Višegrada su još uvijek bili u konvoju. Vođeni su nekakvi razgovori između vozača i pratnji, prije nego što je neko došao na vrata autobusa u kojem je bio Ferid Spahić i rekao da žene, djeca i stariji izađu iz autobusa. Ostali će biti vraćeni na razmjenu. Svjedokinja Rahima Zukić izjavljuje da je na vrata njenog autobusa došao Željko Tasić i naredio da žene, djeca i stariji izađu iz autobusa, a muškarci između petnaest i šezdesetpet godina starosti da ostanu u autobusu.*

*Svjedokinja Rahima Zukić opisuje kako je plakala i molila naoružanog stražara da pusti njenog supruga da izađe, ali ju je on ignorisao. Ovaj naoružani stražar je ostao u autobusu da muškarci koji su ostali unutra ne bi pobjegli. Prema riječima Ferida Spahića, u prvom momentu, žene iz njegovog autobusa su protestovale govoreći da ne žele da se razdvajaju od svojih muževa i sinova. Međutim, jedna žena je silom izvedena iz autobusa, a ostale su zatim izašle za njom. Rahima Zukić potvrđuje da su žene plakale tražeći da im vrate sinove. Dok su se autobusi okretali i kretali, optuženi je istrčao odnekud. Još uvijek je imao automatsku pušku i bio u uniformi. Uhvatio se za vrata jednog od autobusa koji su odlazili i pri tom rekao „Idite nazad u Alijinu državu. Kada vi nama vratite naše ljude, mi ćemo vama vratiti vaše“. Uskočio je u autobus i konvoj je zatim polako krenuo.*

*Svjedokinja izjavljuje da je ovo očigledno bio odgovor na molbe žena da im se vrate muški članovi porodice. Oni koji su izašli iz autobusa, uključujući Rahimu Zukić i njeno dvoje djece, ostavljeni su da idu pješke sa Išević Brda.*

*Svjedok Ferid Spahić na slijedeći način opisuje događaje koji su uslijedili: istim putem kojim su prošli ranije tog dana, autobusi su se vratili nazad u Sokolac. Pedeset muškaraca je potom ukrcano u jedan autobus gdje su proveli tu noć. Dana 15.6.1992. godine, konvoj, koji se sastojao od istih autobusa i kamiona, krenuo je za Rogaticu oko 9 ili 10 sati ujutro. Prije nego što su stigli u Rogaticu, Ferid Spahić je vidio optuženog kako vozi jedan od autobusa iza njegovog. Svjedok misli da je ovaj autobus bio prazan, ali ne može to zasigurno potvrditi. Približili su se raskrsnici koja se zvala Rasadnik gdje je svjedok vidio samohodni top sa posadom. Na toj raskrsnici, Ferid Spahić je vidio kako iz vozila Citroen, koje je došlo iz pravca Rogatice, izbacuju čovjeka sa povezom na očima. Ruke su mu bile zavezane na leđima dok ga je čovjek koji je izašao iz Citroena šutao nogama u stomak. Tog premlaćenog čovjeka su ubacili u jedan manji autobus Centrotransa koji je korišten za prevoz radnika fabrike terpentina. Vozač Citroena je potom rekao srpskom stražaru da „istjera stoku iz autobusa“. Pedeset muškaraca je natjerano da pretrče malu udaljenost do autobusa fabrike terpentina. Odatle su, jedan po jedan, izašli iz autobusa gdje su im ruke zavezane žicom. Svjedok izjavljuje da se ovo dogodilo otprilike sat vremena prije pogubljenja koje je uslijedilo. Ferid Spahić svjedoči da tada, kao ni tokom događaja koji su uslijedili, nije vidio optuženog. Negdje u blizini sela Kalimići, autobus se zaustavio u šumi i muškarci su postrojani uz autobus u tipičnu vojnu kolonu dva po dva. Odvedeni su sa puta niz jednu stazu. Sa čela kolone odvedeno je deset muškaraca navodno da budu razmijenjeni za srpske vojnike. Kada su prva dvojica stigla do ivice jame, iza nekog grmlja, svjedok je čuo dva kratka rafala prije nego što su ti ljudi nestali iza grmlja. Svjedok je uspio da pobjegne. Među ubijenim muškarcima nalazio se i suprug Rahime Zukić, kojeg je ona identifikovala u novembru 2000. godine.*

*Obrana je osporila njegovo navodno učešće u događajima iz ove tačke optužnice na osnovu toga da je optuženi u kritičnim vremenskim periodima bio angažovan na drugim zadacima. Prvo, optuženi navodi da je 14.6.1992. godine bio na sahrani svog bivšeg komandanta, Vlatka Trifkovića, koji je poginuo 13.6.1992. godine, što potvrđuje njegova smrtovnica (dokaz odbrane II-2). On izjavljuje da je sahrana bila u 2 sata popodne na gradskom groblju u Crnči i da je trajala 1,5 sat, te da su on i Boško Arsić bili tamo da pomognu pokojnikovoj porodici. U vezi sa ovim alibijem, optuženi je pozvao svjedoke*

*odbrane Dragišu Trifkovića, Boška Arsića i svjedoka M, od kojih nijedan ne potvrđuje ove konkretne detalje. Boško Arsić i svjedok M su obojica izjavili da je sahrana bila dva dana kasnije, mada nisu mogli zasigurno reći o kojem se datumu radilo. Mada Dragiša Trifković kaže da je sahrana bila 14. juna, on lično nije bio prisutan. Svjedok M takođe nije bio na sahrani. Mada Boško Arsić potvrđuje da je vidio optuženog na sahrani, njegov opis i opis optuženog se razlikuju u pogledu osnovnih stvari što dovodi Vijeće u sumnju u pogledu tačnosti i istinitosti njihovih iskaza. Boško Arsić je izjavio da su dva druga čovjeka sahranjivana u isto vrijeme kada i Vlatko Trifković. Pored toga, on ne pominje ništa u vezi sa pomaganjem na sahrani, nego umjesto toga navodi da je optuženog znao samo kao poznanika. Viđao ga je povremeno nakon mobilizacije i nikada s njim nije razgovarao.*

*Drugo, optuženi je izjavio da je od ranog jutra 15. juna bio u Srbiji gdje je preuzimao konvoj humanitarne pomoći i da se vratio 18.6.1992. godine. U vezi sa time, odbrana je uvela dokaz II-16. Radi se o potvrdi Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije – Direkcija policije PS Mladenovac, br. 015.1-02/07 od 12.02.2007. godine kojom se potvrđuje da je optuženi Nenad Tanasković bio prijavljen sa privremenim mjestom boravka u Mladenovcu u periodu od 15.06.1992. godine do 17.06. 1992. godine, te da je njegov boravak bio evidentiran u PS Mladenovac pod brojem KB 147/92. Dokument koji je prezentiran Vijeću je fotokopija te stoga, u skladu sa članom 274. stav 2. ZKP BiH, Vijeće to ne može smatrati validnim materijalnim dokazom. Potvrdu je donio branilac i predao Vijeću tokom pretresa. Vijeće primjećuje da potvrda nije dostavljena Sudu putem redovne procedure pružanja međunarodne pravne pomoći. Branilac optuženog ukoliko je htio izvesti dokaz putem prezentiranja potvrde druge države, trebao se obratiti Sudu, a Sud bi u skladu sa odredbama člana 408. ZKP-a BiH sproveo postupak. Na ovaj način, Vijeću je prezentirana fotokopija potvrde bez dokaza o validnosti pečata i potpisa, (nedostaje ovjera fotokopije), te pored toga prezentirana je javna isprava druge države bez da je procedura pribavljanja iste sprovedena. Ovakva potvrda ima svojstvo javne isprave i pretpostavlja se njena tačnost dok se ne utvrdi suprotno. U konkretnom slučaju isprava najprije nije bila formalno-pravno validna, a pored toga njenu tačnost opovrgli su iskazi svjedoka Rahime Zukić i Ferida Spahića koji su naveli da su u periodu koji obuhvata predmetna potvrda, vidjeli optuženog na kritičnim lokacijama. Navedeni svjedoci dobro poznaju optuženog još od prije rata, te stoga nema razloga da Vijeće ne pokloni vjeru njihovim iskazima i to naročito zbog činjenice da su njihovi iskazi dodatno potkrijepljeni iskazima svjedoka Sabahete Ramić i Mule Kusture koje također optuženog dobro poznaju od prije rata i koji potvrđuju*

*prisustvo optuženog u Višegradu u periodu od 14. – 16. 06.1992. godine. Zbog svega navedenog Vijeće ne nalazi alibi optuženog kredibilnim.*

*Pored toga, iskaz optuženog u pogledu ovog puta je nelogičan i nedosljedan. Optuženi izjavljuje da se prijavio u policijsku stanicu Mladenovac u Srbiji po naređenjima svojih nadređenih, i kaže da je otišao tamo da preuzme konvoj humanitarne pomoći, ali ne kaže da je otišao po naređenju vojske. Optuženi se prijavio u policiju u civilnoj odjeći, mada je izjavio da je jedan od razloga za prijavljivanje u policiju bilo i to što je bilo dosta slučajeva dezerterstva iz vojske. Trebalo mu je tri dana da preuzme tu pomoć, mada se radilo samo o cigaretama i drugim paketima. Nadalje, išao je da preuzme tu pomoć putničkim vozilom u koje ne bi moglo puno toga stati. Optuženi je izjavio da se prijavio u Stanicu policije kada je krenuo nazad za Višegrad, a ipak se nije vratio do 18. juna, što dodatno podriva vjerodostojnost navodne potvrde o prijavi boravišta. Konačno, ni u jednom od kasnijih navrata kada je dolazio u Beograd na operacije, prosječno 2-3 puta godišnje, nije prijavljivao boravište nego se oslanjao na vojnu uputnicu. Stoga, Vijeće bez oklijevanja sumnja u istinitost ovih navoda, kada se njima suprotstavi pouzdano prepoznavanje optuženog od strane svjedoka Ferida Spahića i Rahime Zukić.*

*Optuženi dalje navodi da je njegov rođak, Rade Tanasković, učestvovao u konvoju od 14.6.1992. godine. Vijeće međutim nalazi da je ova tvrdnja neosnovana. Svjedok Ferid Spahić je izjavio da optuženog, koga je zvao Nešo, zna dobro i puno bolje nego Radeta. Sam optuženi je potvrdio da se družio sa ovim svjedokom, tako dodatno potvrdivši ovo prepoznavanje. Izjava optuženog da mu je rođak pričao o svom učešću u transportovanju velikog broja ljudi ne pominjući činjenicu da se radilo o Muslimanima civilima je neuvjerljiva i navodi Vijeće da sumnja u iskrenost optuženog.*

*Tačka 5. optužnice tereti optuženog za (i) prisilno preseljenje, (ii) zatvaranje muškaraca ispod 65 godina starosti i (iii) progon.*

*6.1 Na osnovu prethodno utvrđenih činjenica, Vijeće nalazi da su 14.6.1992. godine, pripadnici VRS i lokalnih srpskih paravojskih formacija prisilili nekoliko stotina Muslimana civila, uključujući i svjedokinju Rahimu Zukić, da napuste Višegrad i okolna sela u opštini. Koji su potom konvojem prebačeni prema Olovu i teritoriji pod kontrolom Armije BiH. Iz nepodnošljive atmosfere nasilja i straha koja je vladala u Višegradu i okolini, gdje su Muslimani bili na meti samo zbog svoje nacionalnosti, očigledno je da ovi civili nisu imali drugog izbora nego da napuste svoje kuće ili, u protivnom, rizikuju da se izlože velikoj opasnosti po vlastitu bezbjednost, uključujući teško maltretiranje,*

*pa čak i smrt. Pod takvim okolnostima, Vijeće nalazi da nikakav izraz pristanka da se pridruže konvoju koji je kretao sa trga u Višegradu ne predstavlja dokaz da se radi o dobrovoljnom iseljenu. Takav stav prije potvrđuje uslove u kojima su ti civili živjeli. Prisustvo i ponašanje naoružanih stražara, vozača i vojnika pored kojih je konvoj usput prolazio, takođe potvrđuje da ovi civili nisu pristali na iseljenu, konkretno odvajanje žena, djece i starijih od muškaraca koje je uslijedilo kasnije. Dokazi potvrđuju da su ovi ljudi izašli iz svojih kuća u kojima su godinama živjeli. Odbrana je pokušala da dokaže da je ovo preseljenu bilo u interesu bezbijednosti ovih civila i stoga nije bez osnova, te da je naoružana pratnja trebala da zaštiti konvoj od borbi koje su se vodile u blizini u Sijemiću. Iako djelimična ili potpuna evakuacija može biti dozvoljena po međunarodnom pravu<sup>6</sup>, Vijeće nalazi da je neosporno da to nije bio slučaj 14.6.1992. godine.*

*Međunarodno pravo dalje razrađuje ovu definiciju utvrđujući da „protjerivanje ili mjere prisile“ nisu ograničene na fizičku silu, već da uključuju čitav spektar prisilnih pritisaka koji se na ljude vrše da napuste svoje kuće, uključujući strah od nasilja, prinudu, pritvaranje, psihološko ugnjetavanje, prijetnje smrću i uništenjem kuća<sup>7</sup>. Ključno pitanje je nedobrovoljnost preseljenja.*

*Smatrati da je preseljenu određenog stanovništva u interesu bezbijednosti tog stanovništva predstavlja tautologiju u slučaju kada je sama opasnost po stanovništvo stvorena tim preseljenjem. Čak šta više, dokazi jasno ukazuju da je jedini cilj ovog konvoja bilo prisilno preseljenu muslimanskog stanovništva iz područja Višegrada. Nije bilo nikakvih planova za povratak ovih civila nakon prestanka neprijateljstava, što bi predstavljalo bar neki dokaz dobronamjernosti ove namjere. Nadalje, zastrašujuće ponašanje raznih stražara dalje ukazuje da konvoj nije organizovan da bi se zaštitila bezbijednost civila.*

*Dokazi jasno ukazuju da je ova akcija sprovedena u djelo na osnovu unaprijed utvrđenog plana lokalnih paravojnih formacija i vojnika VRS. Nadalje, neosporno je da je optuženi imao udjela u ovom nedobrovoljnom preseljenju. Iz ponašanja i radnji optuženog utvrđenih u tačkama 1.-4. očigledno je da je optuženi doprinio atmosferi straha i nasilja usmjerenoj protiv muslimanskog stanovništva u Višegradu. Svjedokinja Rahima Zukić svjedoči o jednom konkretnom slučaju prijetjećeg ponašanja optuženog, nekoliko dana prije*

---

<sup>6</sup> Tužilac protiv Krstića, pretresno vijeće MKSJ-a, 2.8.2001. godine, paragraf 528.

<sup>7</sup> Tužilac protiv Krstića, pretresno vijeće MKSJ-a, 2.8.2001. godine, paragraf 529; Tužilac protiv Krnojelca, pretresno vijeće MKSJ-a, 15.3.2002. godine, paragraf 475.

konvoja. Nešto prije ovog događaja, između 5. i 9.6.1992. godine, svjedokinja Zukić je navela da je sjedila je na autobuskoj stanici u Višegradu sa prijateljicom Kadom Šehić i njenim maloljetnim sinom. Kada Šehić je bila potresena i plakala je pošto je njen drugi sin odveden prema višegradskoj banji. Optuženi je u civilnoj odjeći došao na stanicu u tamiću, nosio je automatsku pušku. U početku, Kada je to dočekala sa olakšanjem pošto je njen suprug takođe radio kao konduktor u Centrotransu. Prišla mu je i rekla „Nenade, sine, možeš li mi pomoći. Odveli su Rasima i mog sina“. Odgovorio je: „Šta ti ja mogu pomoći? Jebi se i ti i tvoj bog, počecu vas klati danas, sve vas, i stare i mlade, žene i djecu.“

Što se tiče inkriminacije sa kojom se optuženi tereti u vezi sa ovom tačkom, krivično djelu u vezi sa radnjom “prisilnog preseljenja” definisano je članom 172. stav 1. tačka d) kao:

- Prisilno iseljenje osoba;
- Protjerivanjem ili drugim mjerama prisile;
- S teritorije na kojoj su zakonito prisutne;
- Bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu;
- Sa direktnim umišljajem<sup>8</sup> da se isele na trajnoj osnovi.

Na temelju iskaza svjedoka, Vijeće zaključuje da je optuženi bio u konvoju ubrzo nakon što je on krenuo iz Višegrada pridruživši se u Donjoj Lijesci. On je bio u konvoju značajan dio puta, dok konvoj nije stigao do Išević Brda, gdje su žene natjerane da se razdvoje od muških članova porodice između 15 i 65 godina. Optuženi je pomagao u napredovanju konvoja svojim prisustvom u svojstvu uniformisanog, naoružanog stražara. Nadalje, očigledno je da je optuženi pomagao u održavanju reda u konvoju, što dokazuju i agresivne instrukcije koje je dao Feridu Spahiću tokom njihovog susreta kao i njegovi komentari upućeni ženama na Išević Brdu. Mada ni Ferid Spahić ni Rahima Zukić nisu primijetili da je optuženi bio uključen u razgovore koji su vođeni tokom napredovanja konvoja, kada je optuženi rekao ženama, djeci i starijima da „Idu u Alijinu državu“, on je tako pokazao da je upoznat sa ovim zajedničkim planom. S obzirom da bi bilo nemoguće organizovati tako veliki konvoj bez pomoći naoružanih stražara i pratnje, koji su pomagali da se održi

---

<sup>8</sup> Član 35. KZ BiH; *Blagojević i Jokić*, pretresno vijeće MKSJ-a, 17.1.2005. godine, paragraf 601: „Kada je riječ o *mens rea*, namjera počinioca mora biti da se žrtve premjeste, što implicira namjeru da im se onemogući povratak ... Činjenica da počinitelj nije, nakon prestanka okolnosti koje su dovele do potrebe evakuacije, preduzeo nijedan korak kako bi osigurao povratak raseljenih spada u faktore kojima se može dokazivati namjera da se žrtve trajno rasele, a ne namjera da se stanovništvo zaštiti putem zakonite – i stoga privremene – evakuacije“. Takođe vidi *Naletilić i Martinović*, pretresno vijeće MKSJ-a, 31.3.2003. godine, paragraf 520, 1.362.

*autoritet, optuženi je svojim radnjama na odlučujući način i u znatnoj mjeri doprinio izvršenju ovog nasilnog preseljenja. Pored toga, ono što je rekao na Išević Brdu pokazuje da je optuženi dijelio zajedničku namjeru da se ovi civili rasele trajno i da se ne vrate.*

*Dakle, ako se uzme u obzir djelovanje optuženog u ovom smislu, jasno je da su se u njegovim radnjama stekla obilježja krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti u vezi sa radnjom izvršenja prisilnog preseljenja stanovništva iz člana 172. stav 1. tačka d) KZ BiH.*

*6.2 Kada je u pitanju inkriminacija zatvaranja civila muškarac koji su ostali u autobusu iz člana 172. stav 1. tačka e), Vijeće nalazi da je optužba za zatvaranje muškaraca ispod 65 godina starosti također utvrđena. Naređenje da žene, djeca i stariji izađu iz autobusa, a da muškarci između 15 i 65 godina ostanu u autobusima, jasno je stavila do znanja onima koji su ostali da oni ne mogu izaći. Naoružani stražari su ostali u autobusima da nijedan muškarac ne bi mogao pobjeći, a konvoj je bio okružen mnogobrojnom vojskom. Činjenica da su bili prisiljeni da gledaju kaos koji je uslijedio dok su uznemirene žene izdvajali iz grupe samo je dodatno zarobljenicima naglasila beznadežnost situacije u kojoj su se nalazili, a posebno kada je upotrijebljena sila da se jedna žena izvede iz autobusa. Kada je konvoj odlazio, optuženi, koji je bio naoružan automatskom puškom, ušao je u jedan od autobusa koji su odlazili i u kojima su bili zarobljeni muškarci. Opisanim radnjama optuženi je počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka e) KZ BiH.*

*Vijeće također zaključuje da je optuženi tog dana bio jedan od pripadnika naoružane skupine koja je predvodila i pratila konvoj za muškarcima civilima u autobusima. On nije jedini izvršilac, ali je postupao kao saizvršilac koji je svojim radnjama na odlučujući način doprinio izvršenju djela.*

*Radnje optuženog bile su obuhvaćene njegovim direktnim umišljajem, jer je on bio svjestan djela koje čini i htio je njegovo učinjenje. Na to ukazuje i njegov komentar da će vratiti zarobljene koji su ostali u autobusima tek nakon što "njima vrate njihove". Na taj način je nedvojbeno pokazao svoje slaganje sa planom zatvaranja muškaraca.*

*Odbrana je prigovorila kako nije utvrđena krivična odgovornost optuženog, u odnosu na tačku 5. optužnice, jer se optuženi ne spominje kao organizator navodne deportacije, niti je jednim dokaznim sredstvom dokazana njegova aktivnost u vezi sa spornim radnjama. U vezi sa ovim prigovorom, Vijeće nije utvrdilo da je optuženi bio organizator deportacije. Međutim, on je nedvojbeno*

*bio prisutan cijelim putem konvoja. Ukoliko se uzme u obzir da je bio naoružan i, kako je prethodno utvrđeno, jedan od pripadnika armijskih formacija, bio je kao saizvršilac nesumnjivo dio organizacije i sprovedbe plana preseljenja, uz čije sudjelovanje je akcija izvršena. Čak šta više verbalno je iskazao svoje slaganje sa odvođenjem muškaraca kad su razdvojeni od žena i djece.*

*Optuženi se tereti da je upravljao jednim od autobusa kojim su civili prebacivani iz Višegrada na teritoriju pod kontrolom Armije BiH. Međutim, nasuprot navedenom, samo jedan od svjedoka je naveo da je vidio optuženog kako upravlja praznim autobusom. Vijeće nije na osnovu provedenih dokaza moglo utvrditi da je optuženi ikada vozio autobus kojim su bilo kakvi putnici prevoženi, bilo civili prema ovoj tački optužnice ili drugi. Ono što je važno napomenuti je da je optuženi nesumnjivo bio prisutan u konvoju i da je učestvovao u prisilnom preseljenju na način opisan gore.*

*7. U vezi sa tačkom 7. optužnice, koja optuženog tereti za počinjenje krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačke a), e) i h) KZ BiH, Vijeće je saslušalo iskaz svjedoka Tužilaštva Mule Kusture i Sabahete Ramić.*

*Obje svjedokinje su opisale kako su se, zajedno sa još šest Muslimana civila, vraćale sa lijeve obale rijeke Drine (strana na kojoj se nalazi hotel „Višegrad“) nakon neuspješnog pokušaja da konvojem napuste Višegrad. Sabaheta Ramić je izjavila da muškarcima prvobitno nije bilo dozvoljeno da se ukrcaju na taj konvoj. Međutim, dok su žene raspoređivali u autobuse, rečeno je da i muškarci mogu putovati u konvoju i tako se Enver Kulovac, sin Mule Kusture, pridružio ovoj grupi civila. Mula Kustura je opisala kako njen sin nije bio zdrav i da je bio penzionisan pošto je doživio tešku nesreću. Ćamil Kopić je takođe bio u ovoj grupi civila. Vijeće zasniva ovaj zaključak na činjenici da su oba svjedoka rekla da je tu bila izvjesna Zilka sa svojim suprugom: Mula Kustura je izjavljuje da se Zilkin muž prezivao Kopić, a Sabaheta Ramić se sjeća da se Zilkin suprug zvao Ćamil. Ovakvu identifikaciju potvrđuje činjenica da su obje svjedokinje živjele u istoj zgradi kao Ćamil Kopić, iako je Sabaheta Ramić samo privremeno živjela tamo. Obje svjedokinje potvrđuju da je polazak konvoja odgođen zbog borbi. Sabaheta Ramić se nije mogla sjetiti datuma kad se ovo dogodilo, bila je u stanju datum uže odrediti kao 14. ili 15. juni, odnosno 16. juni ili približno tog datuma, što je i datum naveden u optužnici.*

*Mula Kustura je izjavila da se potom dogodilo sljedeće: prošavši pored grupe, optuženi je okrenuo vozilo u kojem je bio i vratio se do mjesta gdje su se oni*

*nalazili. Zaustavio je vozilo pored grupe i rekao „Kula“ ulazi. Bio je naoružan oružjem koje je svjedokinja opisala kao „puškomitraljez“. Mula Kustura je izjavila da je „Kula“ bio nadimak njenog sina. Enver Kulovac je ušao u vozilo sjedajući na zadnje sjedište pored nepoznatog vojnika koji je bio sa optuženim. Vojnik je prebacio ruku preko leđa Envera Kulovca. Optuženi je takođe naredio Čamilu Kopicu da uđe u auto, međutim, Kopic je bio gluh i nije ga čuo. Optuženi mu je ponovo viknuo da uđe. Supruga Čamila Kopic, Zilka, je pokušala objasniti da je on gluh, ali u odgovoru na ovaj njegov očigledni čin prkosa, optuženi je zagalamio na njega psujući mu balijsku majku. Potom je, kroz prozor vozila, uperio oružje u Čamila i Zilku. Zilka je zavikala, a on je rekao „Zaveži, sad' ću te ubiti“. Čamil Kopic je potom ušao u vozilo i optuženi se odvezao u pravcu Starog mosta i grada. Tokom te noći, Mula Kustura je objasnila Veljku Planinčiću, komšiji Srbinu i prijatelju Envera Kulovca, šta se dogodilo. Taj Veljko je obećao da će provjeriti gdje se Enver Kulovac nalazi i sutradan, dok je Mula Kustura bila u autobusu u konvoju kojim će na kraju otići u Olovo, Veljko ju je pronašao i objasnio joj da je Enver u zatvoru.*

*Svjedokinja Sabaheta Ramić je potvrdila iskaz svjedokinje Mule Kusture, izjavivši da se, dok se grupa vraćala prema paviljonu, optuženi u svom autu zaustavio pored njih. Sa njim je bio jedan vojnik u maskirnoj uniformi. Optuženi je naredio Enveru Kulovcu i Čamilu Kopicu da priđu vozilu, nakon čega su ušli u vozilo i optuženi ih je odvezao. Prema riječima svjedokinje, Enver Kulovac i Čamil Kopic „nisu imali nikakvu drugu mogućnost ili izlaz.“ Svjedokinja je izjavila da je sam postupak hapšenja trajao vrlo kratko. Osim toga, optuženi nije dao nikakvo obrazloženje zbog čega hapsi te ljude. Svjedokinja Sabaheta Ramić je potvrdila da je Mula Kustura bila izuzetno potresena nakon ovog događaja. Svjedokinja Mula Kustura je izjavila da nikada više nije vidjela svog sina živog i da je u Visokom identifikovala sina prema pronađenim ostacima. Izvještaj o autopsiji potvrdio je da je uzrok smrti metak ispaljen u glavu. Tijelo Čamila Kopic je također naknadno pronađeno. Izvještaj o autopsiji je potvrdio da je uzrok smrti rana od metka ispaljenog u grudi.*

*Svjedokinja Mula Kustura je poznavala optuženog od prije rata. Ona je iz Lijeske, istog sela kao i optuženi, i sjeća se da je on bio kondukter kojeg bi viđala kada bi putovala negdje autobusom. Pored toga, izjavila je da je njegov otac radio u prodavnici. U svom iskazu rekla je da su se Tanasković i njen sin poznavali. Ovu činjenicu potvrđuje način na koji se optuženi obratio Enveru Kulovcu, oslovljavajući ga nadimkom. Svjedokinja Sabaheta Ramić je takođe poznavala optuženog od prije rata. Radila je kao kuharica u restoranu „Sloboda“ gdje bi optuženi dolazio na pauzu dok je radio kao kondukter u*

*Višegrad Transu. Na osnovu ovog prepoznavanja, Vijeće zaključuje da je neosporno da je optuženi uhapsio Envera Kulovca i Ćamila Kopića.*

*7.1 Tačka 7. optužnice tereti optuženog za (i) lišenje slobode Envera Kulovca i Ćamila Kopića.*

*Kao što je već prethodno navedeno i jednim dijelom dokazano iskazima u vezi sa ovom tačkom, u junu 1992. godine došlo je do širokog i sistematskog napada na muslimansko stanovništvo u Višegradu. Prema iskazima svjedoka Mule Kusture i Sabahete Ramić, Enver Kulovac se nije suprotstavio naređenju optuženog da uđe u njegovo vozilo. Vijeće zaključuje da Enver Kulovac zapravo nije imao izbora i da je morao poslušati ovo naređenje, ako se uzme u obzir pri tome i činjenica da je optuženi bio naoružan i u pratnji još jednog vojnika. Čak šta više, agresivno i prijeteće postupanje optuženog prema Ćamilu Kopiću i njegovoj supruzi koje je uslijedilo nekoliko trenutaka kasnije, jasno je pokazalo Enveru Kulovcu da nema izbora osim da ostane u vozilu. Stoga, Vijeće zaključuje da nijedan od muškaraca nije dobrovoljno pošao sa optuženim, nego da su oni bili prisiljeni da uđu u vozilo i time lišeni slobode. Nema sumnje da od ovog trenutka Enver Kulovac i Ćamil Kopic više nisu imali kontrolu nad svojom sudbinom i da je njihova sudbina bila u rukama optuženog i drugih. Iz tog razloga, njihovo zatvaranje je bilo protivno članu 172. stav 1. tačka e) KZ BIH. Odbrana nije pozvala nijednog svjedoka da pokaže da je optuženi u bilo kom trenutku ublažio težinu ovog zatvaranja puštajući muškarce. Nikakvo objašnjenje nije dato ni Enveru Kulovcu ni Ćamilu Kopiću, niti njihovim porodicama. Pored toga, imajuću u vidu ponašanje optuženog prema Ćamilu Kopiću, očigledno je da ovo hapšenje nije izvršeno uz poštovanje zakonske procedure. Iz tog razloga, njihovo hapšenje je proizvoljno.*

*Ovu radnju optuženi je nesumnjivo počinio s direktnim umišljajem imajući svijest o djelu koje čini i htijući njegovo učinjenje. Također, optuženi nije bio sam kada je odveo ova dva lica, dakle djelovao je kao saučinitelj na odlučujući način doprinoseći izvršenju djela u zajedničkom djelovanju sa još jednim Vijeću nepoznatim vojnikom.*

*Odbrana u vezi sa ovom tačkom optužnice prigovara da je optuženi, u periodu naznačenom u tački 7. optužnice, boravio u Republici Srbiji, pa je samim tim jasno da ne može biti krivično odgovoran za radnje iz navedene tačke optužnice. Također, odbrana je tvrdila da je Enver Kulovac poginuo u borbi. U vezi sa ovim prigovorom Vijeće je zaključilo da alibi optuženog nije kredibilan iz već gore obrazloženih razloga (vidi odjeljak 6. gore) Vijeće je u*

vezi sa navodima odbrane saslušalo svjedoke odbrane Boška Arsića i Ahmeda Sedića. Boško Arsić je izjavio da je, 17.5.1992. godine, mobilisan u vojsku i da je od tada rijetko boravio u paviljonu tokom dana, dolazeći samo svake druge ili treće večeri da prespava u svom stanu. Izjavio je da 16.6.1992. godine nije bio u stanu. Stoga nije mogao prisustvovati niti osporiti bilo koji od gore opisanih događaja. Rekao je da ne zna ništa o tome šta se dogodilo sa Enverom Kulovcem. U pogledu navoda odbrane da je Enver Kulovac učestvovao u neprijateljstvima, Ahmed Sedić je izjavio da je pominjanje Envera Kulovca kao njegovog saborca u njegovoj knjizi („Biti svjedok istine“) zapravo štamparska greška. Ime borca na kojeg je on mislio je Enver Kulović sa Rodić brda blizu Višegrada, koga je svjedok poznavao od prije rata. Ova osoba je poginula od granate tokom vojne akcije i svjedok opisuje kako je njegovo tijelo pronađeno na ničijoj zemlji blizu Međeđe. Prema riječima Ahmeda Sedića, između ostalih i ovo ime je pogrešno napisano u prvom izdanju, kao rezultat ljudske greške ili štamparske greške. Nakon što mu je pokazana fotografija Envera Kulovca (dokaz Tužilaštva br. 7.1), Ahmed Sedić je potvrdio da se ne radi o osobi koju je on poznavao i koju je pominjao u svojoj knjizi. Stoga, Vijeće zaključuje da je navod odbrane da je Enver Kulovac bio borac koji je poginuo u borbi neosnovan.

Nadalje, odbrana smatra da između iskaza svjedoka optužbe postoje određene razlike, kako u pogledu izgleda optuženog u vrijeme navodnog izvršenja djela, tako i odnosu na radnje optuženog, pa je time upitna identifikacija optuženog od strane ovih svjedoka. Shodno tome, odbrana smatra da se ne može van svake razumne sumnje utvrditi da je lice odgovorno za odvođenje Envera Kulovca i Ćamila Kopića optuženi Tanasković.

Istina je da postoje manje nedosljednosti u iskazima ove dvije svjedokinje. Svjedokinja Mula Kustura je izjavila da tokom ovog događaja ni optuženi ni vojnici nisu izašli iz vozila tokom ovog događaja, dok se svjedokinja Sabaheta Ramić sjeća da je Nešo izašao iz auta, mada nije prišao grupi, jednostavno je pozvao Envera i Ćamila. Vijeće zaključuje da ova nedosljednost predstavlja irelevantnu nedosljednost u sjećanju, u kom pogledu je Sabaheta Ramić izjavila da je njeno zdravstveno stanje u to vrijeme bilo loše i da je bila iscrpljena. Zatim, svjedokinja Sabaheta Ramić je izjavila da se optuženi obratio Enveru oslovljavajući ga prezimenom „Kulovac“. S obzirom da ovo zvuči slično kao njegov nadimak „Kula“, Vijeće zaključuje da ovo potvrđuje iskaz Mule Kusture u pogledu toga kako je optuženi oslovio njenog sina: kada je čula komentare optuženog, Sabaheta Ramić je jednostavno zaključila da mu se optuženi obraća koristeći njegovo puno prezime. Stoga, u ključnim

*pitanjima, iskazi ovih svjedokinja su dosljedni i potvrđuju činjenice za koje Vijeće smatra da je utvrđena krivična odgovornost optuženog.*

*U vezi sa ubistvom Envera Kulovca i Ćamila Kopića, optužnica tereti optuženog kao saizvršioca u vezi sa članom 29. KZ BiH. U nedostatku daljnjih dokaza o tome šta se ovim ljudima dešavalo nakon što ih je optuženi uhapsio, Vijeće nije moglo sa sigurnošću zaključiti da je optuženi na odlučujući način doprinjeo njihovom ubistvu, niti da je namjeravao da dođe do njihove konkretne smrti. Dokazi upućuju isključivo na činjenicu da ih je lično on sa još jednim vojnikom natjerao da uđu u automobil. Iz izvedenih dokaza proizilazi da se njegova radnja samo na to ograničava. Ako se uzmu u obzir izvedeni dokazi u vezi tačkama optužnice za koje je Vijeće već utvrdilo odgovornost optuženog, proizilazi jednostavan zaključak da je lišenje slobode i odvođenje civila u prostore gdje su sakupljani radi pribavljanja određenih informacija, te potom premlaćivani, određene, više puta ponavljane radnje optuženog, koje predstavljaju svojevrsni obrazac u njegovom postupanju. Iako se u više tačaka optužnice on tereti za ubistvo odvedenih lica, niti u jednoj tački nije dokazana njegova involviranost u ubistvo. Stoga, kako ni u ovoj tački Vijeću nisu prezentirani dokazi iz kojih bi se mogla utvrditi njegova dodatna aktivnost, osim aktivnosti koj se odnosi na odvođenje ova dva lica, Vijeće nije sa sigurnošću moglo utvrditi da je on odgovoran kao saizvršilac za njihovu smrt.*

*Vijeće nije prihvatilo prijedlog odbrane za provođenje dokaza vršenjem ekshumacije i DNK analize posmrtnih ostataka Envera Kulovca koji su pronađeni na prostoru u Žepi. Ovaj prijedlog je Vijeće smatralo suvišnim imajući u vidu da je utvrđeno da se Enveru Kulovcu gubi svaki trag od 16.06.1992. godine kada je lišen slobode od strane optuženog. Nadalje, Vijeće nije našlo da je optuženi odgovoran za ubistvo Envera Kulovca pa samim tim ovaj dokaz nema nikakav značaj za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog za ostale radnje za koje se tereti.*

*Kada su u pitanju ostali provedeni dokazi u odnosu na sve tačke optužnice, Vijeće ih je cijenilo, ali nalazi da nisu u odlučujućoj mjeri uticali na odlučivanje.*

*8. Optužnica optuženog tereti za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) - progon za svaku od navedenih tačaka optuženja. Međutim, sagledavši sve radnje optuženog, evidentno je da one predstavljaju jedno krivično djelo progona koje se sastoji od više krivičnih radnji, odnosno modaliteta izvršenja. Vijeće je ovakav zaključak donijelo jer je našlo da:*

1. sve radnje za koje je Vijeće utvrdilo da je optuženi krivično odgovoran predstavljaju krivično djelo iz člana 172. KZ;
2. sve te radnje optuženi je izvršio sa namjerom da diskriminira žrtve zbog njihove političke, nacionalne i/ili vjerske pripadnosti; i
3. optuženi je, u suprotnosti sa međunarodnim pravom, namjeravao i ozbiljno uskratiti svim žrtvama njihova osnovna prava .

*Djelo Progona u svojoj definiciji uključuje:*

- *Teško uskraćivanje osnovnih prava;*
- *Bilo koje grupe ljudi ili kolektiva (uključujući takve napade na pojedince naročito zbog pripadnosti toj grupi);*
- *Sa namjerom da se počini dato krivično djelo; i*
- *Konkretna namjera vršenja diskriminacije na političkoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj ili vjerskoj osnovi;*
- *U vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz člana 172. stav 1, bilo kojim krivičnim djelom propisanim KZ-om ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda BiH.*

*Za svaku od tačaka optužnice za koje je utvrđena odgovornost optuženog, utvrđeno je da su njegove radnje obuhvaćene njegovim direktnim umišljajem. Optuženi je bio svjestan sve i jedne radnje koje čini, i svojim kako verbalnim tako i neverbalnim izražavanjem je pokazao da želi učinjenje te radnje.*

*Po svojoj prirodi, radnje optuženog kojima je učinjeno djelo su: oduzimanje slobode, mučenje, silovanje, prisilno preseljenje i uništavanje imovine. Dakle, sve su suprotne zabranama propisanim članom 3. Ženevske konvencije i samim tim predstavljaju teška uskraćivanja prava kako pojedincima u nekim slučajevima, tako i grupi.*

*Za svaku od tačaka optužnice za koje je optuženi odgovoran proizilazi da je djelo počinjeno uz nužni elemenat diskriminacije optuženog prema pojedincu/grupi zbog njihove nacionalnosti i vjeroispovjesti.*

*Pa tako, u tački 1. optužnice Vijeće je utvrdilo da je optuženi namjerno i nezakonito lišio svjedokinju A slobode, pomogao u silovanju koje je nad njom izvršeno i da je na taj način pomogao i njenom mučenju iz tačke f) istog člana KZ-a BIH, koje je rezultat krivičnog djela silovanja. Svjedokinja A je bosanska Muslimanka, prva od mnogih koje će optuženi uhapsiti i/ili pritvoriti i Vijeće zaključuje da okolnosti njenog hapšenja i pritvaranja jasno ukazuju na to da je ona bila odabrana za maltretiranje kao predstavnica veće grupe stanovnika*

*bošnjačke nacionalnosti koji su živjeli u Višegradu. Iz uvreda i ponižavajućih komentara optuženog, a koji su se odnosili na političke vođe Srba i Bošnjaka i na hrišćansku vjeru, neosporno proizilazi da je on lišio svjedokinju A slobode zbog njene pripadnosti određenoj vjerskoj i nacionalnoj grupi, odnosno bosanskim Muslimanima. To se također odnosi i na Junuza Tufekčića, koji su oboje odvedeni isti dan u policiju radi ispitivanja, gdje su i zadržani.*

*Priroda radnji utvrđenih u vezi sa tačkom 2. jasno ukazuje na to da je optuženi odgovoran za namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava Kemalu i Suadu Dolovcu kada ih je lišio slobode i učestvovao u njihovom premlaćivanju. Nadalje, imajući u vidu pitanja koja su braći postavljana dok su bili u Donjoj Lijesci kao i ponižavajuće uvrede koje su im upućivane cijelo vrijeme dok su se nalazili u zatočeništvu, neosporno je da su se braća našla na meti takvog ponašanja zbog toga što su bili Bošnjaci. Ponašanje optuženog dok je bio u njihovom prisustvu ogledalo se u psovanju i vrijeđanju braće i njihove porodice, što ukoliko se sagleda u cijelosti, ukazuje na to da je on znao da su njegovi zarobljenici Muslimani i da ih je diskriminisao po tom osnovu i upravo zbog toga su tretirani na način opisan u iskazima svjedoka Dolovca.*

*Također, u vezi sa tačkom 3. optužnice dokazi ukazuju na širu akciju skupljanja Muslimana u Kaberniku u kojoj je optuženi učestvovao. Krivična djela utvrđena u vezi sa ovom tačkom moraju biti posmatrana u ovom kontekstu. U svijetlu toga, jasno je da su sin i suprug svjedokinje B, M.M i H.M bili lišeni slobode i maltretirani upravo zbog toga što su bili pripadnici veće bošnjačke populacije koja je živjela u Višegradu. Imajući na umu diskriminatorno ponašanje optuženog prema drugim Bošnjacima, opisano u tački 1. i 2, i činjenicu da su sin i suprug svjedokinje B bili Bošnjaci, Vijeće nalazi da je neosporno da su ova krivična djela počinjena uz postojanje diskriminatorne namjere na strani optuženog.*

*Imajući u vidu prethodno utvrđene činjenice u vezi sa tačkom 4. Vijeće nalazi da je neosporno da je grupa muškaraca civila koja je bila prisiljena da krene iz svojih kuća prema školi u Orahovcima bila isključivo sastavljena od muslimana. Okolnosti njihovog hapšenja ukazuju da se oni nisu priključili niti ostali u toj grupi svojom voljom. Neprestana pucnjava i paljenje kuća usput stvarala je zastrašujuću, neprijateljsku atmosferu koja je civilima dodatno ukazivala da ne mogu napustiti kolonu. Gore utvrđene činjenice jasno ukazuju na to da je optuženi na odlučujući način doprinio teškom lišenju slobode ovih civila. On je bio prisutan u različitim fazama ovog poduzetog marša, lično prisilio Šabana Ajanovića da se priključi grupi i dalje izvršio radnje koje su doprinijele prijetećoj atmosferi (paljenje kuća, nakon što je provjerio i saznao*

da pripadaju muslimanima). Očigledno je da je protiv ovih civila izvršena diskriminacija po osnovu njihove nacionalnosti i da je optuženi zapalio dvije kuće samo zato jer su pripadale muslimanima. Čak šta više, činjenica da su oni koji su bili u pratnji konvoja kao i oni u samom konvoju bili srpske nacionalnosti kao i ponašanje tih lica, koje je prethodno opisano, ukazuje na činjenicu da je ovakvo ponašanje optuženog izvršeno sa diskriminatornom namjerom. Također, optuženi je bio prisutan za vrijeme prelaćivanja koje je uslijedilo u Orahovcima kada su prelaćeni Suad Dolovac i još jedan čovjek. Kako je već ranije utvrđeno, iz opusa svih njegovih radnji, može se zaključiti da je on tog kritičnog dana bio jedan od izvršilaca plana sprovođenja grupe muslimana u školu. Njegovo cjelokupno ponašanje odavalo je utisak i značilo je da je on saglasan sa cjelokupnim događajem i da djeli namjeru ostalih srpskih vojnika – muslimane Bošnjake civile dovesti u neravnopravan i potčinjen položaj samo zbog njihove nacionalnosti i vjeroispovjesti, jer se u predmetnoj koloni koja je dovedena u školu, nije se nalazio niti jedan pripadnik druge nacionalnosti i vjeroispovjesti osim muškaraca – Bošnjaka muslimana.

U vezi sa tačkom 5. optužnice, jasno je da su ove radnje prisilnog iseljavanja stanovništva iz Višegrada takođe izvršene sa diskriminatornom namjerom. Naime, lica koja su prevožena konvojem bila su Bošnjaci muslimani. Prisilno preseljenje ove grupe civila bio je dio plana da se iz Višegrada prisilno preseli muslimansko stanovništvo. Konkretno, komentar optuženog u vezi sa Alijinom državom pokazuje njegovu ličnu diskriminatornu namjeru i njegovu saglasnost sa planom prisilnog preseljenja. Također, isto se odnosi i na radnje zatvaranja muškaraca, koji su razdvojeni od žena i djece i koji su dalje odvedeni. Saizvršilaštvo optuženog i u ovom djelu imalo je jasnu namjeru diskriminacije muškaraca – svi su bili muslimani Bošnjaci i komentar optuženog koji je uputio ženama na njihove molbe da oslobode muškarce u smislu da će ih vratiti kad i oni dobiju „svoje“ nazad, oslikava prirodu djelovanja optuženog i razlikovanja ljudi na „svoje“ i „njihove“, a da se pri tome ne misli na vojnike, jer su svi zatočeni muslimani Bošnjaci u autobusu bili civili.

Konačno i u radnjama iz tačke 7. optužnice jasno je da postoje elementi diskriminacije optuženog na nacionalnoj osnovi prema licima koje je lišio slobode. Na osnovu uvreda koju je optuženi izgovorio kao i na osnovu činjenice da je on poznavao Envera Kulovca, jasno je da je on znao da su njegovi zarobljenici Bošnjaci muslimani i da je upravo iz tog razloga odabrao njih kao takve. Vijeće zaključuje da je optuženi namjerno vršio diskriminaciju ovih muškaraca po nacionalnoj i vjerskoj osnovi, te stoga ovo teško

*uskraćivanje njihovog osnovnog prava na slobodu predstavlja oblik krivičnog djelo progona.*

*Stoga, iako se optužnicom radnja progona kvalifikuje za svaku pojedinu tačku optužnice, imajući na umu da su radnje optuženog iz tačaka 1-5. i tačke 7. optužnice, bile usmjerene isključivo protiv civila muslimanske nacionalnosti, Vijeće nalazi da je cjelokupno djelovanje optuženog neohodno kvalificirati kao jednu radnju - progon jer je u pitanju zapravo jedno djelo bez obzira na broj počinjenih radnji u jednom vremenskom periodu. Svaka pojedina radnja optuženog predstavlja grubo kršenje temeljnih prava pojedinaca i takve radnje se ne mogu posmatrati kao izdvojeni incident, već isključivo kao cjelina koja kroz opisane radnje ima samo jedan cilj – diskriminaciju. Optuženi je u odnosu na sve navedene radnje za koje je utvrđeno da postoji njegova odgovornost, postupao sa direktnim umišljajem, svjestan da činjenjem pobrojanih radnji krši pravila međunarodnog prava, pa i pored toga očigledno hoće učinjenje tih djela. Vijeće nalazi da sve navedene radnje izvršenja, neovisno o broju radnji u konkretnom slučaju, čine jedinstveno krivično djelo Zločin protiv čovječnosti - progon.*

*Brojni su primjeri u praksi MKSJ koja je okarakterisala više radnji kao jedinstveno krivično djelo Zločin protiv čovječnosti - progon<sup>9</sup>, a i Sud BiH je u nekoliko predmeta u kojim su donesene pravosnažne presude, odlučio na sličan način<sup>10</sup>.*

*9. Nasuprot svemu navedenom, Vijeće nije našlo da postoji dovoljno dokaza da osudi optuženog za tačku 6 optužnice koja ga tereti za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1. tačke (f) mučenje, (h) progon i (k) druga nečovječna djela. Ova tačka optužnice se u potpunosti zasniva na iskazu svjedoka C. No međutim, identifikacija optuženog kao počinioca od strane svjedoka C je nedovoljna. Svjedok C ističe da je bio mučen od strane njemu nepoznatog lica za koje su mu dvije žene iz Višegrada rekle da se radi upravo o optuženom. Zbog toga što je bio preplašen da direktno gleda u počinioca, fizički opis koji je svjedok C dao za optuženog je nejasan i slab. On se sjeća da je počinilac nosio crvenu beratku, ali Vijeće nalazi da je takav detalj problematičan, jer niko ko je svjedočio o činjenju optuženog nije pomenuo takav detalj niti ga je doveo u vezi sa optuženim. Čak šta više svjedok C nije bio u mogućnosti da identifikuje optuženog kao počinioca ni u sudnici zbog lošeg vida. Konačno, Vijeću nisu prezentirani ni posredni dokazi iz kojih bi*

<sup>9</sup> Tužilac protiv Radosava Krstića, Presuda Žalbenog vijeća, stav 231 -232; Tužilac protiv Vasiljevića (2002), paragraf 247: „Prilikom razmatranja da li neka radnja ili propust dosežu taj prag (...), radnje se ne smiju razmatrati izolovano, nego ih valja ispitati u kontekstu i s obzirom na njihov kumulativni efekat.“;

<sup>10</sup> Sud BiH, krivični predmet br. X-KR/05/16 Paunović, presuda od 26.05.2006 i predmet br. X- KRŽ/05/49 Samardić presuda od 13.12.2006;

*Vijeće moglo zaključiti da je počinitelj djela iz ove tačke bio zapravo optuženik, kao što bi bili dokazi o prisustvu ostalih poznatih saizvršilaca koji su djelovali sa optuženim kako je opisano u ostalim tačkama optužnice, na primjer prisustvo Miloša Pantelića ili Nove Rajaka. Obzirom da je tužilaštvo propustilo prezentirati druge dodatne dokaze koji bi ukazivali da je optuženi lice koje je odgovorno za počinjenje djela iz tačke 6. optužnice, Vijeće je donijelo odluku kao u izreci.*

#### *10. Primjena materijalnog zakona*

*Kada je u pitanju primjena materijalnog zakona koji treba primijeniti na ovo krivično djelo, u kontekstu vremena izvršenja krivičnog djela, a imajući na umu sve prigovore odbrane u ovom smislu, Vijeće je odluku kao u izreci donijelo uz primjenu slijedećih odredaba:*

*Članom 3. stav 2. KZ BiH – načelo zakonitosti - koji se odnosi na načelo zakonitosti, propisano je da “Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna”.*

*Radnje izvršenja krivičnog djela u konkretnom predmetu počinjene su tokom 1992. godine, u vrijeme važenja tadašnjeg KZ SFRJ koji nije propisivao krivično djelo posebnog naziva - Zločin protiv čovječnosti - kao posebno djelo. Novi KZ BiH definiše to djelo kao posebno krivično djelo. Prema pravnoj teoriji, zakon koji važi u vrijeme izvršenja nekog djela to djelo ne kvalificira kao krivično, imao bi se smatrati blažim zakonom. Tada bi postojala obaveza primjene blažeg zakona, jer ukoliko se zakon promijeni u odnosu na vrijeme izvršenja krivičnog djela, prema načelu zakonitosti, bilo bi neophodno primijeniti ranije važeći krivični zakon i zabranjena bi bila retroaktivna primjena krivičnog zakona na štetu počinioca.*

*Međutim, kada su u pitanju krivična djela Zločina protiv čovječnosti koje nije bilo definisano zakonima koji su bili na snazi u Bosni i Hercegovini tokom sukoba u periodu 1992-1995. godine, Vijeće smatra da je ovo krivično djelo sadržano u međunarodnom običajnom pravu koje je bilo na snazi u vrijeme izvršenja, a dodatno tome bilo je definisano i tadašnjim KZ SFRJ kroz pojedinačna krivična djela navedena u članovima 134. (Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti), 142. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 143. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 144. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 145. (Organizovanje grupe i podsticanje na izvršenje genocida i ratnih zločina), 146. (Protivpravno*

*ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 147. (Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu), 154. (Rasna i druga diskriminacija), 155. (Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu) i 186. (Povreda ravnopravnosti građana). Pa tako, iako član 172. KZ BiH sada propisuje ovo djelo kao posebno krivično djelo, ono je uostalom egzistiralo i u vrijeme izvršenja krivičnog djela na način da je bilo zabranjeno međunarodnom normom i posredno, kroz tada važeća ostala nabrojana krivična djela.*

*Običajni status kažnjivosti zločina protiv čovječnosti i pripisivanje individualne krivične odgovornosti za njegovo počinjenje u periodu 1992. godine, potvrđen je od strane Generalnog sekretara UN<sup>11</sup>, Komisije za međunarodno pravo<sup>12</sup>, kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)<sup>13</sup>. Ove institucije ocijenile su da kažnjivost zločina protiv čovječnosti predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava ili *ius cogens*<sup>14</sup>, pa se čini nespornim da je 1992. godine zločin protiv čovječnosti bio dio međunarodnog običajnog prava.*

*Član 4a) KZ BiH govori o „općim načelima međunarodnog prava“. Kako međunarodno pravo, kao ni Evropska konvencija ne poznaju identičan pojam, to ovaj termin predstavlja ustvari kombinaciju, s jedne strane „principa međunarodnog prava“ kakav poznaje Generalna skupština UN i Komisija za međunarodno pravo i „općin principa prava priznatih od strane zajednice naroda“ kakve poznaje Statut Međunarodnog suda pravde i član 7. stav 2. Evropske konvencije.*

*Principi međunarodnog prava kako ih poznaje Rezolucija Generalne skupštine 95 (1) (1946) i Komisija za međunarodno pravo (1950) odnose se na „Nirnberšku povelju i presudu Tribunala“, dakle i na zločine protiv čovječnosti.*

*„Principima međunarodnog prava priznatim u Povelji Nirnberškog Tribunala“ i u presudi tribunala“ koje je Komisija za međunarodno pravo usvojila 1950. godine i podnijela Generalnoj skupštini, Principom VI.c. predviđen je Zločin protiv čovječnosti kažnjiv kao zločin po međunarodnom pravu. Principom I određeno je da: „Svaka osoba koja počini djelo koje predstavlja krivično djelo po međunarodnom pravu, odgovorna je, prema tome*

---

<sup>11</sup> Izvještaj GS UN-a u vezi sa stavom 2. Rezolucije Vijeća sigurnosti broj. 808, 3. maj 1993. godine, stav 33-34 i 47-48;

<sup>12</sup> Komisija za međunarodno pravo, Komentar na Naert zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996), član 18.

<sup>13</sup> MKSR, Pretresno vijeće Akayesu, 2.09.1998, stav 563-577;

<sup>14</sup> Komisija za međunarodno pravo, Komentar na nacrt teksta članova o odgovornosti država za međunarodna protivpravna djela(2001), član 26.

*i podliježe kažnjavanju“. Principom II određeno je da\_ „Činjenica da domaći zakon ne predviđa kaznu za djelo koje je kažnjivo po međunarodnom pravu, ne oslobađa osobu koja je počinila to djelo odgovornosti pream međunarodnom pravu.“ Dakle, bez obzira da li promatrano sa stanovišta međunarodnog običajnog prava ili stanovišta „principa međunarodnog prava“, nedvojbeno je da je Zločin protiv čovječnosti predstavljao krivično djelo u inkriminiranom periodu, odnosno da je zadovoljen princip legaliteta.*

*Pravnu osnovu za suđenje ili kažnjavanje krivičnih djela prema općim načelima međunarodnog prava daje član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH (“Sl. glasnik BiH” br. 61/04) koji propisuje da članovi 3. i 4. Krivičnog zakona BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je učinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Ovim članom u cjelosti je preuzeta odredba člana 7. stava 2. Evropske konvencije i njime je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. Krivičnog zakona BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, kakav jeste i postupak protiv optuženog, jer se upravo radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Zapravo član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH primjenjuje se kod svih krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina, jer su upravo ova krivična djela smještena u glavu XVII Krivičnog zakona BiH koja nosi naziv krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, i zločini protiv čovječnosti prihvaćeni su kao dio međunarodnog običajnog prava i predstavljaju nederogirajuću odredbu međunarodnog prava.*

*Kada se ove odredbe dovedu u vezu sa članom 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu Evropska konvencija) koja ima prednost nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2. Ustava BiH) da se zaključiti da je načelo zakonitosti iz člana 3. Krivičnog zakona, sadržano u prvoj rečenici člana 7. stava 1. Evropske konvencije, dok druga rečenica stava 1. člana 7. Evropske konvencije zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Dakle, ova odredba propisuje zabranu izricanja teže kazne, a ne utvrđuje obaveznu primjenu blažeg zakona za učinioca u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.*

*Međutim, stav 2. člana 7. Evropske konvencije sadrži izuzetak od stava 1. i dozvoljava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za djelo odnosno propust koji je u vrijeme činjenja ili nečinjenja predstavljao krivično djelo prema*

*općim načelima priznatim kod civiliziranih naroda. Isto načelo sadržano je u članu 15. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Ovaj izuzetak je inkorporiran sa specifičnim ciljem da omogući primjenu domaćeg i međunarodnog zakonodavstva koje je stupilo na snagu tokom i nakon II svjetskog rata u pogledu ratnih zločina.*

*Shodno tome i praksa Evropskog suda za ljudska prava (slučaj Naletilić protiv Hrvatske broj 51891/99, Kolk i Kislyiy protiv Estonije, br. 23052/04 i 4018/04) naglašava primjenjivost odredbe stava 2. prije nego iz stava 1. člana 7. Evropske konvencije kada su u pitanju ovakva djela, što takođe opravdava primjenu člana 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH u ovim predmetima.*

*Također, ovo pitanje je razmatrao i Ustavni sud BiH u apelaciji A. Maktouf (AP 1785/06, i u svojoj odluci od 30.03.2007. godine naveo: “Paragraf 68. U praksi, ni u jednoj državi bivše Jugoslavije u zakonodavstvu nije postojala mogućnost izricanja doživotnog zatvora niti dugotrajnih zatvorskih kazni, a što je Međunarodni krivični sud za zločine na području bivše Jugoslavije često činio (slučaj Krstić, Galić itd.). Istovremeno, koncept KZ SFRJ je bio takav da nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Dakle, jasno je da se ne može odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cilja koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme važenja tog zakona. “ Paragraf 69. U vezi s tim, Ustavni sud smatra da nije moguće jednostavno «odstraniti» jednu sankciju i primijeniti druge, blaže sankcije i time praktično ostaviti neadekvatno sankcionirana najteža krivična djela.”*

*Princip obavezne primjene blažeg zakona, prema mišljenju Vijeća, isključen je u procesuiranju onih krivičnih djela koja su u vrijeme njihovog izvršenja, bila potpuno predvidiva i općepoznata kao protivna općim pravilima međunarodnog prava.*

*Analizirajući odredbu člana 172. stav 1. Krivičnog zakona BiH, evidentno je da je ovo djelo dio jedne grupe krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (Glava XVII KZ BiH) Ova skupina djela je specifična iz razloga što nije dovoljno određenom fizičkom aktivnošću počiniti krivično djelo, već je neophodna svijest da se činjenjem djela krše međunarodna pravila i da se pretpostavlja da učinilac mora znati da je period rata ili sukoba ili neprijateljstva posebno osjetljiv i posebno zaštićen općeprihvaćenim principima međunarodnog prava i kao takvo, to djelo dobiva još veći značaj i njegovo činjenje nosi teže posljedice od inkriminacije*

*počinjenje u nekom drugom periodu ili stanju. Tako da je primjena KZ BiH, prema mišljenju Vijeća opravdana i da je u skladu sa normativima koji postavljaju standarde u poštivanju ljudskih prava.*

*S tim u vezi je i odmjeravanje sankcije, jer član 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima obuhvata i režim krivično-pravnih sankcija. Članom 172. stav 1. uz nabrojane tačke KZ BiH, propisana je kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.*

## *11. Kažnjavanje*

*Svrhe kažnjavanja propisane su kako u općim, tako i u posebnim odjeljcima KZBiH. Član 2 propisuje kao opći princip, da kažnjavanje mora biti "neophodno" i "proporcionalno" "prirodi" i "stepenu" opasnosti po zaštićeno dobro u okviru "vrste" i "raspona" dozvoljenog zakonom. U predmetima ratnih zločina, priroda opasnosti će uvijek biti ozbiljna; međutim, stepen takve opasnosti će zavistiti od pojedinačnih okolnosti svakog predmeta. Vrsta sankcije koju Sud može nametnuti u predmetu ratnog zločina, skladu sa zakonom je kazna zatvora, a raspon koji je uspostavljen je 10 do 20 godina ili dugotrajni zatvor između 20 i 45 godina.*

*Dodatno općem principu iz člana 2, KZ BiH propisuje daljnje svrhe i razmatranja na koja se Vijeće mora osvrnuti kada određuje i izriče kaznu. To su: one koje se odnose na objektivno krivično djelo i njegov uticaj na zajednicu, uključujući i na žrtve; i one koje se odnose naročito na osuđene osobe. Prethodno zahtjeva da kazna bude neophodna i srazmjerna težini počinjenog djela. Posljednje zahtjeva da kazna bude neophodna i srazmjerna pojedinačnom počinitelju.*

### ***I. Kažnjavanje koje je neophodno i srazmjerno težini krivičnog djela***

*U vezi sa samim krivičnim djelom, Vijeće je razmotrilo kaznu koja je neophodna i srazmjerna imajući na umu zakonom propisane svrhe i okolnosti.*

*(A) Kazna mora biti neophodna i srazmjerna opasnosti i prijetnji za zaštićene osobe i vrijednosti (član 2. KZ). U vezi sa ovom zakonom propisanom svrhom, Vijeće će takođe imati na umu odgovarajuće zakonom propisane okolnosti tj. patnje direktnih i indirektnih žrtava (član 48. KZ). Direktno žrtve ovog djela bili su: svjedokinja A, Junuz Tufekčić, Suad i Kemal Dolovac, suprug i sin svjedokinje B, Islam Cero, Salko Šabanović, svjedok D, Rahima Zukić, Ferid Spahić, Enver Kulovac i Čamil Kopic.*

*Patnje direktnih žrtava bile su: zatvaranje Junuza Tufekčića i silovanje svjedokinje A; zatvaranje i mučenje Kemala i Suada Dolovca i Esada Dženanovića; zatvaranje supruga i sina svjedokinje B, prisilno odvođenje muškaraca iz sela Osojnica, Kabernik, Holijaci i Orahovci, uključujući Islama Ceru, svjedoka D i Salka Šabanovića, njihovo zatvaranje i teško lišavanje slobode, te fizičko zlostavljanje nekih od njih; prisilno preseljenje stotina Muslimana iz Višegrada, uključujući Rahimu Zukić i Ferida Spahića; te teško lišenje slobode Envera Kulovca i Ćamila Kopića.*

*Patnje direktno nanesene ovim žrtvama prouzročile takođe su prouzročile patnju njihovim porodicama i zajednici. Veliki broj članova porodica direktnih žrtava preživio je psihičku traumu gledajući nezakonito hapšenje i istjerivanje svojih rođaka muškog pola iz njihovih domova u koje se nikada više neće vratiti. Čak šta više, svjedokinja B i dalje osjeća bol sjećajući se kako je bila prisiljena da učestvuje u hapšenju svog sina pošto je optuženi prijetio da će ostale članove porodice žive spaliti, uključujući i suprugu njenog sina koja je bila u drugom stanju. Psihička bol ovih porodica je trajna i nemjerljiva. Pored toga, radnje optuženog usmjerene protiv direktnih žrtava su takođe negativno uticale i na zajednice u kojima su oni živjeli, pošto su radnje optuženog doprinijele pokušajima prisilnog preseljenja muslimanskog stanovništva iz Višegrada i porodicama tih žrtava samo potvrdile da ne mogu nastaviti da žive u svojim zajednicama i domovima. Usljed toga, kultura sela, zaseoka i šireg područja Višegrada je izmijenjena u znatnoj mjeri, a te porodice i njihovi susjedi su ostali bez svojih domova, svoje zajednice i načina života.*

*Kazna mora biti srazmjerna ovom stepenu patnje i pored toga mora biti dovoljna da (B) spriječi druge da počine slična krivična djela (član 6. i 39. KZ). Svrha krivično-pravne kvalifikacije radnji ove vrste koje je počinio optuženi kao zločina protiv čovječnosti po međunarodnom pravu je sprječavanje učesnika u širokim ili sistematskim napadima da postupaju na ovaj zabranjeni način. Ta svrha neće biti ispunjena, ako se počinitelji takvih radnji ne kazne dovoljno teškom kaznom da drugi učesnici budućih sukoba budu svjesni da će platiti visoku cijenu za kršenje zakona koristeći nasilni sukob ili emocije koje on pobuđuje kao paravan. Kazna takođe mora odražavati činjenicu da su, u vrijeme sukoba, osobe koje u njemu učestvuju obavezne poštovati zakon, pa čak i u slučaju kada im nadređeni naredbe da počine zločine. Ponašanje optuženog zorno pokazuje da bez svjesnog učešća podređenih, nadređeni, koji osmišljavaju široki i sistematski napad, ne bi mogli uspješno izvršiti progon i teror nad cijelim jednim narodom.*

*Pored toga, ova kazna mora odražavati i (C) društvenu osudu ponašanja optuženog (član 39. KZ). Društvo, u ovom slučaju, predstavljaju građani Bosne i Hercegovine i građani svijeta koji su u domaćem i međunarodnom pravu ovakvu prirodu ponašanja definisali kao zločin protiv čovječnosti. Ovo društvo je jasno dalo do znanja da su ovakvi zločini, bez obzira koja ih je strana počinila ili gdje su počinjeni, jednako za osudu i ne mogu proći nekažnjeno.*

*Kazna takođe mora biti neophodna i srazmjerna (D) odgojnoj svrsi propisanoj zakonom, a to je da se utiče na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela i pravednosti kažnjavanja počinilaca (član 39. KZ). Suđenje i kažnjavanje za ovu radnju mora pokazati ne samo da se zločini počinjeni u vrijeme rata neće tolerisati, već i da zakonsko kažnjavanje predstavlja odgovarajući način da se zločin prepozna, a ciklus lične osvete prekine. Sud ne može narediti pomirenje, niti ga je moguće propisati kaznom. Međutim, kazna koja u potpunosti odražava težinu djela može doprinijeti pomirenju nudeći zakonski, a ne nasilni odgovor i time umanjiti želju za ličnom osvetom ili osvetom zajednice zamijeni priznanjem da je pravda zadovoljena. Krivično djelo progona predstavlja opasnost ne samo za neposredne žrtve, već i za društvo u cjelini, jer pridonose atmosferi bezakonja u kojoj je vladavina prava oslabljena, a ljudi koji se identifikuju sa agresorom se potiču na ponašanje bez sankcija.*

*Sve ove okolnosti relevantne za krivično djelo koje je optuženi počinio, navode Vijeće na zaključak da bi neophodna i srazmjerna kazna koja odražava težinu samog krivičnog djela trebala biti 15 godina.*

## ***II. Kažnjavanje koje je neophodno i srazmjerno pojedinačnom počinitelju***

*Međutim, prilikom razmatranja kazne mora se takođe uzeti u obzir i zakonom propisani uslov pravednosti (član 39. KZ) i pojedinačne okolnosti ne samo krivičnog djela, već i počinitelja tog djela. Dvije su zakonske svrhe relevantne za pojedinca koji je proglašen krivim za krivično djelo: (1) posebna prevencija kako osuđenik više ne bi činio krivična djela (član 6. i 39. KZ) i (2) preodgoj (član 6. KZ). Preodgoj nije samo svrha koju Vijeću nameće Krivični zakon, već je to jedina svrha kažnjavanja koju prepoznaje i izričito zahtijeva međunarodno pravo na području ljudskih prava koje je Vijeće Ustavom obavezno primjenjivati: član 10.3 MPGPP: „Kazneni sistem mora uključivati postupke prema zatvorenicima kojima je glavni cilj promjena njihovog ponašanja i njihova društvena rehabilitacija.“*

*Postoji nekoliko zakonskih okolnosti koje su relevantne za ove svrhe, s obzirom da utiču na kažnjavanje pojedinačnog osuđenika (član 48. KZ). To uključuje: stepen odgovornosti, raniji život učinitelja, njegovo držanje prije, u vrijeme učinjenja djela i nakon učinjenog krivičnog djela, motiv i karakter učinitelja. Ove okolnosti mogu se koristiti pri povećanju ili umanjenju kazne, ovisno o činjenicama. Namjena ovih okolnosti je da pomognu Vijeću u određivanju kazne koja je neophodna i srazmjerna ne samo za svrhe i okolnosti koje su već ocijenjene u vezi sa samim djelom i njegovim uticajem na društvo, već i da se odmjeri kazna u skladu sa ciljevima prevencije i rehabilitacije pojedinačnog počinitelja.*

*(A) Stepem odgovornosti je u ovom predmetu olakšavajući faktor. Dokazi pokazuju da optuženi nije bio autoritet koji je donosio odluke, već nisko rangirani vojnik koji je izvršavao naređenja koja su mu data, koji nije osmislio ni jedan od zločina u kojima je svjesno učestvovao. Imajući to u vidu, jasno je da je optuženi imao određen stepen samostalnosti u vezi sa načinom na koji je izvršavao naređenja, pri čemu je odabrao da postupa nasilno i agresivno. Međutim, kao što je Tužilac istakao u svojoj završnoj riječi, s obzirom na ograničenja koja nam zakon postavlja u smislu dužine kazne koja se može izreći, naša kazna mora odražavati svijest o postojanju drugih čija je odgovornost veća i za koje treba rezervisati duže kazne.*

*(B) Ponašanje i lične okolnosti optuženog prije, u toku i nakon počinjenja djela, su i otežavajuće i olakšavajuće činjenice koje su veoma bitne u razmatranju prevencije i rehabilitacije.*

*(1) Prije počinjenja djela*

*Razni svjedoci Tužilaštva, posebno svjedok D i Suad Dolovac, potvrđuju činjenicu da je optuženi prije rata pretjerano konzumirao alkohol. Optuženi je izjavio da je po povratku sa odsluženja vojnog roka u JNA 1982. godine, pogotovo u periodu od aprila do juna 1992, pio gotovo svaki dan. Svjedok D je izjavio da se optuženi u pijanom stanju uvredljivo izražavao i učestvovao u tučama na lokalnim sajmovima. S druge strane, postoje dokazi da je on, bez obzira na to, bio savjestan u izvršavanju svojih dužnosti na poslu. Zapravo, on je bio u dobrim odnosima sa nekim od svojih susjeda Muslimana, te je čak sa njima išao na igranke i druga okupljanja i u nekim prilikama pio sa njima.*

*(2) Okolnosti krivičnog djela*

*Dokazi potvrđuju određenu upornost i sadizam u radnjama optuženog. Patnja prouzrokovana njegovim diskriminatorским ponašanjem već je uzeta u obzir prilikom odlučivanja o težini krivičnog djela, te stoga neće biti uzimana u*

*obzir dva puta. Međutim, osim toga, on je pokazao bezrazložnu okrutnost kako prema svojim direktnim žrtvama tako i prema njihovim porodicama, koja je prevazilazila ono što je bilo neophodno učiniti da bi se izvršila nezakonita naređenja. Ovo se ogleda u njegovim komentarima i uvredama koji za konkretan zadatak nisu bili potrebni. Na primjer, na Išević Brdu (vidi tačku 5.) optuženi je smatrao prikladnim da uznemirene supruge i majke provocira, usprkos činjenici da je razdvajanje muškaraca već bilo završeno, autobusi su trebali uskoro krenuti i više nije bilo potrebe za održavanjem reda izdavanjem verbalnih instrukcija. Slično tome, činjenica da je optuženi zlostavljao suprugu svoga kolege, Kadu Šehić, koja mu se obratila tražeći pomoć i informacije, Vijeće navodi na zaključak da je optuženi nalazio određeno zadovoljstvo u demonstriranju svog autoriteta kroz agresivno ponašanje. Ovo je naročito za osudu pošto je njegova dužnost kao rezervnog policajca bila da zaštiti civile, a pošto je u to vrijeme imao 31 godinu, njegova djela se ne mogu opravdati ni mladošću ni neiskustvom.*

### *(3) Okolnosti nakon počinjenja djela*

*Optuženi je okončao svoje učešće u ratu zbog teških povreda. Usljed tih povreda, bio je potpuno onesposobljen što je rezultiralo njegovom hospitalizacijom i većim brojem operacija lica u periodu od juna 1992. godine do sada. On i dalje ima istih zdravstvenih problema i vjerovatno će mu do kraja života biti potrebna ljekarska pomoć. Nedostaju mu donja vilica i zubi, usljed čega je došlo do fizičke deformacije kao i ozbiljnih poteškoća u ishrani što je opet dovelo do pogoršanja opšteg zdravstvenog stanja. Malo je vjerovatno da će ikada u budućnosti biti u stanju da radi bilo kakav posao. Nije oženjen.*

### *(4) Ponašanje u toku ovog predmeta*

*Optuženi se primjereno ponašao u toku glavnog pretresa i lično nije ništa učinio da oteža poziciju svjedoka, niti je pokazao nepoštovanje i prema bilo kom svjedoku ili Vijeću. Međutim, nije pokazao nikakvo kajanje zbog svojih radnji i ustrajao je u poricanju svog učešća.*

*(C) Motiv u ovom predmetu je identičan sa namjerom vršenja diskriminacije na nacionalnoj i vjerskoj osnovi i već je uzet u obzir kao element krivičnog djela, te stoga neće ponovo biti uziman u obzir kao otežavajući faktor.*

*(D) Vijeće nema nikakvih dokaza o ličnosti optuženog osim onoga što o njemu same otkrivaju njegove radnje prilikom izvršenja krivičnog djela i onoga što se moglo vidjeti iz njegovog ponašanja u sudnici, što je već prethodno pomenuto.*

*Stoga, ocjenjujući odgovarajuće „okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća“ iz člana 48. stav 1, iz gore navedenih razloga, Vijeće zaključuje da postoje i olakšavajuće i otežavajuće okolnosti. Jačina povrede zaštićenih osoba je već odmjerena prilikom razmatranja težine samog krivičnog djela u Dijelu I koji se bavi analizom kažnjavanja i neće biti dva puta uzimana u obzir. Otežavajuća okolnost koja se odnosi na optuženog lično ogleđa se u njegovom okrutnom ponašanju prilikom izvršenja krivičnog djela. Olakšavajuće okolnosti koje je Vijeće uzelo u obzir uključuju njegovu nisku poziciju u komandnoj strukturi, činjenicu da nije bio umiješan u kriminalne radnje prije ili poslije rata, te težinu zadobijenih povreda i njihov trajni karakter. Sve u svemu, Vijeće zaključuje da olakšavajuće okolnosti trebaju uticati na kaznu i da one, donekle, zahtijevaju određivanje blaže kazne od one koja bi bila određena isključivo na osnovu težine samog krivičnog djela.*

#### *Prevenција i rehabilitacija*

*Dužina kazne i vrijeme provedeno u zatvoru kao kazna za krivično djelo su u većini slučajeva legitimni instrumenti prevencije. Oni počinitelju nude priliku da razmotri posljedice svojih radnji na žrtve, da razmisli o svojim greškama iz prošlosti, iskupi za svoje kriminalne radnje i razmotri načine na koje može poboljšati svoj život nakon izlaska iz zatvora, tako da se više nikada u budućnosti tamo ne vrati.*

*Iskustvo iz godina nakon počinjenja djela, kada je optuženi živio u etnički čistom okruženju ne čineći krivična djela, dokazi su da u sličnim životnim uslovima vjerovatno neće ponovno izvršavati krivična djela. Međutim, ne može se garantovati da okruženje u kojem je živio neće pred njega postaviti izazove u budućnosti u smislu njegovih iskazanih nacionalnih predrasuda. Stoga se ne može isključiti opasnost od ponavljanja krivičnog djela prema istim ljudima kojima je nanio zlo tokom rata. Iz tog razloga, rehabilitacija, zakonska svrha kažnjavanja, je u ovom predmetu takođe više nego stvarna potreba.*

*Stoga, imajući na umu potrebu da se optuženi rehabilituje i spriječi od činjenja kriminalnih radnji u budućnosti, kao i procjenu težine djela objašnjenu u Dijelu I, kao i prethodno obrazložene olakšavajuće okolnosti, Vijeće zaključuje da je neophodna i srazmjerna kazna koja zadovoljava sve zakonske svrhe kažnjavanja 12 godina.*

*Optuženom se u skladu sa članom 56. KZ BiH u izrečenu kaznu uračunava i vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju ovog Suda, počevši od 11.07.2006. godine pa do početka izdržavanja kazne.*

*U skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH optuženi se oslobađa da nadoknadi troškove ovog krivičnog postupka, te isti padaju na teret Suda BiH, što je Vijeće odlučilo cijenivši da optuženi nema naročita primanja, te da nije u mogućnosti snositi troškove postupka.*

*Shodno svemu navedenom, Vijeće je donijelo presudu kao u izreci uz primjenu člana 285. stav 1. i člana 284. stav 1. tačka 3. ZKP BiH.*

**PREDSJEDNIK VIJEĆA  
SUDIJA**

*Hilmo Vučinić*

**Zapisničar:**

*Dženana Deljković Blagojević*

**POUKA O PRAVNOM LIJEKU:**

*Protiv ove presude može se podnijeti žalba Apelacionom vijeću Suda BiH u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.*